

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Nils Fredrik Dehlin

Särskild skiljedom - skiljenämndernas laserkniv?

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Peter Westberg

Termin för examen: VT13

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1	INLEDNING	5
1.1	Introduktion	5
1.2	Syfte och problemformulering	6
1.3	Metod och material	7
1.4	Avgränsning och disposition	9
2	SÄRSKILD SKILJEDOM I SVENSK RÄTT	12
2.1	Introduktion	12
2.2	Förarbete	13
2.3	Skiljedom över <i>viss fråga</i> eller <i>del av tvisten</i>	15
2.4	Kvittningssituationer	18
2.5	Institutionella regler	19
2.6	Initiativ till särskild skiljedom	23
2.7	Partsautonomin som begränsning	27
2.8	Teman för särskild skiljedom	29
2.8.1	Introduktion	29
2.8.2	Bestämmande av teman	30
2.8.3	Parternas inverkan	35
2.8.4	Exempel på teman för särskilda skiljedomar	37
2.9	Särskild skiljedom eller beslut?	46
2.10	Klander och ogiltighet av särskild skiljedom	51
2.11	Verkställighet och exekution	57
3	RÄTTEGÅNGSBALKEN SOM UTFYLLANDE REGELVERK	59
4	AVSLUTANDE KONKLUSION	65
	BILAGA A	70
	BILAGA B	74
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	76
	RÄTTSFALLSFÖRTECKNING	83
	SKILJEDOMSFÖRTECKNING	85

Förord

Jag vill innerligt tacka min in i märgen kompetenta mentor, advokat Finn Madsen och vänner på Advokatfirman Vinge för all hjälp med denna produkt. Ett stort tack även till Madeleine Juth på Svea hovrätts arkiv. Jag vill även rikta ett tack till före detta advokat Göran Miörner som för 17 år sedan tände den gnista av intresse för juridik som funnits inom mig.

Jag vill även tacka vänner och professionella kontakter jag mött på min resa till att bli nyutexaminerad jurist. Tack Philip Ahlgren, Johan Lidström och Ragnar Petersson för era insatser som bollplank under juristlinjen. Tack även Anders Tarandi, som bistod med korrektur för denna uppsats.

I allt annat vill jag tacka min kära familj.

Många år av juridiska knäckfrågor börjar nu.

Malmö den 9 augusti 2013,

Nils Fredrik Dehlin

Summary

In Sweden as well as in other countries, there is a need for alternative dispute resolution as supposed to dispute resolution through a court of law. The Stockholm Chamber of Commerce has functioned as an institute for alternative dispute resolution by arbitration since 1917, whereas passable regulations on arbitration have been in force since 1929. The arbitration as a method of dispute resolution is characterized by four essential cornerstones – speediness, effectiveness, party autonomy and confidentiality. This presentation deals with measures for the sake of maintaining two of the cornerstones, namely speediness and effectiveness. This thesis aims to clarify the whole procedure of determining *if* and *how* a dispute should be divided into separate portions when the seat of arbitration is Sweden. In doing this, the arbitrators have obtained a cutting-edge instrument, the separate award – their very own *gamma knife*.

Within the medicinal field of radio surgery, gamma knives are used as one of the most precise and powerful treatment for brain disorders. A gamma knife focuses on one certain point and with a precise operation the surgeon relieves a patient from pain by determination. Hence, the gamma knife carries out relief sough without cracking open the primary concern, namely the head. Although the technique is developed to be used within the field of medicine, this highly effective tool has its bearing even in civil procedural law.

Section 29 of the Swedish Arbitration Act (1999:116) invests the arbitral tribunals with the authority of issuing so-called *separate awards*. Moreover, such *separate awards* decide only a part of or a certain issue of significance to the dispute. The separate award has its equivalent in the Swedish Code of Judicial Procedure (1942:117), in which they instead are named *partial-* or *interim* judgments. The possibility of issuing separate awards was incorporated into the Swedish Arbitration Act as it paved way for procedural cost efficiency and more materially accurate awards. However, apart from these reasons, when it comes to arbitration, the implications of such awards are rather vague which entails various practical issues.

This thesis, on the other hand, presents the rules applicable to the bifurcation of an arbitration. It also deals with the procedure of how such a bifurcation is initiated and how the party autonomy inflicts on the arbitrators procedural authority. Furthermore, it offers proposals on how to formulate the so called *theme* of a separate award. The legal effects of and the enforceability of such awards are also discussed. Moreover, the principles of governing commercial arbitration law in relation to the Swedish Code of Judicial Procedure are reviewed and problematized. Advice for practitioners of law is also presented on the subject.

All in all, the essay processes how arbitrators *could* and *should* use the *gamma knife* they have at their disposal.

Sammanfattning

Både i Sverige och utomlands finns det ett behov av tvistlösning som alternativ till domstolsprövning. I Sverige har sedan 1917 Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut fungerat som institut för alternativ tvistlösning genom skiljeförfarande och en gångbar lagstiftning på området har i Sverige funnits sedan 1929. Skiljeförfarandet som tvistlösningssätt präglas av fyra essentiella hörnstenar - skyndsamhet, ändamålsenlighet, partsvilja och sekretess. Denna redogörelse handlar om åtgärder för tillgodoseendet av två av dessa hörnstenar, nämligen skyndsamheten och ändamålsenligheten. Uppsatsen behandlar nämligen särskilda skiljedomar och uppdelning av tvist inom ramen för skiljeförfaranden med säte i Sverige. Uppsatsen klargör för proceduren vid bestämmandet *om* och *hur* en tvist ska uppdelas till separata prövningar. Till denna uppdelning har skiljenämnden fått ett precist instrument att använda, den särskilda skiljedomen – skiljenämndernas *laserkniv*.

Inom radiokirurgin används laserknivar såsom ett av de mest precisa och kraftfulla instrumenten vid behandling av hjärnsjukdomar. En laserkniv koncentrerar sig på en särskild punkt och med ett precist ingrepp, avhjälpes den onda med hjälp av kirurgens determination. Laserkniven möjliggör avhjälpande utan att hela huvudet vidöppnas. Även om detta instrument är utvecklat för användning inom medicinen, har detta precisa instrument en motsvarighet inom juridikens civilprocessrätt.

29§ i lagen (1999:116) om skiljeförfarande ger skiljenämnder möjligheten att utfärda så kallade särskilda skiljedomar som endast avgör en del av eller en viss fråga av betydelse för tvisten. Denna skiljedom har sin motsvarighet i den svenska rättegångsbalken (1942:740), då uppdelningsinstrumenten i stället benämns deldom respektive mellandom. I lagen om skiljeförfarande intogs bestämmelserna med anledning av att de banade väg för processekonomiska vinster och att de i många fall ledde till ett mer välriktat domslut. Det är i den svenska skiljemannarätten relativt oklart vilken innebörd en uppdelning av tvist faktiskt har vilket är förenat med många praktiska problem. Denna uppsats redogör för vilka regler som gäller för uppdelning av tvist i skiljedom. Den redogör även för hur en sådan initieras och partsautonomins påverkan på skiljemännens processrättsliga befogenheter. Den framlägger även hur teman för särskild skiljedom bör formuleras utefter flertalet studerade skiljedomar. Rättsverkningar av och verkställighet för den särskilda skiljedomen redogörs också för i denna uppsats. Uppsatsen lägger även fram synpunkter på gällande rätt och rättegångsbalkens tillämpning på LSF. Råd till praktiker på området formuleras också.

Främst behandlar uppsatsen hur skiljenämnder *kan* och *bör* använda den *laserkniv* de fått till sitt förfogande.

Förkortningar

AAA	American Arbitration Association
ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
AI	Arbitration International, publiceras via Kluwer
ASAB	ASA Bulletin, publiceras via Kluwer
AvtL	Lag (1915:218) om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område
CISG	Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om internationella köp av varor
DRI	Dispute Resolution International, publicerad av IBA
HD	Högsta domstolen
FAA	USA:s Federal Arbitration Act från 1925
FRL	Försäkringsrörelselagen (1982:713)
ICC	International Chamber of Commerce
ICDR	International Centre for Dispute Resolution
ICSID	International Centre for Settlement of Investment Disputes
JOIA	Journal of International Arbitration, publiceras via Kluwer
Kvittningslagen	Lagen (1970:215) om arbetsgivares kvittningsrätt
LCIA	London Court of International Arbitration
LSF	Lagen (1999:116) om skiljeförfarande
LUSK	Lag (1929:147) om utländska skiljeavtal och skiljedomar
Modellagen	UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985)
New York-konventionen	Förenta Nationernas 1958 års New York-konvention om erkännande och verkställighet av skiljedomar
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv avd I
NJA II	Nytt Juridiskt Arkiv avd II
Prop.	Proposition
RA	Revue de l'Arbitrage, publiceras via Kluwer
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
RH	Rättsfall från hovrätterna
SCAI	Swiss Chambers' Arbitration Institution
SCC	Stockholms Handelskammars Skiljedomsinstitut
SCC-reglerna	SCC:s skiljedomsregler
SIAR	Stockholm International Arbitration Review
SkmL	Lagen (1929:145) om skiljemän
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk Juristtidning
UB	Utsökningsbalk (1981:774)
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
UNCITRAL-reglerna	UNCITRAL Arbitration Rules från 15 augusti 2010
YCA	Yearbook Commercial Arbitration

1 Inledning

1.1 Introduktion

Att använda sig av skiljeförfarande såsom tvistlösningsmetod är ingen ny företeelse. Innan lag (1999:116) om skiljeförfarande (LSF) trädde i kraft 1999, gällde lagen (1929:145) om skiljemän (SkmL) från 1929. Många av bestämmelserna i LSF bygger på det tidigare regelverket. Trots att LSF är ett till synes komplett regelverk, byggt på år av skiftande bestämmelser, praxis, förarbeten och uttalanden i doktrin¹, behöver det inte betyda att det finns en samlad bild bland praktiker om hur lagens bestämmelser ska tillämpas.²

Då skiljemän i ett skiljeförfarande sägs vara ”masters of the procedure”³ har de en omfattande rätt att styra över förfarandet. Ett krav som skiljemännen måste beakta är emellertid kravet på en skyndsam och ändamålsenlig handläggning.⁴ Förfarandet ska handläggas med *determination*. I denna devis inbegrips också att skiljemän ska göra processekonomiska avvägningar till gagn för parterna.

Skiljeförfarandet som alternativt tvistlösningsforum har emellertid kritiserats för att på senare tid ha blivit dyrare och allt mer omfattande.⁵ Ett instrument för att motverka denna utveckling är skiljemännens möjlighet att uppdelna tvisten. I skiljeförfaranden i allmänhet, och i större sådana förfaranden i synnerhet, är vissa yrkanden beroende av varandra och att dela upp ett mål kan därför ligga i linje med reglerna för hur en skiljenämnd bör handlägga ett skiljeförfarande.

I enlighet med strävandet mot en processekonomisk handläggning ger 29§ LSF skiljenämnder möjlighet att utfärda en så kallad *särskild skiljedom*. Denna särskilda skiljedom är ett samlingsbegrepp för *deldom* och/eller *mellandom* som fått starkt fäste i RB. I andra jurisdiktioner diskuteras flitigt den särskilda skiljedomens motsvarigheter, *separate-*, *interim-*, *partial-* och *interlocutory awards*, men i svensk rättsvetenskaplig litteratur berörs uppdelning av tvist endast flyktigt. Kanske finns det så många luckor att fylla i detta regelverk att få praktiker inom skiljemannarätten uppmärksammat de oklarheter som finns kring den särskilda skiljedomen.

¹ Se t.ex. Solerud, 1999, s. 412, som skriver att lagregleringen av skiljeförfarandet tillkom i modernare snitt på 1800-talet.

² Prop. 1998/99:35 s. 131.

³ Madsen, 2007, s. 184, som får stöd av Paulsson, AI 2006, s. 23. Även Landolt, AI 2012, s. 189, framhåller att ”as a general rule in arbitration, the arbitrators are masters of the procedure, except where the parties agree otherwise – and generally they do not”. För en annorlunda åsikt än min, Trittmann, JOIA 2003, s. 262, där det framhålls att parterna i förfarandet är ”masters’ of the arbitration”. Även i skiljedomen *Am Manufacturing v. Zaire* framhålls emellertid att det är parterna som är masters of the procedure.

⁴ Lindskog, 2012, s. 601 - 605 och 21§ LSF.

⁵ Se t.ex. Brandberg m.fl., 2009, s. 22 f.

Det kan vara så att skiljenämnder i Sverige i stället väljer att göra analogier till RB, utan att fundera på vilka skillnader som faktiskt finns mellan den särskilda skiljedomen i LSF:s bemärkelse och deldom/mellandom i rättegångsbalkens bemärkelse. Med avseende på Sveriges internationella ställning som frekvent anlita plats för skiljeförfarande menar jag att det behövs ytterligare utredning om hur 29§ LSF ska tillämpas. Utländska praktiker och skiljemän kan till exempel inte förväntas göra analogier till RB utan bakomliggande förståelse för svensk civilprocessrätt.⁶

Till skillnad från RB är LSF ett mycket flexibelt regelverk som håller hårt vid partsautonomin, och sålunda kan regelverket inte betecknas som detaljstyrt.⁷ I LSF:s proposition framförs det till exempel att lagen inte ska innehålla några närmare anvisningar om meddelande av mellandom⁸, vilket kan tyckas märkligt då detta processrättsliga instrument inte tidigare kunnat meddelas genom LSF.⁹ Förfarandet ska vara skraddarsytt för parterna, vilket medför att många processuella avvägningar är oreglerade. Till detta hör att skiljemännen är ”masters of the procedure” och får utöva sin bestämmanderätt till gagn för förfarandet.¹⁰

1.2 Syfte och problemformulering

Mitt främsta syfte med denna uppsats är att utreda om reglerna om meddelande av särskild skiljedom möjliggör effektiva och träffsäkra skiljeförfaranden. För att uppnå detta syfte måste regler utredas och konkretiseras för att sedan ställas i relation till ett faktiskt utfall. Denna utredning görs med bakgrund av följande frågeställningar, av vilka den andra punkten utgör min huvudsakliga problemformulering:

⁶ Vad beträffar analogier mellan LSF och RB, se Hellquist, SvJT 1983 s. 505 – 517, Heuman, 1999, s. 306 ff., och Madsen, 2009, s. 60. Se även för tiden innan LSF Nordenson, 1986, s. 12 ff., Hjerner, 1984, s. 31 ff., *Arbitration in Sweden*, s. 96 och Solerud, 1999, s. 411 ff. Se också prop. 1998/99:35, s. 47 f.

⁷ Lindskog framhåller att ett s.k. mellandomstema i ett skiljeförfarande inte behöver uppfylla samma krav som i en rättegång och Heuman menar exempelvis att en särskild skiljedom inte kan undanröjas på grund av att ett mellandomstema är mindre lyckat, vilket exempelvis gjorts i rättegång. Se Lindskog, 2012, s. 781 respektive Heuman, 1999, s. 544 f. och RH 1995:55. För en redogörelse av mellandomstema, se avsnitt 2.8 av uppsatsen.

⁸ Jag vill redan i ett tidigt skede av uppsatsen framhäva att jag i uppsatsen använder en terminologi som inte är praktiskt förankrad i skiljemannarätten. Jag använder mig nämligen av begreppen mellandom och deldom även för skiljeförfaranden. Jag delar upp begreppet särskild skiljedom i två delar, deldom och mellandom. Som framgår av avsnitt 2.3 avgör mellandomar viss fråga medan deldomar avgör en del av tvisten. Alla mellandomar eller deldomar som studerats i denna uppsats har dock varit benämnda särskilda skiljedomar eller uttryckets engelska motsvarighet i sin slutliga form. Denna uppdelning har jag gjort av praktikalitetsskäl.

⁹ Se prop. 1998/99:35, s. 132. I 19§ SkmL medgavs emellertid skiljemän möjligheten till att meddela deldom, men inte mellandom.

¹⁰ SCC:s regler har ytterligare bestämmelser som innebär att parterna avtalsvis gått med på att skiljenämnden handlägger förfarandet på det sätt de finner lämpligt. Se §19 SCC-reglerna och uppsatsens avsnitt 2.5.

- När får en skiljenämnd dela upp ett förfarande och hur kommer den fram till ett sådant beslut? Vilka lärdomar kan dras av en studie av utfärdade särskilda skiljedomar?
- Hur *kan* och *ska* en skiljenämnd använda utfärdandet av särskilda skiljedomar till parternas och processens fördel?

1.3 Metod och material

Jag har i denna uppsats utgått från en utredande rättsvetenskaplig metod som till viss del är präglad av rättskälleläran. Så som jag uppfattar denna metod är att författaren i ett inledande skede samlar relevant information för ämnet i enlighet med den juridiska metoden.¹¹

Uppsatsen utgår från skiljeförfaranden med säte i Sverige. De rättskällor som beaktats är rättskällor som *skall*, *bör* och *får* beaktas.¹² Rättskällor utgörs av allt det som påverkar rättstillämpningen i domstol.¹³ De traditionella rättskällorna är lag, förarbete, praxis och rättsvetenskaplig litteratur.

Den viktigaste rättskällan som ligger till grund för denna uppsats är 29§ LSF som direkt behandlar den särskilda skiljedomen i svenska skiljeförfaranden med säte i Sverige. Vissa av bestämmelserna i ABL:s 22 kap. beaktas också. Dessa bestämmelser medger ytterligare en möjlighet i lag att utfärda särskild skiljedom. På grund av detta är bestämmelserna högst relevant för uppsatsen.

Jag tolkar lag som rättskälla av högsta dignitet och därför får dessa bestämmelser tillsammans med övriga lagbestämmelser som uppsatsen behandlar utgöra den stomme som resterande källor bygger på.

I uppsatsen dras även paralleller till RB och då särskilt RB:s kapitel 17. Dessa regler är inte direkt tillämpliga på skiljemannarätten. De är inte del av de regler och principer som vanligtvis gäller för skiljeförfaranden i Sverige men beaktas trots det inte sällan av skiljenämnder efter analogitolkningar.

Förarbetena till det processuella instrumentet särskild skiljedom berörs i propositionen till införandet av LSF från 1999. Den särskilda skiljedomen har i dessa förarbeten endast berörts flyktigt, något som givetvis bidragit ytterligare till osäkerheten kring reglerna. De uttalanden som emellertid finns har i uppsatsen studerats utförligt.¹⁴ Detta motiveras av digniteten på rättskällan och källornas relevans för uppsatsen. Jag har tolkat förarbetenas kortfattade karaktär till stöd för min tes om att skiljemän inte är särskilt begränsade vid meddelandet av särskild skiljedom. Jag har emellertid även

¹¹ Jfr. Sandgren, 2007, s. 39.

¹² Jfr. Sandgren, 2007, s. 36

¹³ Jfr. Sandgren, 2007, s. 37.

¹⁴ De motiv som finns på området utgörs av prop. 1998/99:35 och SOU 1994:81.

problematiserat det faktum att förarbetena är kortfattade med avseende på den särskilda skiljedomen.

Vad beträffar rättsfall på området särskild skiljedom finns det relativt få HD-domar. Däremot finns flera opublicerade hovrättsfall. I avsaknad av rättskällor av högre dignitet har dessa beaktats i stor utsträckning. Detta motiveras av de opublicerade domarnas relevans för uppsatsens frågeställningar.

Vad beträffar rättsvetenskaplig litteratur har den särskilda skiljedomen behandlats av författare som Lindskog, Heuman, Madsen, Kwart & Olsson, Hobér och Cars, men långt ifrån tillräckligt för att kunna ge uttömmande svar på mina frågeställningar. De teorier som lagts fram har ofta varit grundläggande och hållit en deskriptiv, eller alltför analytiskt kortfattad karaktär. Lindskogs *Skiljeförfarande: en kommentar* från 2012 har i uppsatsen tillmätts stor betydelse som standardverk på området. Även Heumans *Skiljemannarätt* från 1999 har beaktats i stor utsträckning i denna uppsats.

Redfern & Hunter, Poudret & Besson och Holtzmann & Neuhaus har fått utgöra grund för de internationella aspekterna genom uppsatsens gång. Det är min förhoppning att en redogörelse för författarnas verk kommer att utveckla läsarens förståelse för ämnet.

Användandet av denna rättsvetenskapliga litteratur motiveras av behovet av varierade uppfattningar och uppslag till diskussion. Då de uttalanden som gjorts ofta är mycket relevanta för uppsatsen har uttalandena tillmätts stor betydelse. Vid värdering av rättsvetenskaplig litteratur som källa har utgångspunkterna varit relevansen för uppsatsen därmed också för de frågeställningar som presenterats i uppsatsens inledning.

Bedömningen av en viss källas företräde framför en annan källa är synnerligen godtycklig, något som utgör ett stort problem vid uppsatser och utredningar av detta slag. Vid avsaknad av ingående lagtext, förarbeten och prejudikat måste var och en av praktikerna på området värderas på grundval av deras rättsvetenskapliga litteratur. En sådan värdering kan bara göras med beaktande av yttre omständigheter som måste värderas subjektivt. Jag inser därmed problemet av att använda rättsvetenskaplig litteratur i uppsatsen och har därför försökt att objektivt beakta vad varje författare skrivit, för att sedan själv analysera och tolka vad som framhållits av författaren.

Under skiljeförfaranden råder partsautonomi i mycket stor utsträckning. Detta kan leda till att även andra icke-traditionella rättskällor tillämpas i ett förfarande. Dessa källor består bland annat av regler som utarbetats av skiljedomsinstitut. Eftersom skiljenämnder i skiljeförfaranden tillämpar institutionella regler i stor utsträckning är dessa relevanta för uppsatsen trots att reglerna inte är att anse som traditionella rättskällor.

Relevant för uppsatsens ämne är också skiljedomar och speciellt *särskilda skiljedomar*. Dessa kan inte tillmätas någon betydelse som rättskälla men granskas och kategoriseras genom uppsatsen.

Sverige har även anslutit sig till vissa överenskommelser som träffar uppsatsens ämne. Här har UNCITRAL:s modellag och New York-konventionens bestämmelser om *partial- och interim awards* särskild betydelse.¹⁵ Dessa källor har tolkats från engelska till svenska, vilket givetvis kan vara problematiskt. Det föreligger nämligen chans att den initiala innebörden av en bestämmelse försvinner vid översättning. Jag har därför inte översatt något på egen hand utan lexikaliskt tolkat vad som framgår på det förevarande språket och därefter översatt mina egna tolkningar för att ingen källas innebörd ska gå förlorad.

Andra källor som jag granskat med avseende på ämnet är en artikel från 1983 i Svensk Juristtidning av Hellquist och ett rättsutlåtande av Heuman angående en klanderprocess inför Svea hovrätt.¹⁶

Ett andra steg i den metod jag valt är att tolka den information som kommit fram under informationssökningen.¹⁷ Informationen värderas efter vissa parametrar. Den parameter jag tillmätt mest betydelse är källans relevans för uppsatsens problemformulering. Källans relevans bedöms även utefter i vilken grad källan kan komma att bli tillämplig i ett skiljeförfarande där sätet för skiljeförfarandet är Sverige.

Uppsatsen är deskriptiv i de delar den redogör för gällande rätt. Emellanåt yttras dock vissa slutsatser av mig som närmast kan tolkas som råd till praktiker och skiljemän. Det konkluderande avsnittet utgörs av sådana resonemang. Dessa slutsatser är baserade på de deskriptiva avsnitten även om det tillkommer visst nytt material. Jag anmärker genomgående på oklarheter och gör ett försök till att löpande analysera dessa. Analysavsnitten utpekar även delar av skiljemannarätten som inte kan anses vara gällande rätt. Genom uppsatsen framläggs synpunkter som närmast är att tolka som synpunkter på hur reglerna, oaktat om de är rättskällor eller inte, borde tolkas och förändras. Uppsatsen lämpar sig främst till juridiskt skolade personer med särskild kunskap om civilprocessrätt.

1.4 Avgränsning och disposition

I uppsatsen har en källas relevans värderats beroende på källans tillämplighet på frågeformuleringen i förening med en sådan källas

¹⁵ Modellagen har varit en form av utgångspunkt vid införandet av LSF, men det ska redan nu anmärkas att modellagen inte upptar någon bestämmelse om meddelandet av särskild skiljedom. Artikel 32 i modellagen omnämner emellertid "final award" som Lindskog menar ska tolkas som att det faktiskt finns en möjlighet för skiljenämnder att meddela icke-slutliga skiljedomar. Se Lindskog, 2012, s. 778.

¹⁶ Hellquist, SvJT 1983, s. 505. Heumans rättsutlåtande, ingivet i Svea hovrätts mål T 10112-06.

¹⁷ Se Sandgren, 2007, s. 43.

möjlighet till tillämpning i svenska skiljeförfaranden. Detta betyder att en källa som är av relevans för ämnet, men i princip inte kan tillämpas i ett svenskt skiljeförfarande beaktas i mycket liten utsträckning. I många fall har jag funnit att en utländsk källa är av viss relevans för ämnet, eller i varje fall ger upphov till en intressant diskussion, men ligger långt ifrån att vanligen tillämpas i svenska skiljeförfaranden. Jag har då tillsett att hänvisningar gjorts till sådana relevanta källor, även om de inte beskrivits i någon större mån.

Det framgår av rättsvetenskaplig litteratur att mellandomen som processuellt instrument är mer oklart än deldomen.¹⁸ I och med att uppsatsen syftar till att utreda oklarheter, har deldomen berörts i de delar jag ansett att det råder oklarheter.

Skiljenämndsbaseerade civilprocessuella säkerhetsåtgärder berörs också i mycket liten grad. Det framgår emellertid av uppsatsen att sådana säkerhetsåtgärder kan utdömas genom skiljedom, men innebörden av dessa berörs inte närmre. Detta beror på att dessa säkerhetsåtgärder är svårkategoriserade eftersom de varken är slutliga skiljedomar eller särskilda skiljedomar i LSF:s bemärkelse.

Eftersom uppsatsen avser att beakta regler som kan komma att tillämpas av skiljenämnder i förfaranden som har sitt säte i Sverige kan i princip vilka processuella regler som helst vara relevanta för denna uppsats. Detta beror på att parterna vanligtvis, i enlighet med principen om partsautonomi, själva bestämmer vilka regler som ska tillämpas. Jag har valt att avgränsa uppsatsen till de vanligast förekommande reglerna för skiljeförfarande med säte i Sverige. Dessa utgörs bland annat av bestämmelser utfärdade i LSF, av SCC, ICC och UNCITRAL.

Kapitel 2 i uppsatsen inleds med en introduktion av ämnet för att sedan behandla de olika möjligheterna skiljenämnden har att meddela särskild skiljedom. Det diskuteras sedan hur den särskilda skiljedomen behandlats i förarbeten och därefter det förbud som uppställs i 29§ LSF om uppdelning av tvist i vissa fall. I avsnittet om de institutionella reglerna redogörs för de möjligheter som finns att meddela särskild skiljedom genom sådana regler.

I avsnitt 2.7 redogörs för handläggningsfrågor som kan föregå en särskild skiljedom. Dessa frågor berör initiativ, beslut, invändningar, teman och så vidare. Jag redogör för dessa i den ordning som jag anser vara mest logisk inför meddelandet av särskild skiljedom.

Uppsatsen redogör härvid för vem som initierar en uppdelning och parternas möjlighet att motsätta sig ett sådant initiativ. I detta ligger också att formulera ett tema för den särskilda skiljedomen. Avsnitt 2.8 behandlar därför formuleringen av teman för såväl mellandom som deldom. I avsnittet diskuteras lämpliga och olämpliga teman som bland annat är hämtade från

¹⁸ Lindskog, 2012, s. 778 och 781.

skiljedomspraxis på området. Efter fastställandet av tema för den särskilda skiljedomen fattas vanligtvis ett uppdelningsbeslut eller ett beslut att inte uppdelning av tvisten. Sådana beslut avhandlas i avsnitt 2.9 för att sedan också behandla själva meddelandet av särskilda skiljedomar.¹⁹ Detta avsnitt berör även hur skiljenämnder ska beteckna sina särskilda domar och i fall sådana kan förväxlas med beslut.

Efter att en särskild skiljedom meddelats torde den vara föremål för fortsatt handläggning eller möjligtvis klander och/eller verkställighetsprövning. Dessa aspekter berörs i avsnitten 2.10 och 2.11.

I kapitel 3 redogörs för hur RB och LSF förhåller sig till varandra, det vill säga om analogier kan göras mellan lagarna eller om detta står emot principen om att skiljeförfarande ska vara en alternativ tvistlösningsform. Precis som resterande del av uppsatsen är detta avsnitt till viss del deskriptivt, till viss del analyserande.

I kapitel 4 ges en sammanfattning av vad uppsatsen redogjort för och vilka fynd som gjorts efter utredningen.

Som läsaren snart kommer att se finns det många intressanta aspekter på ämnet uppdelning av tvist. Min avsikt har varit att vara så uttömmande som möjligt i de frågor som kan tänkas uppkomma vid sådan uppdelning. Det är emellertid viktigt att behålla en viss stringens i brödtexten, varför vissa intressanta frågeställningar redogörs för i fotnoterna. Jag ber därför läsaren att vara uppmärksam på fotnoter som utvecklar problematiken ytterligare.

¹⁹ Sett till ett kronologiskt perspektiv saknas här en explicit redogörelse för hur sakprövningen i en mellandoms- och deldomsdel går till. Jag menar emellertid att sakprövningen går till på samma vis inför meddelandet av en slutlig skiljedom som en särskild. Därför är det en aspekt som inte kommer att beaktas.

2 Särskild skiljedom i svensk rätt

2.1 Introduktion

Särskild skiljedom regleras i 29§ LSF. Paragrafen behandlas i fyra delar - deldom, mellandom, skiljedom över kvittning och medgivna yrkanden.

”En del av tvisten eller en viss fråga av betydelse för tvistens bedömning får avgöras genom särskild skiljedom, om inte båda parterna motsätter sig det. En fordran som åberopas till kvittning skall dock prövas i samma skiljedom som huvudfordringen.

Har en part helt eller delvis medgett ett yrkande får särskild skiljedom meddelas över det som har medgetts.”²⁰

En *slutlig* skiljedom, till skillnad från en *särskild*, avgör hela skiljeförfarandet och avslutar också förhandlingarna. Den särskilda skiljedomen utfärdas enligt 29§ LSF medan en slutlig skiljedom meddelas genom 27§ LSF. I vissa avseenden återspeglar den särskilda skiljedomen den slutliga. Formkrav ska vara uppfyllda som även gäller för den särskilda skiljedomen. Krav som uppställs på såväl slutliga som särskilda skiljedomar är att datum och skiljenämndens underskrifter ska inkluderas i domen.²¹

RB skiljer på begreppsparen deldom och mellandom. Detta gäller emellertid inte för LSF. Detta kan tyckas underligt med tanke på att begreppen har åtskilda betydelser. I propositionen till LSF har framhållits att begreppen, del- och mellandom, bör inrymmas i den vidare formuleringen *särskild skiljedom* för att underlätta vid bestämmelsens tillämpning.²²

Eftersom en särskild skiljedom har samma yttre attribut som en slutlig skiljedom, borde bestämmelserna om meddelande och klander av skiljedom även tillämpas på särskild skiljedom.²³ Det framgår inte explicit av LSF att särskilda skiljedomar kan klandras eller ogiltigförklaras. Enligt 33§ LSF är emellertid "en skiljedom" ogiltig om den omfattar fråga som enligt lag inte får prövas genom skiljeförfarande eller om skiljedomen tillkommit på en sätt som är uppenbart oförenligt med grunderna i svensk rättsordning. En skiljedom är även ogiltig om den inte uppfyller kraven på skriftlighet och undertecknande. Eftersom särskilda skiljedomar kan ogiltigförklaras, borde även de särskilda skiljedomarna falla under paragraf 33§ LSF:s rekvisit "en

²⁰ Cit. 29§ LSF.

²¹ Lindskog, 2012, s. 778 f.

²² SOU 1994:81, s. 164.

²³ Detta framgår av flertalet klandertalan som redogörs för i avsnitt 2.10.

skiljedom", oaktat att den inte utgör en *slutlig* sådan. Detsamma gäller för klander av särskild skiljedom enligt 34§ LSF.²⁴

Det ska också nämnas att 29§ 1 st. 2 men. LSF innehåller bestämmelser om hur en kvittningsvis fordran ska behandlas vid eventuell uppdelning av förfarandet. Det stadgas att en fordran som åberopats till kvittning ska prövas i samma fas som huvudfordringen. Detta innebär att eventuell motfordran också ska ske i samma skiljedom. Enligt bestämmelsen får emellertid särskild skiljedom meddelas över helt eller delvis medgivna yrkanden.²⁵

Avslutningsvis ska nämnas att SCC:s regler även stadgar om meddelandet av särskild skiljedom. §38 i reglerna föreskriver att särskild skiljedom får meddelas över särskild fråga eller del av tvisten, medan §45(4) stadgar att en särskild skiljedom får meddelas över återbetalningsskyldighet av icke erlagt förskott till SCC.

2.2 Förarbete

Detta avsnitt av uppsatsen berör de avväganden som gjorts i propositionen och den offentliga utredningen till grund för lagen om skiljeförfarande. Genomgången inleder med några anmärkningar beträffande meddelandet av mellandom i skiljeförfarande för att därefter behandla meddelandet av deldom i skiljeförfarande.

I förarbetena till mellandomsdelen av propositionen uppmärksammas regeln om mellandom i rättegång, det vill säga 17 kap. 5§ RB. Det framhålls även att parterna i en tvist som löses genom RB inte har möjlighet att diktera om sådan dom ska meddelas eller inte. Det föreskrivs att ordföranden *bör* beakta en sådan invändning eller initiativ. Det framförs också att de fördelar som finns med att meddela mellandom i rättegång även har bärkraft vad beträffar skiljeförfaranden.²⁶ Därefter framhålls något som är synnerligen essentiellt för denna uppsats. Det framhölls nämligen att:

i) "[det bör] i skiljeförfarandet finnas *minst lika stora möjligheter* [min kursivering] att meddela mellandom som det finns i en rättegång."²⁷

och

ii) "Möjligheten att meddela mellandom bör emellertid även kunna avse andra frågor angående saken som *skiljemännen anser lämpliga* [min kursivering] att bryta ut till separat behandling."²⁸

Det framhålls även att:

²⁴ Se avsnitt 2.10. Det har inkommit mål till Svea hovrätt om klander av särskild skiljedom just på grund av att skiljenämnden uppdelat målet.

²⁵ 29§ 2 st. LSF.

²⁶ Prop. 1998/99:35, s. 131 f.

²⁷ Cit. prop. 1998/99:35, s. 131.

²⁸ Cit. prop. 1998/99:35, s. 132.

- iii) "Några närmare anvisningar till skiljemännen *som begränsar deras möjligheter* att meddela mellandom eller, med skiljemannalagens beteckning, särskild skiljedom, *bör inte infogas i lagen* [mina kursiveringar]."²⁹

Det framgår av uttalandet i) att regeringen velat helt särskilja mellandomen i den bemärkelse som den betecknas i RB jämfört med hur den betecknas i LSF. Det *bör* enligt regeringen finnas en större möjlighet att meddela mellandom i skiljeförfarande än i RB. Frågan är emellertid om den möjligheten finns? Svaret på den frågan ska svaras jakande. Regeringen ger, genom att uttala sig på detta sätt, nämligen något av en uppmaning till praktiserande skiljemän att faktiskt utfärda mellandom i större utsträckning än i rättegång. I propositionen framläggs inte heller en enda begränsning av skiljemännens möjlighet att meddela mellandom, snarare tvärt om.³⁰ Praktiker uppmanas redan i propositionen att använda denna processuella frihet de fått till sitt förfogande. En möjlig begränsning skulle vara den som uppställs genom regeringens uttalande ii), att nämnden ska finna det *lämpligt* att uppdelning av tvisten. Denna begränsning är självklar. Det hade varit underligt om en skiljenämnd som verkar för en ändamålsenlig och partsstyrd tvistlösning enligt 21§ LSF och principen om partsautonomi, skulle göra en *olämplig* uppdelning. Å andra sidan kan detta tala ytterligare för att skiljemännen fått en precis kompetens till sitt förfogande. Det går att tolka ii) som att nämndens möjlighet att uppdelning av tvisten utvidgas i stället för att begränsas.

Vad beträffar uttalande iii) är även detta ett starkt uttryck för skiljemännens rätt att utfärda särskild skiljedom i skiljeförfaranden. Propositionen framhäver här att inga fler anvisningar bör styra eller begränsa skiljemännens möjlighet. Det framgår att en sådan begränsning inte bör införas i lagen.³¹ Frågan är om regeringen menar att andra rättskällor bör utvisa vilka begränsningar en skiljeman ska förhålla sig till. Detta är en fullt möjlig tolkning av regeringens formulering.³² Å andra sidan kräver en sådan tolkning att det finns praxis som kan avgöra om en uppdelning av de till skiljenämnden hänskjutna frågorna varit lämplig. Det krävs att författare på området uttalar sig om *lämpliga* respektive *olämpliga* uppdelningar för att det ska finnas någon konkret ledning i frågan.

Det är detta författare på området försökt. Jag påstår inte att slutsatserna som vissa av författarna kommit fram till är orimliga³³, snarare att de går en

²⁹ Cit. prop. 1998/99:35, s. 132.

³⁰ Se prop. 1998/99:35, s. 130 ff. De citat jag använt uppställer de eventuella begränsningar och uttryckliga möjligheter för skiljenämnd att utfärda mellandom enligt propositionen.

³¹ Prop. 1998/99:35, s. 130 - 132.

³² Det är givetvis så att författare inom den juridiska doktrinen, och inte minst rättspraxis, fått vara utfyllare eller tolkare av särskilda rekvisit eller liknande. Det ska dock tilläggas att det i förevarande fall helt bortsetts från att införa några begränsningar, något jag menar visar på att det inte heller finns några sådana.

³³ Jag vill nämna att det givetvis är svårt att veta huruvida skiljemannarätten och graden av rättvisa i densamma tillgodoses på ett bättre sätt genom ett mer regelstyrt förfarande.

annan riktning än den propositionen och utredningen antytt varit rätt.³⁴ Dessa synpunkter talar starkt för mina argument om skiljemäns extensiva möjlighet att utfärda särskild skiljedom i skiljeförfarande.

Vad beträffar deldom vid framtagandet av LSF, menade SCC att det vid tiden för propositionens tillkomst rådde viss osäkerhet i frågan om meddelande av deldom. SCC framhöll vidare i sitt remissvar att det borde finnas en begränsning så att parterna kan motsätta sig särskild skiljedom. Redan i 19§ SkmL fanns en möjlighet att meddela deldom, men ingen möjlighet att meddela *särskild skiljedom*. Enligt utredningen skulle inte möjlighet som skiljemännen hade fått genom SkmL begränsas, vilket innebär att meddelandet av deldom i skiljeförfarande fortfarande får sägas ha samma innebörd. Lämplighetskravet uttrycktes då i stället på det sätt att deldom fick meddelas om det skedde *utan förfång* för part.³⁵ Lindskog framhåller att kraven på deldom i LSF i princip är identiska med de krav som uppställs för deldom i rättegång. Det framhålls, paradoxalt nog i samma sammanhang, att skiljenämnd har större möjlighet att meddela särskild skiljedom än domstol.³⁶

2.3 Skiljedom över *viss fråga* eller *del av tvisten*

Att utfärda skiljedom över en *viss fråga* i ett skiljeförfarande har främst processekonomisk funktion. Funktionen innebär att skiljemännen efter uppdelning kan avgöra hela målet genom att endast pröva en utbruten fråga. Ponera att det i ett skiljeförfarande föreligger flera yrkanden och tvistiga frågor. Ponera vidare att en av frågorna kräver omfattande utredning medan andra frågor i förfarandet kräver mindre. Om ett avgörande av de mindre komplexa frågorna skulle kunna leda till att skiljemålet avgjordes slutligt, vore det klokt ur en processekonomisk synpunkt att meddela särskild skiljedom över dessa.³⁷ Detsamma gäller då en kärke i ett mål grundar ett anspråk på alternativa grunder eller när svaranden gör flera invändningar. Processekonomiska vinningar kan uppnås genom att skiljemännen prövar *en* av grunderna eller invändningarna i en särskild skiljedom.³⁸

I vissa fall innebär en uppdelning av tvisten att skiljemännen inte behöver behandla de mer komplexa frågorna. Detta beror på i vilken riktning den särskilda skiljedomen avkunnats. Anta att en skiljenämnd genom meddelad särskild skiljedom dömer över skadeståndsskyldighet, vari det slås fast att ingen skadeståndsskyldighet föreligger. Frågan om hur mycket ett eventuellt sådant skadestånd skulle uppgått till blir då irrelevant. På samma sätt blir en skadeståndsrättslig skadebedömning aktuell först i de fall nämnden slår fast

³⁴ Jag menar att propositionen lämnar frågan om lämplighet relativt öppen, men att praktiker på området valt att ta det säkra kortet genom att applicera RB analogt.

³⁵ Detta gäller inte när det rör sig om helt eller delvis medgivna yrkanden. Se prop. 1998/99:35, s. 130 och Holtzmann & Neuhaus, 1989, s. 868.

³⁶ Lindskog, 2012, s. 781.

³⁷ Ekelöf, 2011, s. 232.

³⁸ Kvart & Olsson, 2012, s. 120.

att det faktiskt föreligger en sådan skadeståndsskyldighet.³⁹ Merparten särskilda skiljedomar meddelas i skadeståndsmål.⁴⁰

Vad beträffar själva meddelandet av mellandom i rättegång regleras detta i 17 kap. 5§ RB. Som bestämmelsen i RB är utformad finns det tre möjligheter att meddela mellandom. En mellandom får utfärdas då en viss talan är bestämmande för en annan talan i målet.⁴¹ En sådan dom får även utfärdas då en eller flera omständigheter har direkt betydelse för utgången i målet⁴² eller då det rör sig om en fråga som rör rättstillämpningen och som kan avskiljas från övriga sådana frågor. Följaktligen kan mellandom meddelas över *rättsfrågor* (som till exempel rör vilken lagbestämmelse som är tillämplig i ett mål).⁴³ Bestämmelsens tredje stycke ger även rätten möjlighet att vilandeförklara målet till dess att domen vunnit laga kraft.⁴⁴ Sammanfattningsvis krävs det att det mellan frågorna som avgörs finns ett *prejudiciellt samband*⁴⁵ samt att utfärdandet av mellandomen är lämpligt med hänsyn till utredningen.⁴⁶

Även LSF uppställer möjligheten att avgöra "viss fråga av betydelse för tvistens bedömning"⁴⁷, vilket är den enda instruktion som ges i 29§ LSF. Betydligt fler krav uppställs på domstol än skiljenämnd vid uppdelning av tvist. Det går att diskutera hur överensstämmande regelverken är med avseende på mellandom i rättegång jämfört med motsvarande särskild skiljedom i skiljeförfarande. Gemensamt för båda regelverken är emellertid att mellandomar är avsedda att bidra till en skyndsam och ändamålsenlig process. Vad beträffar *mellandom* eller skiljedom över *viss fråga* i RB:s respektive LSF:s bemärkelse är skillnaderna emellertid många. Även vad beträffar tema för domen ger tillämpningen av bestämmelserna två helt olika slutresultat. I RB:s bemärkelse är bestämmandet av mellandomstema noggrant reglerat till skillnad från i LSF.⁴⁸ Det står klart att regelverken är tänkta att fungera på olika sätt. I rättsvetenskaplig litteratur har det argumenterats för att RB:s bestämmelser ska kunna tillämpas analogt i skiljeförfarande.⁴⁹ Detta har även framgått av tidigare praxis.⁵⁰ I denna

³⁹ I nämnda exempel är det en så kallad *kumulation* som är för handen, eftersom en fastställsetalan (över skadeståndsskyldighet) kumulerats med en fullgörelsetalan (utdömande av uppmätt skadestånd). En kumulation kan också avse ett mål där det yrkas fullgörelse i båda frågor eller då två fastställseyrkanden kumulerats.

⁴⁰ Detta framgår även i domstolssammanhang, jfr. Ekelöf, 2011, s. 234.

⁴¹ 17 kap. 5§ 1 st. 1 m. RB.

⁴² 17 kap. 5§ 2 st. 1 p. RB.

⁴³ 17 kap. 5§ 2 st. 2 p. RB.

⁴⁴ Även i skiljeförfarande finns denna möjlighet, se Cars, 2000, s. 167 ff.

⁴⁵ Ekelöf, 2011, s. 233.

⁴⁶ 17 kap. 5§ 2 st. RB.

⁴⁷ Cit. 29§ 1 st. 1 men. LSF.

⁴⁸ Se Lindsog, 2012, s. 781 f.

⁴⁹ Detta kan bero på att ändringar i SkmL gjordes samtidigt som i RB 1948 och att regelverken tillsammans ska ses som en rättegångsreform. Se Solerud, 1999, s. 412, som bland annat hänvisar till en uppsats i Tidskrift för Sveriges advokatsamfund från 1969. Se även Heuman, 1999, s. 307, som menar att svenska parter och skiljemän låter förfarandet präglas av RB:s regler.

⁵⁰ Se t.ex. NJA 1998 s. 189 om skiljedoms *res judicata*-verkan.

diskussion inbegrips också i vilken utsträckning skiljenämnder bör söka vägledning i RB vid processuella frågor.⁵¹ Det har även diskuterats om inte skiljeförfarandet såsom alternativ tvistlösningsmetod borde få leva sitt eget liv.⁵² I detta sammanhang kan det konstateras att bestämmelserna vid en *prima facie*-överblick kan tyckas vara lämpade för analogitolkning.⁵³ Denna tanke är inte helt riktig. Svaret återfinns i LSF:s motiv som redogörs för i avsnitt 2.2.

Det finns också en möjlighet för skiljemännen att utfärda särskild skiljedom över *en del* av tvisten, vilket motsvarar deldomen i RB:s bemärkelse. Deldom i rättegång får enligt 17 kap. 4§ RB meddelas i två fall. Den får meddelas dels då part medgett en del av tvisten, dels då en del av tvisten är uppdelbar eller särskiljbar. Instrumenten fungerar på någorlunda samma sätt i LSF och RB.⁵⁴

29§ 2 st. LSF ger skiljemännen en uttrycklig tillåtelse att meddela skiljedom över medgivna yrkanden. Det framgår dock inte om denna möjlighet även finns vid kumulerade yrkanden i en tvist. Ett *yrkande* utgör redan en "del av tvisten" i fall att kumulering av käromål skett, vilket innebär att skiljenämnd redan genom första stycket har rätt att meddela särskild skiljedom över ett sådant yrkande, eftersom det utgör en del av tvisten. Det ska härvid klargöras vissa processuella frågor som läsaren måste beakta i den fortsatta redogörelsen.

Ponera att en kärke i ett förfarande yrkar fullgörelse på visst belopp eftersom motparten påstås ha begått ett avtalsbrott. Detta yrkande på fullgörelse utgör då ett *mål*, tillika *yrkande*.⁵⁵ För att emellertid kunna utdöma visst belopp måste *en viss fråga* av betydelse för tvisten avgöras, nämligen om avtalsbrott begåtts. Avtalsbrottet utgör grunden för yrkandet. Eftersom skiljenämnden då avgör *viss fråga* hänförlig till en av grunderna, meddelas detta genom utfärdande av mellandom. Fler frågor av betydelse för tvisten kan dock uppstå, som till exempel preskription av avtalsbrottet, vilka i så fall avgörs genom meddelandet av ytterligare mellandomar.⁵⁶

Ponera i stället att en kärke i ett förfarande yrkar att nämnden *fastställer* att ett avtalsbrott begåtts. Detta utgör också, precis som i exemplet ovan, *målet* eller *yrkandet* i förfarandet. Om käranden, med skiljenämndens tillåtelse, utvidgar sin talan till att även omfatta ett yrkande på fullgörelse av visst belopp, adderas då ett käromål till förfarandet.⁵⁷ Dessa mål *kumuleras*.⁵⁸ Om skiljenämnden nu fastställer att avtalsbrott faktiskt begåtts

⁵¹ I vilken utsträckning RB bör vägleda skiljeförfarandets procedur diskuteras nedan i kapitel 3.

⁵² Solerud, 1999, s. 413.

⁵³ Se t.ex. den refererade skiljaktiga skiljemannen Göthlin i NJA 1998 s. 189, på s. 193.

⁵⁴ Lindskog menar emellertid att deldom i rättegång och skiljeförfarande fungerar på nästan identiskt vis. Se Lindskog, 2012, s. 778 och 781.

⁵⁵ Lindell, 2012, s. 244.

⁵⁶ Lindell, 2012, s. 334 f.

⁵⁷ Lindell, 2012, s. 282.

⁵⁸ Lindell, 2012, s. 346 ff. och 452.

görs det genom meddelande av deldom, eftersom det rör ett av tvistens mål. Avtalsbrottet är inte längre en fråga hänförlig till grunden, utan ett yrkande. I stället utgör nu den handling som medfört påstått avtalsbrott grunden. På grund av hur käranden i förfarandet lagt upp sin talan, meddelas inte fastställelsen av avtalsbrottet genom mellandom, utan genom deldom. Deldom kan meddelas om det föreligger flera käromål och om förfarandet inte avslutas.⁵⁹

Även 29§ LSF, i likhet med motsvarande regler i RB, uppställer två möjligheter för nämnden att meddela deldom i skiljemannarättslig bemärkelse. En ”deldom” i LSF:s bemärkelse innebär också, precis som deldom i RB, en vertikal uppdelning av prövningen. Detta innebär att avkunnandet i den avskilda delen blir slutligt och vinner rättskraft då klanderfristen löpt ut.⁶⁰ I bestämmelsen ges inga ytterligare indikationer för när deldom kan eller bör meddelas. I förarbetena till bestämmelsen om deldom, och inte minst genom praxis, klagas emellertid ytterligare möjligheter till uppdelning av de hänskjutna yrkandena eller anspråken.⁶¹

2.4 Kvittningssituationer

29§ 1 st. 2 men. LSF uppställer ett förbud mot särskild skiljedom i kvittningssituationer:

”En fordran som åberopas till kvittning skall dock prövas i samma skiljedom som huvudfordringen.”

29§ LSF har upptagit en bestämmelse om kvittning. Bestämmelsen innebär att ett kvittningsyrkande kan äventyras i fall att en huvudfordring avgörs utan att part invänder om sådan motfordran. Enligt Lindskog är detta en ”allmän processrättslig princip”⁶², vilken har sin motsvarighet i 17 kap. 4§ 2p. RB. I bestämmelsen framhålls nämligen att huvudfordran och motfordran ska dömas över i en och samma process, något som även framgår av 14 kap. 3§ RB.

Bestämmelserna innebär att skiljenämnder som lyder under svensk lag inte kan bifalla en huvudfordran utan att pröva en eventuellt åberopad kvittningsgill motfordran. Detta förutsätter att båda fordringar faller under samma skiljeavtal.⁶³

⁵⁹ Lindell, 2012, s. 333 ff.

⁶⁰ Lindskog, 2012, s. 778 och Johansson, SvJT 2001, s. 505 – 521.

⁶¹ Prop. 1998/99:35, s. 130 ff. och NJA II 1929 s. 1 – 63.

⁶² Lindskog, 2012, s. 783. Jfr. dock §38 i SCC:s regler som inte följer denna av Lindskog benämnda allmänna processrättsliga princip.

⁶³ Lindskog, 2012, s. 779. Jfr. HD:s beslut Ö 2926-12 där part inledningsvis gjort en kvittningsinvändning och genstämde därför käranden. Käranden invände, och hävdade att rättegångshinder i form av skiljeavtal förelåg för genkärålet. HD kom fram till att svaren inte kunde förväntas inleda nytt rättsligt förfarande om en och samma fordring. Om en motfordran omfattas av skiljeavtal, hindrar detta inte domstol från att pröva en sådan fullgörelse. Detta gäller i fall att den ursprungliga fordran omfattas av skiljeavtal men att käranden prekluderat sin rätt att åberopa skiljeavtalet såsom rättegångshinder. Se även Hovrätten för Västra Sveriges mål nummer Ö 4777-10.

I Svea hovrätts mål nummer T 1215-06 hade nämnden att ta ställning till huruvida särskild skiljedom skulle meddelas eller inte.⁶⁴ I målet framlade käranden vissa ersättningsanspråk gentemot svaranden. Dessa belopp understeg emellertid vissa åberopade motfordringar av svaranden. Skiljemännen slog fast att kärandens åberopade anspråk ej kunde bifallas genom särskild skiljedom eftersom anspråket inte blivit medgivet. Detta är, en av de alternativa förutsättningarna för att meddela särskild skiljedom. Skiljenämnden klargjorde därefter under vilka förutsättningar en särskild skiljedom kan avkunnas och hur 29§ LSF tillämpas. Skiljemännen framhöll att en huvudfordran och motfordran som åberopas till kvittning ska prövas i samma skiljedom, vilket ligger i linje med den allmänna processrättsliga principen.

Käranden anförde att 29§ LSF inte borde tillämpas eftersom det i stället var kvittningslagen som gällde i rättsförhållandet mellan parterna. Om kvittningslagen var tillämplig kunde svaranden inte hindra att en särskild skiljedom meddelades. Svaranden invände mot kvittningslagens tillämpning då denne ansåg att käranden inte var att anse som arbetstagare i kvittningslagens mening, en förutsättning för att kvittningslagen skulle tillämpas. Om så vore fallet skulle särskild skiljedom meddelas, till skillnad från om 29§ LSF var tillämplig, vilket hade inneburit att regeln om att fordringar ska prövas i samma skiljedom i stället aktualiserats.⁶⁵ Prövningen gick således ut på att fastställa huruvida käranden var att anse som arbetstagare eller inte, vilket var av direkt betydelse för tvisten.⁶⁶ Nämnden fann att käranden var att anse som arbetstagare, vilket gjorde förbudet i 29§ otillämpligt. Särskild skiljedom utfärdades av skiljenämnden trots förbudet i LSF.

2.5 Institutionella regler

Som ovan framgått finns det enligt SCC:s regler fyra möjligheter till att utfärda särskild skiljedom. De två första inryms i SCC-reglernas §38 som föreskriver att:

”Skiljenämnden får avgöra en särskild fråga eller en del av tvisten genom en särskild skiljedom.”

Jämfört med meddelandet av mellandom genom LSF finns det endast en skillnad med avseende på första delen av paragrafen. I stället för att nämnden ges rätt att uppdelat *viss* fråga av betydelse för tvisten medger artikeln att nämnden får avgöra en *särskild* fråga. Möjligheten att avgöra en

⁶⁴ Parterna i målet var en enskild person mot MAQS. Nämnden bestod av Claes Zettermarck, Martin Wallin och Fred Wennerholm.

⁶⁵ Skiljedomen *C.B v MAQS* i klanderprocessen Svea hovrätts mål T 1215-06, s. 2 ff.

⁶⁶ Att fastställa huruvida en person är "arbetstagare" eller t.ex. åtnjutit ställningsfullmakt är ytterligare exempel på väl fungerande tema. Ett tema som på det sättet fastställer huruvida en person faller under principalansvar i en skadeståndstvist eller ej förenklar förfarandet betydligt. På så sätt behöver inte parterna i detta fall t.ex. argumentera utifrån ett utomobligatoriskt skadeståndsanspråk.

del av tvisten genom deldom är den samma som i LSF:s regler. SCC:s regler och LSF borde tolkas på liknande sätt vad gäller meddelandet av särskild skiljedom. Detta ska göras på grund av den näraliggande terminologin. Jag menar dock att regelns avsaknad av det i LSF intagna betydelsekravet kan konfundera.

Jag anser emellertid att betydelsekravet i LSF är minst sagt onödigt. Det skulle vara ytterst förbryllande om en nämnd valde att avgöra viss fråga som var obetydlig för tvisten genom särskild skiljedom. Det spelar i stort sett ingen roll om betydelsekravet inkorporerats i SCC:s regler. Eftersom det föreskrivs i §19 att nämnden ska handlägga tvisten på det sätt den finner det lämpligt (med beaktande av partsviljan) inbegrips det i denna devis att betydelselösa frågor inte kan brytas ut till särskild prövning.

Det finns ytterligare en möjlighet för skiljenämnd att meddela särskild skiljedom genom SCC-reglerna. §45(4) stadgar nämligen, med avseende på förskottsbeloppet till SCC, att:

”Om en part underlåter att betala ett begärt belopp ska sekretariatet bereda motparten tillfälle att göra det inom en viss tid. Om det begärda beloppet inte betalas ska styrelsen avvisa målet helt eller delvis. Om motparten betalar det begärda beloppet får skiljenämnden på begäran av den parten meddela en särskild skiljedom angående ersättning för betalningen.”

Denna regel infördes 2007 och innebär att det får meddelas en särskild skiljedom som förpliktigar part att ersätta annan part det förskott som denna betalat i den andras ställe.⁶⁷ Detta förskott utgör säkerhet för förfarandets fortgång.

I ett svenskt skiljeförfarande yrkade käranden att skiljemännen skulle fastställa ett målbolags marknadsvärde samt att båda parter solidariskt skulle stå kostnaderna för förfarandet.⁶⁸ Käranden betalade hela förskottsbeloppet vilket innebar att förfarandet inleddes. Svaranden bestred och yrkade i sin tur att det omtvistade beloppet (en tilläggsköpeskilling) var betydligt högre på grund av kärandens låga värdering av målbolaget. Detta innebar att SCC omräknade storleken på det av käranden erlagda förskottet. Parterna blev då ombedda att, för förfarandets fortgång, solidariskt erlagga ytterligare förskott, vilket endast käranden gjorde med hälften av begärt belopp. Detta föranledde att SCC gav käranden möjlighet att betala svarandens utestående förskottsbelopp, vilket käranden också gjorde.⁶⁹

Käranden yrkade att svaranden skulle ersätta beloppet för utlägg. Käranden hemställde vidare att frågan borde avgöras genom särskild

⁶⁷ Jfr. rättsfallsreferatet till NJA 2000 s. 773 i uppsatsen.

⁶⁸ Parterna i målet var Consafe IT och Auto Connect Sweden AB & Icuroventure Ltd. Skiljenämnden bestod av Bertil Åberg, Ola Jonsson och Dag Wersén.

⁶⁹ Se skiljedomen *Consafe v Auto Connect i konkurs. m.fl.*, s. 2 f. Det är intressant att käranden i detta läge valde att erlagga den, av svarandena, obetalda andelen. Det var nämligen så att svarandena även var genkärande i målet och det hör till praxis inom SCC att avvisa genkäröålet om en sådan betalning ej erlaggs. Skiljedomsinstitutet fastställer därefter ett nytt belopp som då endast ska beräknas på huvudkäröålet. Se Öhrström, 2009, s. 250 f.

skiljedom då käranden ville ha möjlighet att vidta lämpliga åtgärder för säkerställandet av sina rättigheter.⁷⁰

Skiljenämnden framhöll att skiljedomreglementets §45(4) innehåller regler om att skiljenämnd får, om en part inte betalar motpartens andel av förskottsbeloppet som SCC bestämt, på begäran av part, meddela särskild skiljedom över betalningen.⁷¹ Skiljenämnden framhöll vidare att detta gäller om inte part åberopar skäl av viss tyngd däremot. Skälet som svaranden åberopat ansågs dock inte väga tungt nog, vilket innebar att skiljenämnden förordnade svaranden att ersätta käranden för det förskott som betalats för att skiljeförfarandet skulle fortgå.⁷²

Som ovan framgår finns det emellertid undantag från den generella regeln om att särskild skiljedom kan utfärdas vid utebliven ersättning för förskottsbetalning till SCC. Det framgår av en särskild skiljedom, *Separate Arbitral Award in SCC Arbitration V (113/2007)*, att sådana undantag finns. Ett undantag kan vara då part gjort en jurisdiktionsinvändning som verkar välgrundad. Ett annat kan vara då en slutlig skiljedom är nära förestående och det verkar som att den part som inte betalt förskott kan nå framgång.⁷³

Dessa två skiljedomar skiljer sig från tidigare praxis om att svenska skiljenämnder är obehöriga att utfärda särskilda skiljedomar över återbetalning av förskott. I NJA 2000 s. 773 framhöll domstolen nämligen att det varken fanns någon laglig eller i skiljeavtalet stadgad skyldighet att prestera någon förskottsbetalning till skiljenämnden. Det fanns inte heller en motsvarande skyldighet att komplettera motparts ställföreträdande betalning.⁷⁴ Denna tidigare praxis är utspelad, åtminstone vid fall då SCC:s regler från senare än 2007 gäller för förfarandet.

I ICC-reglernas artikel 22(2) framgår det att skiljenämnden får utfärda processuella beslut i den mån de finner det lämpligt. Ett sådant utfärdande förutsätter att det har kommunicerats med part och att det inte står i strid med någon överenskommelse mellan parterna. I Article 24(1) med avseende på ”case management” hänvisas till Appendix IV i vilken det framgår att:

⁷⁰ Se skiljedomen *Consafe v Auto Connect i konkurs. m.fl.*, s. 2 ff.

⁷¹ Gällande regler för skiljeförfarandet var SCC-Reglerna från 1 januari 2007, men samma bestämmelse finns i dagens gällande regler från 1 januari 2010.

⁷² Skiljenämnden hänvisar här till *Separate Arbitral Award in SCC Arbitration V (113/2007)*, som är refererad ovan.

⁷³ Se *Separate Arbitral Award in SCC Arbitration V (113/2007)*, s. 137 och 139. Skiljedomen, benämnd "separate arbitral award", är det första SCC-förfarandet där en särskild skiljedom meddelats på ersättning av erlagt förskott. Det framhålls också här att skiljenämnden identifierat undantag från den generella regeln om möjligheten att meddela sådan särskild skiljedom. Ensam skiljeman i förfarandet var Bo G H Nilsson. Se också skiljedomen *First National Petroleum v TNG*.

⁷⁴ Det ska dock framhållas att högsta domstolens dom grundades på reglerna i SkmL som då gällde för förfarandet. Vidare rörde det sig om ett *ad hoc* förfarande. För vidare kommentarer om skiljedomens överensstämmande med tidigare rättspraxis, se Söderlund, SIAR 2008, där Söderlund gett sin syn på förhållandena.

“The following are examples of case management techniques that can be used by the arbitral tribunal and the parties for controlling time and cost. Appropriate control of time and cost is important in all cases. In cases of low complexity and low value, it is particularly important to ensure that time and costs are proportionate to what is at stake in the dispute.

a) Bifurcating the proceedings or rendering one or more partial awards on key issues, when doing so may genuinely be expected to result in a more efficient resolution of the case[...].”

Det kan konstateras att skiljenämnden ges ett stort mandat genom ICC-reglerna.⁷⁵ Det finns på samma sätt som i SCC:s regler ett lämplighetskrav, men det framhålls också att nämnden ständigt bör ha i åtanke en möjlig uppdelning av tvisten. Detta gäller särskilt med tanke på hur en sådan kan vara ett uttryck för en nämnds kontroll av tidsåtgång och kostnadseffektivitet.

Även UNCITRAL:s skiljedomsregler⁷⁶ har tillämpats på två av de i uppsatsen behandlade skiljeförfarandena. Gemensamt med såväl SCC som ICC är att även nämnder under UNCITRAL-styrda förfaranden har möjlighet att utfärda mellandom och deldom. Artikel 34(1) i reglerna ger skiljenämnder möjlighet att utfärda ”separate awards on different issues at different times”. Det framgår emellertid i artikel 34(2) att “[a]ll awards shall be made in writing and shall be final and binding on the parties.”⁷⁷

Det går att diskutera hur dessa artiklar förhåller sig till varandra. Å ena sidan medger artikel 34(1) särskilda skiljedomar över olika tvistefrågor vid olika tidpunkter. Å andra sidan framgår det av 34(2) att samtliga meddelade skiljedomar ska vara slutliga och bindande för parterna. I sammanhanget är det intressant att diskutera rekvisitet *slutliga*. Som uppsatsen framhåller avslutar inte alltid en särskild skiljedom en del av förfarandet *slutligt*, utan är endast intraprocessuellt bindande.

LCIA:s regler medger på samma sätt som UNCITRAL-reglerna att skiljenämnder utfärdar ”separate awards on different issues at different times”⁷⁸. Det framhålls dock att “[s]uch awards shall have the same status and effect as any other award”⁷⁹, något som inte korrelerar med UNCITRAL:s regler. Jag anser att det går att diskutera huruvida det uppställs någon begränsning i formuleringen eller inte. Jag menar att bestämmelsen går att läsa som att sådana skiljedomar *ska* tillmätas samma status som andra skiljedomar, men det går också att läsa det som att de *borde* tillämpas samma betydelse.

⁷⁵ Se Grierson & Hoof, 2012, s. 153 f.

⁷⁶ Vad beträffar UNCITRAL:s regler väljer jag att benämna även dessa som institutionella regler även fast UNCITRAL är ett organ under FN som syftar till att harmonisera och unifiera internationell handelsrätt. Se www.uncitral.org, tillgängligt 29 juli 2013.

⁷⁷ Dessa regler har en motsvarighet i SCAI:s regler för skiljeförfarande. Se artikel 26(2) och 32(1).

⁷⁸ Se artikel 26(7) första meningen i LCIA:s skiljedomsregler.

⁷⁹ Se artikel 26(7) andra meningen i LCIA:s skiljedomsregler.

2.6 Initiativ till särskild skiljedom

Heuman skriver att ett initiativ till uppdelning av tvisten kan komma från skiljenämnden, men också från parterna själva. Det finns enligt honom många fördelar med att uppdelat målet, däribland att förutsättningarna för riktiga avgöranden blir bättre och att parterna i mindre utsträckning sammanblandar tvistefrågorna. Det är vidare enligt Heuman så att parter som fått svar på en fastställelsefråga blir mer benägna att själva bestämma i fullgörelsefrågan, till exempel om ersättning eller skadestånd ska utgå.⁸⁰ Det råder som ovan framgår inga tvivel om att det i många fall finns flertalet anledningar att uppdelat målet, men vem tar initiativet därom och hur kan skiljenämnden och parterna påverka denna uppdelning?

I flertalet skiljedomar jag studerat framgår det att det vanligen är käranden som begär att skiljenämnden uppdelar målet. Detta sker vanligtvis under ett processuellt sammanträde mellan parterna någon tid innan förfarandets huvudförhandling hålls. Vad som vanligtvis brukar behandlas under dessa processuella möten är bland annat upprättandet av tidsplan, bestämmande av tidsgränser med avseende på ändring av yrkanden och på ingivande av ny bevisning. Det är inte ovanligt att det under denna muntliga förberedelse ventileras möjligheten till en uppdelning av målet.⁸¹

Det är inte stor skillnad vad gäller deldom eller mellandom i denna fråga, utan detta brukar ske på någorlunda samma vis. En skillnad däremot är att mellandomsuppdelningen förefaller i mitt tycke vara mer omstridd. Mellandomsprövningen kan nämligen innefatta vissa prejudicerande frågor som har stor inverkan på hur förfarandet fortlöper. Frågor som mellandomen besvarar kan bland annat vara relaterade till jurisdiktion, lagval eller språk för förfarandet.⁸² Anledningen till att dessa frågor i hög utsträckning är omtvistade är för att dessa prejudicerande frågor inte sällan är så fundamentala för tvisten att det blir särskilt viktigt för part att få rätt i sina frågor, varför en part kanske utvecklar sin talan i onödigt stor utsträckning. Det kan också vara så att omtvistade förhållanden endast är omtvistade på grund av att part obstruerar tvistens fortgång. En invändning om ogiltigt skiljeavtal eller jurisdiktion i övrigt kan då användas av svaranden som ett sätt att dra ut på handläggningen.

Det ska även här nämnas att även en klanderprocess mot en särskild skiljedom kan användas av part för att ytterligare göra handläggningen ineffektiv och kostsam. De processtekniska vinster som då åstadkommit genom uppdelningen kan följaktligen bli obetydliga för att i stället utbytas till att bli processekonomiska förluster. Detta diskuteras utförligare i avsnitt 2.10 och kapitel 4.

⁸⁰ Heuman, 1999, s. 540 f.

⁸¹ ”Uppdelning” i detta avseende brukar på engelska kallas ”bifurcation” eller ”separation”.

⁸² Se avsnitt 2.8 om bland annat mellandomstema.

I många mål framställs ingen invändning mot uppdelning av tvisten över huvud taget. Det finns också mål då en part ställer sig negativ till en sådan begäran och det finns till och med parter, som i förfarandet begär att ett beslut att uppdelna målet upphävs eller ändras, en möjlighet som tillkommer part efter meddelandet av sådant processuellt beslut.⁸³

I en särskild skiljedom som berörde lagval, benämnd "separate award"⁸⁴, var det käranden som initierade frågan om uppdelning. I förfarandet var det käranden som begärde att tribunalen skulle:

"[...]decide separately whether German law or Swedish law is applicable in the case. The Claimant has also requested the Arbitral Tribunal to decide if the CISG is applicable in the case, according either to Swedish or to German law".⁸⁵

I Svea hovrätts mål nr T 8735-01 klandrades en annan särskild skiljedom i ett UNCITRAL-förfarande.⁸⁶ Det anges i skiljedomen att det var käranden som föreslog en uppdelning av förfarandet, vilket också skedde efter att svaranden förenat sig med käranden i följande hemställan:

"In respect to [andra fasen om värdering] [...], the parties jointly informed the Tribunal that they were in agreement [att uppdelna förfarandet på särskilt sätt]."⁸⁷

I Svea hovrätts mål T 10112-06 mellan ABB och Global Air föreslog käranden uppdelning ("carving out").⁸⁸ Det rörde sig om över 80 anspråk riktade mot svaranden i förfarandet.

I ovannämnda tre fall initierade *käranden* en uppdelning av tvisten. Ett fall då det borde vara självklart att käranden initierar en uppdelning och ett avgörande genom särskild skiljedom är då svaranden medgivit ett yrkande. Vid ett medgivet yrkande borde det nämligen ligga i kärandens intresse att begära särskild skiljedom över den del som medgivits, för att inte äventyra att svaranden på vissa sätt gör avsteg från sitt tidigare medgivande.⁸⁹

För att ge ytterligare en praktisk inblick i hur parternas viljor kan inverka på handläggningen av ett skiljeförfarande är det intressant att studera ett annat skiljeförfarande mellan två svenska parter. På sida två i den särskilda

⁸³ Se nedan avsnitt 2.9 om skillnaden mellan beslut och skiljedom.

⁸⁴ Skiljedomen, *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*, är refererad i uppsatsens avsnitt 2.8 om mellandomsteman.

⁸⁵ Cit. *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*, s. 138.

⁸⁶ Skiljedomen *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.* Skiljenämnden bestod av Wolfgang Kühn, Stephen M Schwebel och Jaroslav Händl. Den sistnämnda skiljemannen var skiljaktig och undertecknade aldrig domen, en enligt käranden giltig grund för att ogiltighetsförklara skiljedomen.

⁸⁷ Se skiljedomen *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.*, s. 16.

⁸⁸ Skiljedomen *Global Air v ABB*. Som framgår i redogörelsen nedan, tog initiativet en intressant vändning med avseende på begärt mellandomstema, vilket diskuterats i ett rättsutlåtande av Heuman.

⁸⁹ Jfr. Lindell, 2012, s. 445.

skiljedom⁹⁰ som utfärdades i förfarandet till grund för klander målet i Hovrätten över Skåne och Blekinges dom T 336-08, framgår det att parterna diskuterat, tillsammans med skiljenämnden, tvistens omfattning och uppdelning av tvisten:

"Parterna är överens om och hemställer att skiljemannen inom ramen för det pågående skiljeförfarandet snarast möjligt i särskild skiljedom prövar vissa separata delar av tvisten".

Tvisten rörde sig om ett antal yrkanden som kunde avskiljas och prövas separat. Vad som är intressant är att det i skiljedomens framgång att parterna efter diskussion med skiljemannen kommit fram till denna processuella uppdelning i samråd.⁹¹ I bilaga B till skiljedomens framgång det emellertid att ett särskilt skiljeavtal träffats beträffande uppdelningen av förfarandet. Detta skiljeavtal upprättades nästan sex månader efter att part påkallat skiljeförfarandet och på ett mycket detaljerat sätt bestämde hur tvisten skulle uppdelas.⁹² Parterna verkade för ett skyndsamt avgörande och att uppdelningen skedde ändamålsenligt på ett sätt som gjorde tvisten lätthanterlig och precis. Det kan konstateras att parternas initiativ och inverkan förkortade och förbilligade processen. Det kan emellertid inte uteslutas att skiljenämnden genom processledning inverkade på beslutet.

En skiljenämnds processledning kan vara ett betydande instrument för att förenkla tvistens handläggning. En redogörelse för denna typ av processledning är fundamental för denna uppsats då det är processledningen i sig, och mandatet för nämnden att besluta om uppdelning, som utgör skiljemännens vidsträckta kompetens.⁹³

De bestämmelser som sätter ramen för nämndens processledning med avseende på meddelandet av särskild skiljedom är 21 och 29 §§ LSF i kombination med SCC-reglerna. Lämpligheten och parternas invändningar utgör en yttre ram för när särskild skiljedom får meddelas enligt LSF. Som ovan framgår uppställs en liknande ram genom SCC-reglerna. Att målet handläggs på det sätt nämnden finner lämpligt stadgas i §19(1), medan meddelandet av särskild skiljedom medges nämnden enligt §38.⁹⁴

⁹⁰ Se skiljedomens *Brain Invest v P.F.* Ensam skiljeman var i förfarandet Anders Steén.

⁹¹ Det framgår även av NJA 1990 s. 419 att parterna i förfarandet gemensamt hemställt om skiljenämndens uppdelning av förfarandet. Denna uppdelning renderade i en mellandom över rätt till hävning av skeppsbyggnadskontrakt. Se också skiljedomens *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.* där parterna "jointly informed the Tribunal that they were in agreement" att uppdelas förfarandet. Det går att konstatera att samma typ av överenskommelse skett i detta fall även om det initialt var käranden som begärde uppdelningen.

⁹² Kärandeparten påkallade skiljeförande 7 juli 2007 och skiljeavtalet ingicks 29 november 2007. Skiljeavtalet är bilagt den särskilda skiljedomens såsom bilaga B.

⁹³ Se härvid den inskränkning som finns vad beträffar praktisk processledning i Kvart & Olsson, 2012, s. 101 och 111 ff.

⁹⁴ Bestämmelsen lyder som följer: "Med beaktande av dessa regler och parternas överenskommelser får skiljenämnden handlägga skiljeförfarandet på det sätt som skiljenämnden anser är lämpligt". Det framgår att dessa ska *beaktas*, inte i vilken grad överenskommelserna ska följas.

Sammantaget kan det konstateras att det, utifrån de skiljedomar som jag har studerat, inte uppstått hinder för nämnden att faktiskt initiera en uppdelning av målet. Utifrån genomgångna regleringar på området, finns det inte heller någon begränsning av nämndens möjlighet att utreda en uppdelning av tvistens handläggning, eller att helt bortse från parternas begäran därom.⁹⁵ Det är endast principen om partsautonomi som uppställer begränsning för uppdelning.

Det ska dock framhållas att vissa problem kan uppstå då skiljenämnden tar initiativet till uppdelning. Problemen är av jävskaraktär, vilka regleras i 8§ LSF. Vid bestämmandet av om mellandom ska utfärdas ligger det nämligen i nämndens intresse att tvisten delas upp till gagn för parterna och processen i övrigt. Jag har tidigare i uppsatsen framhållit önskvärdheten av att meddela en mellandom som har prejudicerande effekt på resterande tvistefrågor eller som åtminstone *kan* slutligt bestämma utgången i tvisten. Det uppstår därför problem när en nämnd ska ta ställning till om uppdelningen kan leda till processekonomiska fördelar. Pondera att en skiljenämnd väljer att dela upp en tvist, med skadeståndsskyldighet *per se* som mellandomstema i första fasen och skadeståndsberäkningen i andra fasen. I ett sådant fall innebär det att första fasen ska besvaras nekande⁹⁶ för att processekonomiska fördelar ska uppnås. Det går att resonera utifrån att en skiljenämnd, vid denna uppdelning, redan gjort en bedömning *prima facie* av skadeståndsskyldigheten. Det går också att diskutera huruvida en skiljenämnd är mer benägen att besvara en skadeståndsfråga negativt, för att inte anses ha utfärdat ett olämpligt mellandomstema. Det hör också till saken att en jävssituation kan uppstå om en nämnd tar ställning till samma fråga två gånger.

Det har på senare tid blivit alltmer vanligt med så kallade preliminära skiljedomar.⁹⁷ Dessa är inte på något vis att likställa med den ovan beskrivna bedömning *prima facie* som kan behövas vid bedömningen om ett tema är lämpligt eller inte. Det är trots detta intressant att beakta dessa ”skiljedomar” i samma avseende. En preliminär skiljedom är inte slutlig utan ger en typ av förhandsbesked till parterna vilken riktning den slutliga skiljedomen kan komma att gå. Det har även i detta avseende diskuterats huruvida jävsbestämmelserna kan komma att bli aktuella vid ett ställningstagande som senare också döms över i ett slutligt avgörande av tvisten.⁹⁸ I detta resonemang återfinns stöd för att även jävsbestämmelserna kan komma att bli aktuella vid fall av nämnds bedömning av en eventuell uppdelnings lämplighet. Sammantaget är det emellertid svårt att avgöra om

⁹⁵ Se t.ex. skiljeförfarandet *Naftogaz v IUGAS* inför Svea hovrätt, mål T 611-11. Efter långtgående muntliga förhandlingar la parterna gemensamt fram begäran om att uppdelning av tvisten i tre delar. Detta blev i stället en stor processekonomisk förlust eftersom både den särskilda och den slutliga skiljedomen blev klandrad till hovrätt. Annorlunda, möjligen, Redfern & Hunter, 2009, s. 375 som menar att skiljenämnder inte bör besluta om uppdelning på eget initiativ.

⁹⁶ Det vill säga att ingen skadeståndsskyldighet föreligger.

⁹⁷ Se t.ex. Ramberg m.fl., JT 2012/13, s. 452.

⁹⁸ Ramberg m.fl., JT 2012/13, s. 454 f.

en bedömning *prima facie* av tvistens lämplighet för uppdelning, som sedan renderar i ett beslut eller särskild skiljedom, kan utgöra en sådan jävssituation eftersom detta inte är helt säkert med avseende på preliminära skiljedomar.⁹⁹

Inget hindrar part eller nämnd initierar en uppdelning sent i processen. Ett initiativ kan tas efter särskild skiljedom, under de inledande mötena eller i princip när som helst under förfarandets gång. Processuella beslut kan nämligen tas vid varje given tidpunkt under ett förfarande.¹⁰⁰

2.7 Partsautonomin som begränsning

I 29§ 1 st. 1 men. LSF framgår att nämnden inte får meddela särskild skiljedom om båda parter motsatt sig en sådan uppdelning.¹⁰¹ Det kan allmänt framhållas att skiljemännen, även om de i ett skiljeförfarande är att betrakta såsom ”masters of the procedure”, måste ställa parternas önskemål i centrum. Principen om skiljemännen såsom ”masters of the procedure” gäller endast såtillvida parterna inte avtalat något som inskränker skiljenämndens handläggning av målet.¹⁰²

Såväl materiella som processuella hinder kan uppställas för skiljenämnden inom ramen för partsautonomin, då det är parternas gemensamma vilja som ska genomsyra processen. I denna devis ligger också att parterna i sitt skiljeavtal kan avtala om hur målet ska handläggas. Detta innebär också att parterna på förhand får avtala *om* och *hur* målet ska uppdelas även om detta, enligt min tolkning av uppsatsens berörda skiljedomar, inte görs i någon stor utsträckning.¹⁰³ Mer vanligt är dock att det är skiljenämnden som finner det lämpligt att uppdelas de hänskjutna frågorna, till exempel på grund av att part begärt det.¹⁰⁴ Om parterna motsätter sig ett sådant beslut att uppdelas tvisten, torde inte en skiljenämnd ha att uppdelas målet efter eget gottfinnande.¹⁰⁵ Ett

⁹⁹ Ramberg m.fl., JT 2012/13, s. 454 f.

¹⁰⁰ Se t.ex. skiljedomen *MIR's Ltd v JSC Technopromexport*. Vad som är intressant i den slutliga skiljedom som utfärdades i förfarandet, är bland annat det faktum att svaranden yrkade på uppdelning av förfarandet först i samband med att käranden framställde sina yrkanden. Det yrkades att en invändning om jurisdiktion skulle prövas separat.

¹⁰¹ Lindskog, 2012, s. 779 f. Jfr. hur i stället domstol ställer sig till båda parter motsättande av meddelande av t.ex. mellandom. Enligt Lindell, 2012, s. 77 utgör detta inte hinder för att meddela mellandom, men domstolen tar stor hänsyn till ett sådant motsättande.

¹⁰² Se exempelvis Madsen, 2009, s. 60. Även överenskommelser som träffats under processens gång inskränker skiljenämnds handläggning på samma sätt som på förhand upprättade skiljeavtal, även om detta redan kan anses vara klart för uppsatsens läsare.

¹⁰³ Se dock skiljedomen *Brain Invest v P.F.*

¹⁰⁴ Cars är emellertid av den uppfattningen att parternas gemensamma önskan om uppdelning av tvisten är bindande för skiljenämnden. Se Cars, LSF internetkommentar 29§, avsnitt 2.1, hämtat 8 augusti 2013. Jag har inte stött på något fall där en skiljenämnd avfärdat en sådan önskan, detta betyder emellertid inte att parternas vilja därom binder skiljenämnden. Se dock prop. 1998/99:35, s. 132. Som framgår i uppsatsens avsnitt 2.8 om tema för särskild skiljedom, finns det tillfällen då en skiljenämnd bortsett från de av parterna formulerade mellandomsteman.

¹⁰⁵ I förarbetena, prop. 1998/99:35, s. 132, framhålls det att "[o]m båda parter vill ha en viss fråga prövad i en särskild skiljedom eller, omvänt, om de båda motsätter sig en sådan dom, bör skiljemännen ha att rätta sig efter deras inställning. En enskild part bör däremot inte ha

exempel på när en av parterna starkt motsatt sig ett uppdelande av tvist är förfarandet som klandrats inför Svea hovrätts mål T 10913-11. Det framgår av skiljedomen att svarandena "vigorously" motsatte sig kärandens begäran om uppdelning, vilket emellertid inte hindrade skiljemännen från att meddela sådant uppdelningsbeslut. Skiljemännen hänvisade i sitt uppdelningsbeslut till §38 i SCC-reglerna som medger att nämnden får förfara på det sätt den finner lämpligt.¹⁰⁶ Det är beklagligt att denna skiljedom inte klandrades på just den grunden. Det hade nämligen varit mycket intressant att studera hur hovrätten hade uttalat sig om parternas inverkan på uppdelningen av tvisten.

Det råder emellertid delade meningar om det är bra att partsautonomin alltid ska gå före principen om skiljemännen som "masters of the procedure". I vissa fall skulle det kunna vara mer processekonomiskt att faktiskt utfärda en särskild skiljedom, trots att parterna invänt därom. Det är då diskutabelt huruvida det är lämpligt att parternas vilja går före bestämmelsen om skyndsamt.¹⁰⁷

Lindskog skriver att en förutsättning för utfärdande av en särskild skiljedom "bör [...] vara, att en *part begär en sådan dom*".¹⁰⁸ Vidare skriver Lindskog att skiljemännen endast torde kunna meddela deldom mot en parts bestridande då detta har "inte obetydliga processekonomiska fördelar".¹⁰⁹ Lindskogs uppfattning om att parternas samtycke måste inhämtas i denna fråga är inte helt förenligt med principen om skiljemännen såsom "masters of the procedure". Den är inte heller helt i enlighet med de uttalanden som görs i propositionen.¹¹⁰ Eftersom en skiljenämnd ska handlägga målet skyndsamt och ändamålsenligt borde det även innefatta situationer då en uppdelning ligger i linje med denna princip, men kanske inte i enlighet med principen om partsautonomi.

I vissa fall kan det emellertid ligga mer i ena partens intresse att skiljenämnden utfärdar en särskild skiljedom. Det är då viktigt för skiljenämnden att kommunicera detta med parterna så att båda parter får möjlighet att utforma sin talan med hänsyn till skiljenämndens processuella

möjlighet att förhindra skiljemännen att avgöra målet på ett processekonomiskt riktigt sätt. Skiljemännen bör därför [...] ha rätt att meddela en särskild skiljedom mot ena partens bestridande. De skäl som parten stöder sitt motstånd på får bedömas av skiljemännen i det enskilda fallet." Se även Poudret & Besson, 2007, s. 632.

¹⁰⁶ Se skiljedomen *Foster Wheeler v Dongfang*, s. 15 och 20.

¹⁰⁷ Detta beror på att 21§ LSF är dispositiv. Se prop. 1998/99:35, s. 42.

¹⁰⁸ Cit. Lindskog, 2012, s. 780. Denna syn är aningen förlegad. Se t.ex. de tidigare SCC-reglerna från 1999. Då fanns bestämmelsen om att parternas samtycke skulle inhämtas med avseende på särskild skiljedom intagen i §34. Att institutet tagit bort denna provision i senare revideringar talar ytterligare för att skiljenämnden kan initiera och besluta om en sådan uppdelning. Det talar också för att parterna åsikter inte uppställer samma magnitud av begränsning som tidigare. För ytterligare en åsikt i frågan, se Solerud, 1999, s. 423, som inte heller ansett att särskild skiljedom torde kunna meddelas utan båda parter medgivande. Se även Redfern & Hunter, 2009, s. 375.

¹⁰⁹ Lindskog, 2012, s. 780.

¹¹⁰ Se min uppfattning om detta i uppsatsens avsnitt 2.2. Min uppfattning stöds av t.ex. Heuman, 1999, s. 540.

beslut. I fall det är lämpligt med hänsyn till utredningen och det inte sker till förfång för någon av parterna, är det rimligt med en presumtion för uppdelning av tvisten.¹¹¹

I mitt tycke är det i detta avseende mycket intressant att studera 32§ 3 st. LSF som stadgar att:

"Innan skiljemännen fattar ett beslut enligt denna paragraf, bör parterna ges tillfälle att yttra sig över åtgärden."

Denna paragraf hänför sig emellertid till en annan typ av beslut, nämligen ett beslut att komplettera skiljedom. I förevarande paragraf har det uttryckligen stadgats att parternas yttrande bör inhämtas innan ett beslut om komplettering fattas. Det är vidare rimligt att ifrågasätta varför ett särskilt stadgande om parternas yttrande är intaget i bestämmelsen. Min åsikt i denna fråga lyder som följer. 32§ 3 st. LSF uttryckligen stadgar om att parterna i erforderlig utsträckning ska beredas tillfälle att yttra sig om ett beslut. Pondera i stället att ingen skyldighet för nämnden att inhämta parternas yttrande intagits i 32§ LSF. Frågan är då om nämnden ändå, *implicit* haft skyldighet att inhämta parternas synpunkter på beslutet. 29§ LSF stadgar emellertid inte något om att ett sådant yttrande bör inhämtas inför beslut att uppdelas tvist. Om det är så viktigt att inhämta parts samtycke inför uppdelning av tvisten, borde ett särskilt stadgande om parts yttrande intagits i 29§ LSF, precis som det gjorts i 32§ LSF.¹¹²

2.8 Teman för särskild skiljedom

2.8.1 INTRODUKTION

En del av handläggningen som föregår utfärdandet av särskild skiljedom är formuleringen av ett så kallat tema. Det gäller för såväl deldom som mellandom och kan vara avgörande för hur välriktad en särskild skiljedom kommer att vara. Detta avsnitt redogör för hur bestämmandet av ett sådant tema genomförs och visar på praktiska avvägningar vid ett sådant bestämmande. Det diskuteras parternas inverkan på bestämmandet av domsteman och skiljemännens rätt att bestämma sådana. Avsnittet ger också exempel på hållbara teman från klandrade skiljedomar och förslag till hur vissa teman borde ha utformats.

Inledningsvis kan det vidare konstateras att den rätt att uppdelas tvisten som tillfaller skiljemännen genom principen om skiljenämnden som "masters of the procedure", även gäller bestämmandet av mellandomstema. Som redogjorts för ovan, finns det enligt förarbetena endast ett fåtal

¹¹¹ Se också Heumans rättsutlåtande i Svea hovrätts dom T 10112-06 om skiljemäns möjlighet att uppdelas förhandlet efter att detta kommunicerats med parterna.

¹¹² Det är underligt att ett sådant stadgande intagits i 32§ LSF. Det är underligt med tanke på att parter måste beredas tillfälle att erforderligt utföra sig talan även med avseende på processuella beslut.

begränsningar av skiljemännens möjlighet att meddela särskild skiljedom.¹¹³ Dessa begränsningar gäller enligt Heuman inte bestämmandet av mellandomstema, oavsett vilket tema part begärt. Heuman menar att part får påkalla att särskild skiljedom meddelas, men att det står skiljemännen fritt att utforma domstema inom ramen för de krav som uppställts för skiljenämnds handläggning.¹¹⁴

Att tema för en särskild skiljedom ska vara lämpligt grundar sig bland annat i 21§ LSF om ändamålsenlighet och i förlängningen även tillgodoseendet av god processekonomi. Enligt Heuman kan det medföra stora processuella problem i fall ett mellandomstema utformats på ett olämpligt sätt. Heuman nämner bland annat fall då skiljemännen efter meddelande av mellandom har att avgöra kvarvarande frågor. Heuman menar att domsteman inte får vara alltför vidsträckt eller inskränkt med tanke på den fortsatta prövningen.¹¹⁵

Enligt 29§ LSF ska även en viss frågas *betydelse* beaktas av skiljenämnden vid uppdelning av tvisten.¹¹⁶ Det betydelsekrav som uppställs på uppdelning i rättegång är emellertid mer strikt än det som uppställs i LSF. Till skillnad från rättegång måste inte en särskild skiljedom över viss fråga kunna leda till ett slutligt avgörande av tvisten. Det kan dock uppställas ett krav om att skiljedomen bör få relevans för det fortsatta förfarandet.¹¹⁷

2.8.2 BESTÄMMANDE AV TEMAN

I en klanderprocess, Svea hovrätts mål nummer T 10112-06, mellan två internationella parter, hade parterna begärt särskild skiljedom över en viss del av tvisten. Detta berodde på att tvisten var mycket omfattande och berörde cirka 80 yrkanden från kärandens sida. I skiljedomens ”PREFACE” framgår att de anspråk som avdelades från tvisten endast utgjorde sex av dessa kumulerade yrkanden. Det framgår vidare att det rörde sig om en

”[...]substantial and complex dispute involving myriad facts, principles of law and technical accounting standards. [...] Notwithstanding the inconveniences of such an approach, some form of bifurcation, or phased approach to the proceedings, is called for in the circumstances of this arbitration.”¹¹⁸

Följaktligen ansågs det lämpligt att uppdelna tvisten med hänsyn till dess storlek. Käranden föreslog då ett domstema som även motparten fick inkomma med synpunkter över. Under ett möte i London den 21 mars 2005

¹¹³ Prop. 1998/99:35 s. 130 ff.

¹¹⁴ Heumans rättsutlåtande, s. 4 - 8. Jfr. också prop. 1998/99:35 s. 132.

¹¹⁵ Heumans rättsutlåtande, s. 6 f.

¹¹⁶ Att frågan ska vara av betydelse för tvisten synes vara ett rekvisit som krävs för att paragrafen ska vara fullt tillämplig. Det finns givetvis en möjlighet för parterna att avtala bort bestämmelsen, vilket gör att obetydliga frågor även kan uppdelas. Hur ändamålsenligt detta skulle vara enligt 21§ LSF låter jag vara osagt, men faktum är att skiljemännen har relativt stort mandat att följa de av parterna angivna önskemålen i enlighet med principen om partsautonomi.

¹¹⁷ Lindskog, 2012, 781.

¹¹⁸ Cit. skiljedomen *Global Air v ABB*, s. 1.

kom parterna slutligt överens om en ”bifurcation of the arbitration”¹¹⁹ med tillhörande tema. I förevarande fall ansåg emellertid inte skiljenämnden att valt tema var särskilt lämpligt utformat, varför de beslutade ett nytt, omformulerat tema.¹²⁰ Ingen av parterna motsatte sig detta.

Uppdelningen av skiljeförfarandet har en mycket intressant karaktär och är tämligen svårdefinierad som deldom eller mellandom eftersom de utvalda frågorna hade viss prejudicerande effekt för resterande yrkanden. I skiljedomens ”PREFACE”, anges anledningen till varför dessa anspråk blev utvalda och varför det valda domstema formulerat som det gjorts.¹²¹ Det anges nämligen att de sex utvalda anspråken var klassificerade av parterna såsom representativa för många av parternas resterande anspråk och försvar. Det framgår att yrkandena blev utvalda på grund av att de skulle kunna komma att bestämma utgången i vissa av de resterande yrkandena.

Det framhölls att:

”The six claims that are addressed in this First Partial Award were identified by the parties themselves as being ‘representative’ of issues common to many of their claims and defences, and were selected on the basis that their resolution would ‘most likely to lead to determination of issues of fact and law applicable equally to other of the claims advanced by [svaranden] in the arbitration’.”¹²²

och:

“For this reason it is to be hoped that the findings set out below *do more than merely determine* [min emfas], as far as the parties are concerned, these six discrete claims.”¹²³

I skiljedomen penetrerar skiljenämnden de utvalda anspråken. Först genomgås fastställelsefrågan i varje yrkande (huruvida ansvar förelåg i varje fall) och därefter fullgörelsedelen (fastställande av ersättning på grund av ansvar). Samtidigt som denna särskilda skiljedom har karaktären av en deldom, då den är exekutiv, verkställbar och dömer över särskilda yrkanden, verkar det här röra sig om vissa prejudiciella samband, något som är typiskt för mellandomar.¹²⁴ Vid utfärdande av mellandom är det att föredra en stark koppling mellan mellandomen och den fortsatta handläggningen. Eftersom den särskilda skiljedomen i förevarande fall uttryckligen skulle, eller i varje fall kunde, få betydelse för den fortsatta handläggningen menar jag att domen har karaktären av att vara en mellandom samtidigt som dess yttre utgör en deldom.

Som framhålls i uppsatsens avslutande konklusioner, spelar det mindre roll vad nämnden benämner skiljedomen som, så länge de positiva effekterna av att dela upp tvisten inte förringas. I förevarande fall anser jag att det är

¹¹⁹ Se skiljedomen *Global Air v ABB*, punkt 17-18.

¹²⁰ Detta beslut finns bilagt i uppsatsens bilaga A.

¹²¹ Skiljedomen *Global Air v ABB*, s. 1 p. 3.

¹²² Cit. skiljedomen *Global Air v ABB*, s. 1 p. 4.

¹²³ Cit. skiljedomen *Global Air v ABB*, s. 1 p. 5.

¹²⁴ Se skiljedomen *Global Air v ABB*, s. 1.

effektivt och ändamålsenligt att dela upp tvisten eftersom handläggningen påskyndas, parterna styrs att argumentera i en begränsad del av tvisten och de utvalda anspråken har en prejudiciell verkan för fler anspråk i skiljeförfarandet. Att skiljenämnden i förevarande fall uppdelat målet till deldom, men att denna del blir delvis prejudicerande, gör målet intressant och vägledande vid uppdelningar av skiljeförfaranden i övrigt.¹²⁵ Skiljenämnden visade i detta fall ett mycket skickligt användande av den processuella frihet den fått till sitt förfogande genom 29§ LSF och §38 i SCC-reglerna.

Ytterligare ett konkret exempel på hur ett tema för särskild skiljedom utformats framgår av den särskilda skiljedomen i en klanderprocess inför Hovrätten för västra Sveriges mål T 4338-07.¹²⁶ I skiljedomen prövade skiljemännen en fullgörelsetalan om serviceavtal. På begäran av parterna prövades först huruvida svaranden till följd av ett medgivande av betalningsskyldighet varit skyldig att utge fordrat belopp till käranden. Om denna första del besvarades nekande, hade skiljemännen att pröva huruvida svaranden hade skyldighet att betala mer än vad denna redan erlagt för tjänsten. Det framgår även av detta avsnitt att parterna i gemensam skrift till skiljemännen specificerat vilka grunder som omfattas av ovannämnda tema.

Med hjälp av detta tillvägagångssätt har skiljemännen följt parternas begärda tema. Detta tillvägagångssätt präglas av en stark vilja av parterna att effektivisera förfarandet till gagn för handläggningen. I förevarande fall besvarades emellertid det första tema nekande och det andra jakande. Skiljemännen fann att det förelåg viss skyldighet för svaranden att utge ytterligare ersättning för tjänsten. I den andra frågan, huruvida ett påstått medgivande av betalningsskyldighet förekommit, ansåg inte skiljenämnden att ett sådant medgivande lämnats. Det är intressant att nämnden prövade frågan om medgivande särskilt. Ponera att nämnden funnit, i en särskild skiljedom, att ett sådant medgivande lämnats. Som framgår av 29§ 2 st. LSF kan skiljenämnd meddela särskild skiljedom över medgivna yrkanden. Skiljenämnden hade då, vid fall av medgivande, kunnat utfärda två särskilda skiljedomar efter varandra.

Vilka fördelar innebar då en uppdelning enligt ovan? Nedan framlägger jag ett antal synpunkter med anledning av denna fråga. Centralt för uppdelningen av vissa frågor är att det är gynnsamt för parterna och deras partsekonomi. I ovannämnda fall låg det i linje med principen om partsautonomi att skiljemännen meddelade särskild skiljedom eftersom parterna begärt en sådan. Det går också att diskutera huruvida underlåtenhet att meddela en sådan skiljedom hade stridit mot samma princip. Var detta processekonomiskt? Parterna fick som de ville, men det har tidigare i uppsatsen framhållits önskvärdheten i att meddela särskild skiljedom som avgör att skadeståndsskyldighet faktiskt inte föreligger. Att nämnden fastställde att skadeståndsskyldighet förelåg, betyder att skiljemännen fortfarande i en senare fas av tvisten var tvungna att fastställa storleken på

¹²⁵ Jfr. också Heumans rättsutlåtande i detta mål.

¹²⁶ Skiljedomen *Broström v Granada Shipping*.

ett sådant skadestånd. Eftersom skiljemännen i förevarande fall faktiskt fann att en av grunderna var ogrundade, slapp förvisso skiljemännen att pröva storleken på skadeståndet i denna fråga. Det går att dra slutsatsen att uppdelningen fortfarande var processekonomiskt gynnande.

Ytterligare en fördel med att meddela en dom enligt ovan är att parterna faktiskt blir mer benägna att inleda förlikningsförhandlingar.¹²⁷ Eftersom skiljenämnden fastställt att ett anspråk faktiskt är välriktat torde parterna vara mer benägna att själva komma överens om i vilken utsträckning ett sådant anspråk bör regleras. Vid utfärdande av mellandom enligt ovan har vinnande part onekligen överhanden, men det är givetvis svårt för någon av parterna att uppskatta hur stort ett fullgörelsebelopp skulle komma att bli.

Enligt Heuman är ytterligare en fördel med utfärdande av mellandom att parterna kan hålla kärnfulla framställningar med avseende på ett välformulerat och för tvisten begränsat mellandomstema.¹²⁸ I förevarande fall utformade parterna själva såväl tema som andratema och borde vara väl insatta i vilka frågor som omfattades av den särskilda skiljedomen.

En nackdel med att nämnden utfärdade särskild skiljedom i förevarande tvist var onekligen att denna särskilda skiljedom kunde klandras i enlighet med 34§ LSF, något som också skedde. Även om skiljemännen, som ovan framhållits, inte har någon skyldighet att vilandeförklara målet, blir förfarandet ineffektivt då såväl tappande som vinnande part har möjlighet att i två omgångar klandra processuella avväganden i förfarandet.¹²⁹ Se vidare uppsatsens avsnitt 2.10 och kapitel 4 för en mer ingående diskussion med avseende på denna fråga.

Det är också intressant att diskutera i vilken utsträckning en skiljenämnd får *ändra ett tema för särskild skiljedom*. I vissa klandermål har talan förts bland annat på grund av att ett tema varit dåligt formulerat. Klandertalan har också initierats på grund av att parterna inte varit eniga om att mellandom eller deldom skulle utfärdas.¹³⁰ Som framhålls i redogörelsen av skiljedomar nedan, är skiljemäns beslut att meddela särskild skiljedom ett processuellt beslut. Sådana beslut får också ändras under förfarandets gång.¹³¹ Det följer emellertid av principen om partsautonomin och grunderna för skiljedomsförfarandet att parterna ska få utföra sin talan med utgångspunkt i ett eventuellt nytt tema.¹³²

¹²⁷ Heuman, 1999, s. 389 och 540 f.

¹²⁸ Heuman, 1999, s. 540.

¹²⁹ Se också exempel refererade i avsnitt 2.8 då det främsta syftet med särskilda skiljedomar, det vill säga de processekonomiska vinsterna, i stället förfelas till att bli processekonomiska *förluster*.

¹³⁰ Se nedan refererade hovrättsfall. Det finns även exempel från domstol, där en tingsrätts formulering av mellandomstema blivit underkänd i hovrätt och handläggningen därmed också återförvisats, se RH 1995:55.

¹³¹ Se bland annat Hjerner, 1984, s. 31 f.

¹³² Jfr. t.ex. då en nämnd beslutar i jurisdiktionsfrågan. Dessa beslut är inte bindande, oavsett hur de benämns, och kan ändras under hela förfarandet. Det är först då besluten intagits i en slutlig skiljedom som ett sådant beslut blir slutligt. Se uppsatsens

Det bör kunna uppkomma situationer då en ändring av ett tema skulle gynna förfarandet. Det kan vara så att skiljemännen väljer att vidga eller inskränka ett tema för att få ett så ändamålsenligt resultat som möjligt.¹³³ I fall då nämnden väljer att vidga ett mellandomstema, bör detta göras med försiktighet. Under förfarandet är det mycket troligt att parterna utvecklat sin talan med utgångspunkt i det valda tema eller begränsat detta genom ett särskilt yrkande.¹³⁴ Parterna har en essentiell rätt att i tillräcklig grad utföra sin talan i enlighet med dispositionsprincipen och den kontradiktoriska principen.¹³⁵ Med hänsyn till denna princip, bör det emellertid finnas tidpunkter då nämnden ska avstå från att ändra tema. Detta gäller så länge nämnden inte anser att det är olämpligt att behålla det.¹³⁶ Det är ju trots allt upp till nämnden att bestämma ett *lämpligt* tema, allt i enlighet med förarbetena och till exempel §19 i SCC:s regler.¹³⁷

I fall att en nämnd väljer att i stället inskränka ett tema, torde detta vara godtagbart åtminstone med avseende på kontradiktionsprincipen. Den kontradiktoriska principen innebär att parter måste få möjlighet att utföra sin talan inför de beslut som skiljenämnd fattar.¹³⁸ Förfarandet styrs även av dispositionsprincipen som innebär att skiljenämnden måste hålla sig till de yrkanden och grunder som parterna utfört sin talan över. Enligt Heuman kan dock dessa principer anses flexibla.¹³⁹ Dispositionsprincipen kan även luckras upp med en träffsäker processledning och tillgodoseendet av kontradiktionsprincipen, det vill säga att parterna får yttra sig med avseende på ändringen.

Bortser emellertid nämnden från dispositionsprincipen föreligger klandergrund. Klandergrund föreligger i fall att en nämnd dömer över *mer*

rättsfallsgenomgång om bland annat *Norsk Hydro v Yara International*. Se också Heuman, 1999, s. 538 f. Vad beträffar den kontradiktoriska principen, se 24 och 32§§ LSF som uttryckligen förordnar att nämnd bereder part möjlighet att yttra sig i ställningstaganden av nämnden.

¹³³ Detta ligger i linje med 21§ LSF om ett ändamålsenligt och skyndsamt förfarande. Det ligger även i linje med SCC:s regel om att skiljenämnden har den processuella bestämmanderätten och förordnar om förfarandet på det sätt den finner lämpligt.

¹³⁴ I skiljedomen *GNSS v AO Techsnabexport*, som diskuteras senare, går det att diskutera om möjligheten att ändra ett skiljedomstema fanns för skiljenämnden. Det ska nämligen framhållas att en nämnd är tvingad att döma över det part yrkat, varken mer eller mindre. Är skiljedomstemat bundet till yrkandet, kan endast temat inskränkas efter processledning om även yrkandet inskränks på samma sätt.

¹³⁵ 24§ 1 st. LSF stadgar att parterna i all behövlig utsträckning ska beredas tillfälle att utveckla sin talan. Se också prop. 1998/99:35, s. 111 f. En motsvarande regel finns i SCC:s regler, nämligen §20. Det ska här nämnas att brister i parternas rätt att utföra sin talan typiskt sett ses som ett handläggningsfel och kan därmed också föranleda en skiljedoms upphävande enligt 34§ 1 st. 6 p. LSF. Se Heuman, 1999, s. 642 och Lindskog, 2012, s. 959. För en redogörelse om kontradiktionsprincipen, se Heuman, 1999, s. 387, 402 f. och 602 ff.

¹³⁶ Se t.ex. NJA 1965 s. 384 då mellandomstemat bestämdes genom avtal. Avtalet - indirekt mellandomstemat - ansågs inte kunna ändras utan parternas medgivande till ändring.

¹³⁷ Se redogörelse ovan beträffande skiljemännens rätt att besluta i processuella frågor av förevarande slag (Heumans rättsutlåtande, s. 11).

¹³⁸ Heuman, 1999, s. 402.

¹³⁹ Heuman, 1999, s. 280 och 402.

än vad parter yrkat¹⁴⁰, men inte nödvändigtvis *mindre*. I fall att en talan är utförd över ett tema och detta tema inskränks, har talan utförts över i varje fall *mer* än vad som dömts över. Det skulle emellertid strida mot principen om ändamålsenlighet och skyndsamhet att låta parterna utföra sin talan i mer än behövlig mån. Med beaktande av detta kan nämnden finna det olämpligt att ändra ursprungligt tema, även om en sådan ändring hade kunnat medföra ett *de facto* bättre domstema.

2.8.3 PARTERNAS INVERKAN

Uppsatsen har hittills behandlat förfaranden där käranden begär en uppdelning av skiljeförfarandet, och den har även behandlat fall då käranden också föreslår tema. I ett skiljeförfarande avsåg förfarandet en begäran om avtalsvite jämte skadestånd. Svaranden menade att nämnden skulle avvisa talan eller i andra hand ogilla talan på grund av kärandens bristande talerätt.¹⁴¹ Svarandena begärde vidare att skiljenämnden, i en särskild skiljedom, skulle pröva huruvida käranden var behörig att föra talan i målet.¹⁴² I skiljeförfarandet kom skiljemannen fram till att det inte fanns någon grund för att avvisa talan, inte heller att ogilla kärandens talan på grund av kärandens bristande behörighet. I en slutlig skiljedom meddelad den 6 april 2005 ålades vidare svarandena att erlægga avtalsvite i förening med skadestånd.

Gällande tema i förevarande skiljeförfarande kan det konstateras att det inte på något vis var olämpligt formulerat. En kort och koncis fråga som utbröts var om talan skulle avvisas eller om den skulle ogillas, det vill säga huruvida käranden hade rätt att föra talan eller inte. Vad gäller betydelsekravet som uppställs i 29§ LSF borde det förutsättas att kärandens behörighet är av betydelse för tvisten. Att en part faktiskt har rätt att föra sin talan är en av de mest fundamentala delarna i ett förfarande, så nog kan det konstateras att den utbrutna frågan var av betydelse. Vad som däremot är anmärkningsvärt är det faktum att skiljemannen i förevarande fall inte motsatte sig att meddela sådan särskild skiljedom. I domen framgår det nämligen att käranden bedömdes vara part i avtalet på grund av att dennes namn förekom redan i ingressen till avtalet. Avtalet var dessutom undertecknat av parten. På samma grund hade käranden rätt att ta del av det avtalsvite som gällde för samma avtal. Det framstår som relativt klart att det förelåg behörighet för käranden att föra talan i förfarandet. Sammantaget är det relativt uppenbart att utfärdandet av särskild skiljedom medfört processekonomiska förluster.¹⁴³

¹⁴⁰ 34§ 1 st. 2 och 6 p. LSF i förening med 24§ LSF. Se även NJA 1965 s. 407 där två skiljedomar upphävdes på grund av felaktig tillämpning av den kontradiktoriska principen. Skiljenämnden hade bland annat underlåtit att bereda part tillfälle att i behövlig mån yttra sig över av motparten ingiven skrift.

¹⁴¹ Se skiljedom *J.K v E.H m.fl.*. Den särskilda skiljedomen dömde över avvisningsfråga på grund av kärandens behörighet att föra talan.

¹⁴² Vilket också indirekt fastställde huruvida käranden var att anse som aktieägare och part i avtalet eller om käranden förlorat den ställningen genom uppsägning av ett särskilt avtal.

¹⁴³ Se t.ex. Redfern & Hunter, 2009, s. 381 om olämpliga mellandomsteman som leder till processekonomiska förluster. Enligt en fransk skrivelse pågick det en diskussion i en

Vad i stället beträffar själva meddelandet av den särskilda skiljedomen är det intressant att kändanden inte motsatte sig detta. Eftersom det var kändanden som påkallade förfarandet borde det ligga i kändandens intresse att frågan avgörs skyndsamt. Hade kändanden motsatt sig att frågan prövades i särskild skiljedom hade allt prövats i ett sammanhang, något som hade inneburit en mer ändamålsenlig handläggning. Det går i mitt tycke att dra två slutsatser av kändandens ställningstagande.

Ett alternativ är att kändanden var osäker på om denne faktiskt var part i det avtal som gav kändanden rätt att driva en skadeståndstalan på grund av avtalsbrott. Detta verkar emellertid otaktiskt att i en pågående process, i rollen som kändande, tvivla på sitt förestående krav. Alternativt var kändanden så säker på sin sak att denne inte motsatte sig meddelandet av en särskild skiljedom, medveten om att det ändå inte var denne själv som skulle behöva stå kostnaderna för den processekonomiska förlusten.

I skiljeförfarandet mellan ABB och Global Air var det enligt skiljemännen upp till dem att bestämma domstema, särskilt på grund av parternas oförmåga att komma fram till ett för uppdelningen relevant tema. Enligt Heuman kan det sägas att beslutanderätten då överförts till skiljemännen vid brist på lämpligt tema.¹⁴⁴ Det är trots allt upp till skiljemännen att avgöra huruvida ett tema är lämpligt eller inte, vilket i förlängningen innebär att skiljemännen *de facto* bestämmer tema.¹⁴⁵ I förevarande fall motsatte sig ingen av parterna beslutet, vilket annars hade varit intressant att diskutera ur ett akademiskt perspektiv. Vad hade en sådan invändning betytt? Vad hade hänt i fall bägge parter motsatt sig förslaget domstema? En sådan invändning hade kunnat få åtminstone tre följder.

i) En part hade kunnat invända mot ett domstema vilket skiljenämnden hade beaktat. Nämnden hade därvid tagit ställning till invändningen, men fortfarande kunnat vidhålla valet av tema. ii) Hade bägge parter invänt mot domstemat hade skiljemännen haft sista ordet vad gäller utformandet. Nämnden hade kunnat hålla fast vid temat eller utfärda ett nytt, mer lämpligt domstema. iii) Hade parterna i stället föreslagit ett nytt domstema och nämnden på nytt funnit detta olämpligt skulle parterna måhända inte finna en annan lösning än att motsätta sig utfärdandet av en särskild skiljedom i stort. Det senare händelseförloppet torde emellertid vara synnerligen ovanligt. Det skulle inte för skiljemännen vara möjligt att så långt bortse

kommitté vid utarbetandet av den franska internationella privaträtten mellan två praktiker, Fouchard och Fadlallah, huruvida "bifurcation de la procédure" var lämpligt utifrån ett processekonomiskt perspektiv. Det diskuterades svårigheterna med att välja en lämplig uppdelning i förhållande till den processekonomiska vinst som skulle kunna uppnås med ett väl utformat tema. Denna diskussion är i högsta grad relevant för motsvarande svenska diskussion. Se Pinna, RA 2008, s. 617.

¹⁴⁴ Heumans rättsutlåtande, s. 8.

¹⁴⁵ Prop. 1998/99:35 s. 132.

från partsautonomin, utan de skulle överväga att tillgodose partsviljan redan i det steg då parterna framlade ett olämpligt domstema.¹⁴⁶

Var beslutet i skiljeförfarandet lovligt? Kunde skiljemännen helt bortse från parternas önskemål om mellandomstema? Enligt Heuman kan det här vara fråga om att parterna får anses ha godtagit att skiljenämnden utformar domstema efter vad den funnit lämpligt. Enligt Heuman måste tolkning av partsviljan ske för att fastställa huruvida parterna velat eller konkludent accepterat att skiljemännen utformar tema. För att fastställa ett mer lämpligt tema kan nämnden emellertid utgå från det tema som parterna redan föreslagit. I så fall kan skiljemännen exempelvis välja att endast utvidga eller inskränka det, i stället för att formulera ett helt nytt sådant.¹⁴⁷

Ponera exempelvis att två parter begär särskild skiljedom och formulerar ett mellandomstema. Det utvalda syftar till att utreda huruvida brott mot aktieöverlåtelseavtal föreligger. Ett sådant mellandomstema kan tyckas vara alltför omfattande, något som skulle kunna föranleda att skiljemännen inskränker det på ett sådant sätt som de finner lämpligt. Inskränker skiljenämnden inte ett sådant mellandomstema skulle parterna kunna utforma sin talan runt ett avtalsbrott på grund av fel i fastighet eller vara, när det aktuella brottet mot aktieöverlåtelseavtalet faktiskt berört överträdelse av konkurrensbegränsning. Ett mer lämpligt mellandomstema hade då i stället varit "avtalsbrott på grund av överträdelse av konkurrensbegränsning". På detta sätt skulle skiljemännen undvika en situation där en av parterna i stället utformar sin talan runt ett avtalsbrott på grund av överträdelse av till exempel ett "condition precedent" i samma avtal. En sådan talan skulle även kunna föras med avseende på ett annat avtalsbrott, till exempel rådhetsfel. Vad som emellertid var essentiellt för prövningen var konkurrensöverträdelsen. Ett inskränkande av domstema skulle i förevarande fall vara mer välriktat och innebära minskade processuella kostnader.

2.8.4 EXEMPEL PÅ TEMAN FÖR SÄRSKILDA SKILJEDOMAR

Redfern & Hunter framhåller vissa exempel på fall då utfärdandet av en särskild skiljedom kan vara särskilt lämpligt. Det framhålls exempelvis att det i internationella tvister kan vara lämpligt att initialt döma över den materiella rätt som ska tillämpas i förfarandet.¹⁴⁸ Ett exempel på detta är då det i ett skiljeförfarande mellan två internationella parter var tvistigt i fråga

¹⁴⁶ Det går att diskutera huruvida ett sådant, av parterna formulerat, olämpligt domstema vore anledning för klander. Frågan som då skulle uppstå är huruvida part kan klandra ett processuellt beslut som part själv verkat för eller ej.

¹⁴⁷ Se Heumans rättsutlåtande i Svea hovrätts mål T 10112-06, s. 7. Det är emellertid essentiellt att parterna får möjlighet att utföra sin talan i behövlig mån vid varje processuellt beslut, även om parternas yttranden inte följs. Detta följer av kontradiktionsprincipen, se Heuman, 1999, s. 402.

¹⁴⁸ Redfern & Hunter, 2009, s. 378. Se också Heuman, 1999, s. 544 och Madsen, 2007, s. 245 *in fine*.

om *lagval* för ett köpavtal.¹⁴⁹ Det var fråga om tysk eller svensk köprätt, och i förlängningen även om CISG i sådana fall skulle tillämpas.¹⁵⁰

Det går att konstatera att denna skiljedom är ett typexempel på fall då utfärdandet av särskild skiljedom inneburit stora processekonomiska fördelar för parter i ett förfarande. Tema för den särskilda skiljedomen hade fastslagits till att omfatta lagval. Eftersom det i den särskilda skiljedomen fastslogs att svensk köprätt skulle gälla såsom materiell rätt kunde inte CISG del II tillämpas mellan parterna.¹⁵¹ Del II av CISG tillämpades nämligen inte i Sverige vid tidpunkten för den särskilda skiljedomens meddelande¹⁵², något som skulle kunna få konsekvenser i förevarande förfarande i fall tysk rätt var att anse som gällande rätt. Hade ingen sådan skiljedom utfärdats hade parterna måhända behövt utforma talan i huvudfrågan på tre sätt. I målet innebar det väl preciserade tema att parterna undvek att utforma sin talan med avseende på såväl tysk, svensk och internationell köprätt enligt CISG. I stället kunde parterna initialt argumentera för vilket lands lag som skulle tillämpas för att, efter denna mellandoms meddelande, fokusera på huvudfrågan enligt tillämplig lag. Idag hade emellertid meddelandet av en sådan mellandom inneburit något av en processekonomisk förlust eftersom även CISG del II numera tillämpas i svensk köprätt.¹⁵³

I en klandrad särskild skiljedom i NJA 2011 s. 932 hade skiljemännen att bedöma *tillämpligheten av en bestämmelse* i FRL.¹⁵⁴ Saken i skiljeförfarandet gällde inlösen av aktier och av betydelse för målet var huruvida 14 a kap. 2§ 4 st. FRL (den så kallade särregeln) var tillämplig. Käranden yrkade att skiljenämnden med tillämpning av särregeln skulle bestämma ett visst lösenbelopp per aktie i Skandia. Svarandena invände och hävdade att särregeln inte var tillämplig. Skiljenämnden hade att ta ställning till särregelns tillämplighet i det aktuella inlösenförfarandet och därmed om det fanns särskilda skäl som motiverade att lösenbeloppet inte skulle motsvara det erbjudna vederlaget.¹⁵⁵ Skiljenämnden fann att särregeln inte kunde äga tillämpning i ärendet om inlösen av aktier, vilket gjorde att förfarandet förenklades. I stället för att utforma sin talan utifrån flera bestämmelser, kunde parterna nu föra sin talan utifrån en och samma bestämmelse.¹⁵⁶

¹⁴⁹ Lagvalsfrågan prövades även i ”First Interim Award”, bilaga B i Svea hovrätts dom T 677-99 som sedan följdes av en ”Second Interim Award”.

¹⁵⁰ *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*.

¹⁵¹ Se *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*, s. 141.

¹⁵² Se t.ex. *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*, s. 137 *in fine*. Tyskland hade inte gjort en sådan reservation för del II i CISG som Sverige gjort vid denna tidpunkt.

¹⁵³ CISG:s del II blev den 1 december 2012 del av den internationella köplagskonventionen. Se lagen (2011:852) om ändring i lagen (1987:822) om internationella köp.

¹⁵⁴ Parterna i målet var Old Mutual plc som påkallande part och minoritetsägare i Försäkringsaktiebolaget Skandia (publ) m.fl. som motpart. Skiljenämnden bestod av Hans Danelius, Carl Svernlöv och Magnus Ramberg.

¹⁵⁵ Se skiljedomen *Old Mutual plc v K.B m.fl.*, s. 16.

¹⁵⁶ Nackdelen med förevarande uppdelning var givetvis att det processuella ställningstagandet därefter blev överklagat.

Heuman framhåller även önskvärdheten av att pröva en eller flera av *svarandens invändningar* i en särskild skiljedom. Som exempel ges invändningen om att preskription inträtt för ett särskilt anspråk, ett exempel som även lyfts fram i propositionen.¹⁵⁷ Pondera att det riktas ett anspråk mot en svarande, varpå svaranden invänder i första hand att ett sådant anspråk aldrig funnits, alternativt att ett sådant anspråk preskriberats. Genom att preskription bedöms genom särskild skiljedom kan nämnden på det sättet undvika en efterföljande prövning om storleken på det eventuella anspråket.

Detsamma gäller vid fall av *alternativa* av käranden åberopade *grunder* (mellandom), men också vid alternativa yrkanden (deldom).¹⁵⁸ Som framgått av ovan genomgångna mellandomar och deldomar är sådana uppdelningar av tvisten mycket effektiv. Det förutsätter emellertid att den avskilda frågan inte är uppenbart ogrundad. Andra rättsfakta som skiljenämnder kan meddela särskild skiljedom över är till exempel reklamation eller fel i vara.¹⁵⁹

Heuman menar att det vid fall av *skiljenämndsbaseerade civilprocessuella säkerhetsåtgärder* finns anledning att utfärda särskild skiljedom såtillvida det finns grund i avtal.¹⁶⁰ Som exempel nämns entreprenadtvister där en part, genom särskild skiljedom, kan åläggas att fortsätta entreprenaden eller utföra vissa andra uppgifter.¹⁶¹ I en klanderprocess inför Hovrätten över Skåne och Blekinge i mål T 1920-07 hade två särskilda skiljedomar meddelats med avseende på hur ett värderingsförfarande skulle genomföras. Efter att de särskilda skiljedomarna meddelats, var det likväl tvistigt hur en eventuell värdering skulle ske. Skiljemännen fattade då ett beslut den 3 april 2011, som förringade den, i en av skiljedomarna, bestämda metoden för värdering.¹⁶² Det blev nu upp till skiljenämnden att, med utgångspunkt i avtalet, tidigare meddelade särskilda skiljedomar och genom ingiven bevisning, bestämma värdet på det omtvistade objektet. Detta tyder på att skiljedom II snarare varit ett beslut meddelat i enlighet med formkraven för särskild skiljedom. Det som denna skiljedom dömde över kunde ju

¹⁵⁷ Heuman, 1999, s. 543 och prop. 1998/99:35, s. 131. Se även NJA 1965 s. 384.

¹⁵⁸ Se Cars, LSF internetkommentar 29§, avsnitt 2.3, hämtat 8 augusti 2013. Vad beträffar alternativa yrkanden, se uppsatsens redogörelse för *ABB v Global Air* där det framhålls önskvärdheten av att uppdelna mycket omfattande tvister.

¹⁵⁹ Vissa av de genomgångna skiljedomarna har berört sådana typer av köprättsliga rättsfaktum, men inte i något av fallen har ett sådant rättsfaktum varit föremål för uppdelning. Dessa köprättsliga exempel på mellandomstema uppställs i t.ex. Johansson, SvJT 2001, s. 506 med avseende på domstolsprövning, men får anses vara möjliga att avskilja från tvist även i skiljeförfarande. Se också redogörelse i kapitel 4.

¹⁶⁰ Se också bestämmelsen om säkerhetsåtgärd genom särskild skiljedom i SCC:s regler, där denna möjlighet ges.

¹⁶¹ Se Heuman, 1999, s. 545. En sådan interimistisk särskild skiljedom kan vara bindande för viss tid. Det innebär, som Heuman också behandlar, att en talan om hävning ändå kan vinna framgång, trots tidigare meddelad särskild skiljedom. Dessa interimistiska åtgärder kallas ”interim measures” i internationella skiljeförfaranden. Se t.ex. SCC-reglernas bilaga II §§7-9 om interimistisk skiljeman och de beslut som kan tas i ett sådant förfarande.

¹⁶² Skiljenämndens beslut i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding* är bilagt Hovrätten över Skåne och Blekinges dom T 1920-07, bilaga C.

sedermera ändras genom ny skiljedom, något som är kännetecknande för beslut eller skiljenämndsbaseade civilprocessuella säkerhetsåtgärder. Sådana säkerhetsåtgärder som meddelas genom särskild skiljedom är i regel inte verkställbara, särskilt inte i Sverige.¹⁶³

En annan typ av möjlig skiljenämndsbasead säkerhetsåtgärd genom särskild skiljedom torde vara då en skiljenämnd tar ställning till en *förbudstalan*. Sådana interimistiska beslut kan lämnas i form av en särskild skiljedom men tillmäts inte mer omfattande rättskraft än ett beslut. Ponera att ett patentintrång skett och att innehavaren av patentet yrkar att motparten ska förbjudas att fortsätta med en sådan aktivitet. Detta yrkas såsom en interimistisk åtgärd, med omedelbar verkan, och det framhålls att ett sådant förbud kan ändras i en framtida slutlig skiljedom. Det är intressant att sådana skiljenämndsbaseade civilprocessuella säkerhetsåtgärder kan benämnas särskild skiljedom eftersom de i enlighet med 3 kap. 1§ UB inte anses vara exekutionstitel och därmed inte heller en skiljedom i svensk bemärkelse.¹⁶⁴ Hade det emellertid varit att anse som en skiljedom hade det kunnat uppstå frågor om inte ett senare, mer ingående avgörande i samma sak kan strida mot principen om *res judicata*. Det går nämligen inte att slutligt avgöra om samma överlämnade frågor vid två tillfällen. Lindskog menar att utrymmet för att meddela sådana tidsbegränsade domar i syfte att åstadkomma ”interimistiska” avgöranden inte finns.¹⁶⁵ I stället får en sådan förbudstalan avgöras i en särskild skiljedom efter fastställelse att sådant patentintrång skett, som därefter följs av en dom över eventuellt skadestånd på grund av detta.¹⁶⁶

Det är också diskutabelt huruvida det är möjligt att ha ett *negativt utformat tema*. I en skiljedom mellan ett italienskt och ett ukrainskt bolag framgår det att parterna gemensamt överenskom om att avdela tre frågor för särskild prövning genom särskild skiljedom, där kontentan av de tre teman som valts blev:

”[...]whether performance of the Contract was impossible because of the legislation of Ukraine”.¹⁶⁷

Yrkandena bestämdes emellertid till att avse giltigheten av huvudavtalet, vissa jurisdiktionsfrågor och om fullgörelse av gasleverans skulle ske.¹⁶⁸ Ett av de mest frekvent använda teman är huruvida *skadeståndsskyldighet per se* föreligger eller inte.¹⁶⁹ I detta tema inbegrips även huruvida ansvar föreligger eller inte. Föremålet för prövning i Svea hovrätts mål nummer T 8735-01 var en skiljedom som dömde över viss skadeståndsbestämmelse.¹⁷⁰

¹⁶³ Westberg, 2007, s. 630 ff.

¹⁶⁴ Se vidare Westberg, 2007, s. 630 ff.

¹⁶⁵ Lindskog, 2012, s. 754 f.

¹⁶⁶ Möjligen annorlunda, se Gill, DRI 2008, s. 118.

¹⁶⁷ Cit. skiljedomen V (007/2008) i Svea hovrätts dom T 2635-13, bilaga 1, s. 22.

¹⁶⁸ Se s. 22 av skiljedomen V (007/2008) i Svea hovrätts dom T 2635-13, bilaga 1.

¹⁶⁹ Se t.ex. Cars, LSF internetkommentar 29§, avsnitt 2.3, hämtat 8 augusti 2013 samt Heuman, 1999, s. 543.

¹⁷⁰ Skiljedomen *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.*

Under detta UNCITRAL-förfarande, som i hovrättsdomen kom att kallas Stockholmsförfarandet, hade parterna varit överens om att förfarandet skulle uppdelas på två separata delar. Enligt hovrättens dom framgår det att parterna bestämde att i vart fall skadeståndsskyldigheten *per se* skulle prövas i den första fasen. Det påstoddes att svaranden överträtt tre bestämmelser i ett bilateralt investeringsskyddsavtal.¹⁷¹ Av skiljedomen framgår också att det lämnades till skiljenämnden att i så fall fastställa vilken *lämplig påföljd* som skulle kunna aktualiseras:

"[...]the hearing on the merits should be devoted to resolving issues of liability and the appropriate form of remedy."¹⁷²

Det beslutades att beräkningen av ett eventuellt utdömt skadestånd skulle prövas senare, och inte i första fasen:

"If the determination of a quantum of monetary damages was necessary [...] that quantum should be established in further proceedings, so that the briefs and witness statements will not at this stage deal with the amount of monetary damages".¹⁷³

Vissa ytterligare omständigheter var omtvistade mellan parterna, men den första fasen begränsades till att endast omfatta skadeståndsskyldigheten samt lämplig påföljd och den andra fasen till att bestämma storleken på eventuellt utdömt skadestånd.¹⁷⁴ Det går emellertid inte att säga att en uppdelning enligt ovan alltid är att föredra. I ett annat förfarande, som löd under UNCITRAL-reglerna, fann nämligen skiljenämnden att "a bifurcation of liability and remedy would not be helpful". Beslutet motiverades emellertid inte vidare.¹⁷⁵

En liknande uppdelning gjordes i ett annat klandrat skiljeförfarande, se Svea hovrätts mål nummer T 5883-07.¹⁷⁶ Det framhölls i skiljedomen att en

¹⁷¹ Se Svea hovrätts dom i mål nummer T 8735-01, s. 6.

¹⁷² Cit. skiljedomen *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.*, s. 16.

¹⁷³ Cit. skiljedomen *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.*, s. 16.

¹⁷⁴ Denna uppdelning får anses lämplig, såtillvida skiljenämnden inte hade bestämt lämplig påföljd till "fair market value". Detta var, enligt tappande part, ett indirekt sätt att bestämma "quantum" på. Se redogörelse för klandertalan under avsnittet 2.10.

¹⁷⁵ Cit. Skiljedomen från 3 september 2001 mellan Lauder och Republiken Tjeckien, bilaga B till denna uppsats, s. 6. Skiljenämnden bestod i detta fall av Lloyd Cutler, Robert Briner och Bohuslav Klein. Det går att diskutera varför skiljenämnden fann att en sådan uppdelning av tvisten inte skulle förkorta processen. Det beror på att nämnden utgick från att skadeståndsskyldighet förelåg, varför en uppdelning inte hade tjänat sitt rätta syfte. Se också Lindskog i sitt tilläggsanförande i NJA 2008 s. 339, s. 350: "temat för en skadeståndsrättslig mellanprövning måste mejslas ut noggrant. Det finns därvid anledning att vara försiktig med att låta begreppen styra allt för mycket. Det är återopade rättsfakta som är relevanta. Lämpligt är att dessa med utgångspunkt i den skadeståndsrättsliga systematiken och efter den successiva relevansens princip läggs ut i en steg, så att såväl parterna som rätten får klart för sig vad som skall prövas och vad som skall lämnas oprövat. En sådan analys underlättar också för rätten att ta ställning till om en fastställd setalan är tillätlig." Lindskog hänvisar härvid till Westberg, Domstols officialprövning, s. 375. Detta uttalande avsåg uppdelning av tvist i rättegång, men är likväl relevant vid diskussionen om uppdelning av liknande tvist i skiljeförfarande.

¹⁷⁶ Skiljedomen *GNSS v AO Technabexport*. Nämnden bestod av Gustaf Möller, Karl-Erik Danielsson och Sergei N. Lebedev.

muntlig förhandling skulle hållas i frågor som skulle kunna omfattas av en eventuell mellandom. Det framhölls vidare att dessa skulle ha visst prejudicerande samband för en eventuell slutlig skiljedom.¹⁷⁷ Flera teman framlades. Dels skulle vissa jurisdiktionsfrågor fastställas¹⁷⁸, dels skulle det avgöras huruvida *parts termination* av avtal varit välgrundad.¹⁷⁹

Vissa förfaranden renderar i flera särskilda skiljedomar med flera åtskilda teman. I Hovrätten över Skåne och Blekinges dom T 1920-07 från den 7 oktober 2011 dömde hovrätten över en skiljedom som, tillsammans med två andra särskilda skiljedomar, utfärdats från ett och samma skiljeförfarande.¹⁸⁰ Tvisten grundades i ett samarbetsavtal som slutits mellan parterna och innebar att parterna skulle, genom ett av dem gemensamt ägt bolag, uppföra en byggnad för kommersiell uthyrning. Avtalet reglerade även om hur ägarandelarna skulle fördelas. Tvist uppstod med avseende på huruvida käranden kunde göra gällande ett optionsavtal mot svaranden, det vill säga huruvida käranden kunde lösa in svarandens andelar i bolaget. Tvisten avsåg *om*, och i så fall med *vilket belopp* svaranden var skyldig att utge ersättning till de påkallande parterna för dem tillkommande andelar. Den kom även att avse huruvida svaranden var skyldig att ersätta de påkallande parterna ett i samarbetsavtalet omnämnt aktieägarlån eller ej.¹⁸¹

Det bestämdes att målet skulle delas upp på så sätt att mellandom *och* deldom först skulle meddelas i en särskild skiljedom (skiljedom I¹⁸²).¹⁸³ Mellandomstema bestämdes först till att avse huruvida värdering av fastighet skulle ske på det sätt som angavs i det mellan parterna upprättade samarbetsavtalet, *tolkning av avtal*. Käranden framställde därefter en begäran om att ytterligare ett yrkande skulle prövas i samma skiljedom. Det rörde sig om ett kombinationsyrkande på *erkännande och betalning* av aktieägarlånet. Värt att nämnas är att båda parter framhöll att de ståndpunkter som inte hade omedelbar relevans för prövningen i skiljedom I var att betrakta som preliminära.¹⁸⁴

¹⁷⁷ Se punkt 1 i skiljedomen *GNSS v AO Techsnabexport*.

¹⁷⁸ Denna fråga inbegrep skiljedomsrättens av tvisten, karaktärisering av avtalet, lagvalsfrågor och 36§ AvtL:s tillämplighet på skiljeavtalet.

¹⁷⁹ Det beslutades i punkt 2 av skiljedomen *GNSS v AO Techsnabexport* att eventuell skadeståndsberäkning, såtillvida ingen slutlig skiljedom följer av första fasens prövning, skulle prövas i en andra fas. Detta prövades även i mellandomen som utfärdades mellan parterna i NJA 1990 s. 419.

¹⁸⁰ Förfarandet, i vilket Jan Ramberg, Stefan Lindskog och Bo G.H. Nilsson var skiljemän, resulterade nämligen i två mellandomar och en deldom.

¹⁸¹ Se hovrättens dom i Hovrätten över Skåne och Blekinges mål T 1920-07, s. 3.

¹⁸² Särskild skiljedom meddelad 15 december 2005 i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding*, bilaga A till den klandrade skiljedomen (skiljedom III).

¹⁸³ Skiljedomen måste tolkas på detta sätt. I den särskilda skiljedomen avgjordes nämligen en viss fråga av betydelse för tvisten, grund I, samt ett yrkande om fullgörelse på annan grund (grunden till stöd för fullgörelseyrkandet).

¹⁸⁴ Det vill säga att ståndpunkterna inte skulle tillmätas betydelse för framtida särskilda skiljedomar. Detta är intressant och ett klokt drag för att förenkla processen i *res judicata*-avseende. Se skiljedomen i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding*, s. 6.

Efter att skiljedom I meddelats, uppkom tvist om utseende av och instruktioner till värderingsman. Detta föranledde i sin tur meddelandet av en ny skiljedom i de nyuppkomna tvistiga förhållandena (skiljedom II¹⁸⁵). Denna särskilda skiljedom kom att avse fastställandet av *vem* som skulle utföra en eventuell värdering och vilka instruktioner en sådan person skulle ta del av.¹⁸⁶ Så långt behandlade första särskilda skiljedomen *hur* värderingen skulle genomföras, och den andra särskilda skiljedomen *vem* som skulle genomföra den.

Efter att vissa av de skiljenämndsbaseade interimistiska frågor som behandlats i skiljedom II omintetgjorts genom ett nytt beslut, var parterna fortsatt oeniga om hur värderingen skulle ske. Detta ledde till att nämnden utfärdade ytterligare en särskild skiljedom med avseende på de fortsatt tvistiga frågorna (skiljedom III¹⁸⁷). I denna fastställdes att part, på grund av *lojalitetsplikt*, skulle medverka till värderingen. Ett yrkande om *tolkning av skiljedom II* avvisades även i samma dom.¹⁸⁸

Jag menar i stället att det går att diskutera hur välformulerade domsteman var i ovannämnda förfarande. Ponera att skiljenämnden vid den initiala muntliga förberedelsen hade processlett parterna till att formulera ett mer välriktat domstema. Vilket tema hade i sådana fall formulerats? Redan innan första skiljedomen avkunnades stod det klart för nämnden att värderingsfrågan var tvistig, nästintill i varje detalj. Genom att i sin första skiljedom besvara den mycket vida frågan om värderingen skulle ske enligt en avtalsklausul eller inte, öppnade detta för många fler frågor. *Vem* som skulle värdera objektet och *hur* en sådan värdering skulle ske lämnades till parterna att komma överens om.¹⁸⁹ Som tidigare framhållits, står det skiljenämnden fritt att ändra mellandomstema och att egentligen själva formulera det efter eget gottfinnande.¹⁹⁰ Ett alternativ skulle kunna vara att parterna, efter processledning, utformar sin talan efter ett mer lämpligt domstema, något som onekligen skulle ha kunnat mynna ut i en väl träffande särskild skiljedom.¹⁹¹

¹⁸⁵ Särskild skiljedom i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding* (skiljedom III).

¹⁸⁶ Hovrätten över Skåne och Blekinges dom i T 1920-07, s. 4 f.

¹⁸⁷ Särskild skiljedom i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding*. Denna skiljedom ändrade skiljedom II på det sätt att värdering av fastighet skulle ske av nämnd efter parternas framställningar och presterade bevismaterial. Ett liknande tema hade formulerats i ett internationellt skiljeförfarande. Det var då upp till nämnden att bestämma pris på grund av ett Share Purchase Agreement, dvs. på aktier i ett bolag. Se skiljedomen i *Parties not indicated, Swiss Federal Court*.

¹⁸⁸ Se skiljedom III i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding* från 11 maj, s. 8. Vad beträffar tolkning av mellandom är det inte något som är upp till skiljenämnd. Se Lindskog, 2012, s. 782.

¹⁸⁹ Vad beträffar frågan om aktieägaravtalet var detta ett välformulerat deldomstema som slutligt avgjorde denna fråga.

¹⁹⁰ Detta gäller så länge skiljemännen inte dömer över mer eller mindre än vad part yrkat.

¹⁹¹ Vid en inskränkning av temat eller yrkandena, företaget av nämnden, krävs att detta ventileras med parterna, så att parterna kan utföra sin talan med avseende på den nya prövningen. Om så inte sker, måste skiljenämnden pröva vad som utelämnats genom inskränkningen i ett senare skede, innan den slutliga skiljedomen meddelats. Annars är ett sådant inskränkande grund för klander. Se avsnitt om ändring av mellandomstema ovan. Se

Till ovanstående godkända mellan- och deldomsteman tillkommer de *teman som anses godtagbara i rättegång*. Det har genomgående i uppsatsen framhållits att skiljenämnder ska ha större möjligheter att uppdelat förfarandet än de möjligheter som uppställs för uppdelning i rättegång. Detta torde även innebära att de teman som ansetts hållbara i enlighet med RB:s bestämmelser om uppdelning, också får anses lämpliga med avseende på LSF:s bestämmelser.¹⁹² Detta innebär att skiljenämnder har mandat att utfärda särskilda skiljedomar över frågor som rör rättstillämpningen, diverse rättsfrågor och då det är fråga om särskiljbara mål. Det kan också nämnas att en rådande uppfattning är att domstol även kan meddela mellandom över olika moment i en skadeståndstalan. Detta innebär att dom kan ges över vissa komplexa rättsfaktum som till exempel culpa, handling, skada och kausalitet. Boman har utvecklat en ståndpunkt som innebär att det som har tillräckligt stor självständig betydelse ”att det kan betecknas som ett eget civilrättsligt rekvisit” skulle möjligtvis också lämpa sig för särskilt omröstningstema.¹⁹³ Min åsikt, i frågan om skiljenämnders betydligt mer omfattande möjlighet att meddela mellandom och deldom än domstolar, följer av kapitel 3 i uppsatsen.

Enligt 29§ LSF får skiljemän meddela särskild skiljedom över medgivna yrkanden, men också delvis medgivna yrkanden. Detta innebär att alla yrkanden som kan tänkas medges får meddelas genom särskild skiljedom.¹⁹⁴ Svaranden kan också vidgå¹⁹⁵ att en viss omständighet föreligger. En skiljenämnd borde efter en eventuell begäran från part kunna meddela särskild skiljedom över en sådan fråga. Förekomsten av en viss omständighet eller huruvida ett särskilt faktiskt förhållande föreligger borde kunna avgöras endast på grund av ett vidgående. Förutsatt att särskild skiljedom får meddelas över alla typer av vidgående, får särskild skiljedom meddelas över alla medgivna yrkanden, men också vidgångna grunder och omständigheter.¹⁹⁶ Skiljenämnden får meddela särskild skiljedom över

även skiljenämndens beslut att ändra mellandomstema i *Global Air v ABB* och Heumans rättsutlåtande angående samma klander mål.

¹⁹² Ett exempel på en sådan uppdelning är den som gjordes i NJA 1996 s. 700. I målet klassificerades en skada, som å ena sidan hävdades vara en sakskada, å andra sidan ren förmögenhetsskada. Detta avgjordes genom utfärdande av mellandom. Även en mellandom över påstått partsförhållande borde kunna ges, se NJA 2000 s. 48, och talan om bättre rätt till exempelvis fastighet, se Ekelöf, 2011, s. 232 f.

¹⁹³ Boman, 1988, s. 88 f. Boman använder sig av ”omröstningstema”, men jag menar att vad en domstol kan rösta om, kan en skiljenämnd döma över i särskild skiljedom. Boman framhåller vidare att ett omröstningstema skulle kunna kallas för ett självständigt rättsfakta, något som kan vara föremål för mellandomstema. Se också Johansson, SvJT 2001, s. 509. Ovan nämnda komplexa rättsfakta kan även tolkas som skilda rättsfakta.

¹⁹⁴ Med reservation för kvittningssituationer.

¹⁹⁵ Denna term används så som jag förstått det i brottmålsprocesser, men borde även kunna användas i detta avseende.

¹⁹⁶ Se bland annat resonemanget i skiljedomen *Fridhem i Malmö v Wihlborgs* till grund för Svea hovrätts dom i mål nummer T 2571-00 på s. 8 f. I skiljedomen ålades svaranden att betala en viss lösensumma för varje aktie som hade ägts av käranden och som svaranden hade blivit ägare till genom säkerhet. Den särskilda skiljedomen meddelades i enlighet med 19§ SkmL, något som också var den klandergrund som åberopades i domstol. Skiljenämnden ansåg att svaranden hade medgivit ett fullgörelseyrkande, vilket svaranden

mycket inskränkta mellandomsteman eller deldomsteman, särskilt med tanke på mitt ovan förda resonemang om att nämnd får meddela särskild skiljedom över omständigheter som vidgåtts. Ponera att en kärke menar att svarande vållat en omstridd skada i ett skadeståndsmål. Svaranden vidgär att vållande föreligger men menar att kausalitet saknas mellan vållandet och skadan. Eftersom vållandet vidgåtts torde detta kunna slutligt avgöras genom mellandom. På det sättet blir svarandens vidgående slutligt i den grunden till yrkanden. Är denna fråga av betydelse för tvisten borde skiljenämnden kunna meddela särskild skiljedom över denna om den finner det lämpligt. Troligtvis skulle också frågan vara att anse som betydande då den utgör ett rekvisit för att skada ska ha ansetts uppkommen. Särskild skiljedom borde också kunna meddelas över samma fråga även om svaranden har motsatt sig att vållande skett. Det vore besynnerligt i fall en särskild skiljedom fick meddelas över mycket inskränkta omständigheter endast på grund av att dessa vidgåtts, men inte om de inte vidgåtts.

Olämpliga mellandomsteman förekommer också. Cars framhåller bland annat att kostnadsavvägningar för förfarandet inte kan meddelas genom särskild skiljedom. Med kostnader för förfarandet menar Cars ersättning till skiljemännen och *slutliga* fördelningen av ansvar för parternas processuella kostnader.¹⁹⁷ Cars framhåller också i sin kommentar till 29§ LSF att en särskild skiljedom inte får ges över processuella frågor utan att dessa frågor ska avgöras genom beslut.¹⁹⁸

Ytterligare fall då det ansetts olämpligt att utfärda särskild skiljedom förekom genom en ”Second Interim Award” i Svea hovrätts mål nummer T 677-99 då skiljenämnden blev tillfrågade att utfärda en särskild skiljedom för var och en av de sju internationella svarandena. Skiljenämnden framhöll att detta var ”in order to save time and costs”.¹⁹⁹ Skiljemännen valde att i stället utfärda en enskild särskild skiljedom och sedan ”if necessary and upon request be followed by a number of separate Final Awards”. Skiljenämnden gjorde på detta sätt för att inte behöva upplösa de redan kumulerade målen.²⁰⁰

I skiljeförfarandet som klandrats till Hovrätten över Skåne och Blekinge i mål T 1920-07, då tre särskilda skiljedomar hade utfärdats, kan skiljenämnden ha önskat fler särskilda prövningar för att begränsa omfattningen av varje domstema. Ponera att skiljenämnden, som jag förslög

inte ansåg att det fanns grund för. I ett annat förfarande om inlösen, hade svaranden yrkat att det i slutlig skiljedom fastställdes att lösenbeloppet skulle vara en viss summa, något som inte är detsamma som att medge vad käreanden yrkade i inlösenförfarandet. Det påstoddes att det saknades laga grund att döma i enlighet med 19§ SkmL om medgivna yrkanden. Se vidare Stockholms tingsrätts dom i mål T 5510-99.

¹⁹⁷ Se Cars, LSF internetkommentar 29§, under avsnitt 2.1, hämtat 8 augusti 2013. Det framstår som uppenbart att en nämnd inte kan *slutligt* fördela kostnader i en mellandom. Det finns emellertid en möjlighet för skiljenämnden att utdöma kostnader för en viss del av förfarandet, såvida det går att hänföra kostnaderna till en särskild del av det.

¹⁹⁸ Jfr. Heuman, 1999, s. 545, med vidare hänvisningar.

¹⁹⁹ Se skiljedomen, *Trygg-Hansa v Återförsäkringsbolaget Patria*, s. 8, p. 1.2.5.

²⁰⁰ Se skiljedomen, *Trygg-Hansa v Återförsäkringsbolaget Patria*, s. 8, p. 1.2.5.

tidigare, utformat tema som omfattade *tillämpligheten* av värderingsklausulen i samarbetsavtalet och *vem* som skulle värdera enligt samma klausul. Hade skiljenämnden då kommit fram till att värderingsklausulen inte skulle tillämpas, hade parternas framställningar om vem som skulle värdera objektet gått om intet. Det hade då fortsatt varit tvistigt om vilka regler som skulle styra värderingsförfarandet. Ett sådant tema skulle vara tämligen olämpligt.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att det är principen om *ändamålsenlighet* och *skyndsamhet* enligt 21§ LSF som avgör huruvida ett tema är godtagbart eller inte. Det ska också nämnas att betydelsekravet i LSF gör det svårt att utforma generella principer för när ett visst tema är godtagbart eller inte. Eftersom betydelsekravet är utformat så att varje fråga som avgörs genom särskild skiljedom måste vara av betydelse för tvisten kan lämpliga teman betyda olika för varje enskilt förfarande. I ett förfarande kanske det är av betydelse att fastställa att person A ringt ett visst samtal, medan en sådan fråga kan vara helt oväsentlig för ett annat förfarande. Ponera att denna omständighet varit kritisk för att kunna avgöra om skada uppkommit eller inte. I sådana fall har denna omständighet synnerlig betydelse för tvisten och borde därmed vara *lämplig* för uppdelning om den är omtvistad.

Principen om en *lämplig handläggning* som återfinns i såväl propositionen till 29§ LSF som §19 i SCC-reglerna är även avgörande för frågan om en uppdelning är godtagbar eller inte.²⁰¹ Det har ovan visats att parterna har stort inflytande över processen, vilket även gäller för tema. Det är för parterna fullt möjligt att avtala bort rekommendationerna om tema tillsammans med andra regler i lagen. Detta ger skiljemännen fria händer att tillsammans med parterna bestämma hur ett eventuellt tema ska utformas.²⁰²

2.9 Särskild skiljedom eller beslut?

Ett domstema brukar som ovan framhållits fastställas under muntlig förhandling. En sådan fastställelse sker vanligtvis genom ett så kallat *uppdelningsbeslut*. Ett sådant beslut kan ändras under förfarandets gång. På grund av detta är det också tillåtet med ändringar av mellandomsteman, eftersom även dessa utgör ett beslut. Det går även att ändra ett förfarandes handläggning. Det vill säga att nämnden, tillsammans med parterna,

²⁰¹ Som även framgår av kapitel 3 menar jag att RB:s regler kan bortses från. Heuman menar exempelvis i sitt rättsutlåtande att LSF inte stadgar om hur bestämda yrkanden ska vara. För domstol stadgas detta om i 42 kap. 2-4§§ RB där det framgår att sådana obestämda yrkanden inte tillåts i domstol. Eftersom obestämda yrkanden är tillåtna i LSF borde även sådana yrkanden kunna utgöra mellandomstema eller deldomstema i särskild skiljedom.

²⁰² Ur ett internationellt perspektiv är det intressant att studera Hse Yu, SALJ 2001, s. 471 där det framhålls att "Interim awards may also be made on any issue in an arbitration at any time of the proceedings". I detta avseende åsyftar författaren mellandomar i skiljeförfarande. Författaren menar att skiljenämnds mandat i princip är oinskränkt vad gäller "interim awards".

kommer överens om att omintetgöra uppdelning genom att undanröja eller ändra ett beslut som tagits.

Ett väl träffande exempel på ett uppdelningsbeslut meddelades i det tidigare nämnda skiljeförfarandet till grund för Svea hovrätts mål nummer T 5883-07. Relevant att framhålla i detta avseende är det processuella beslut som skiljenämnden fattade den 11 november 2005. Detta beslut innebar nämligen att förfarandet delades upp i tre separata förhandlingar.

- "1. An oral hearing dealing with qualification of contract and liability issues will be held [...]
2. If the hearing referred to at 1. is not followed by a final award a hearing on quantum issues will be held [...]
3. The Arbitral Tribunal will later decide whether and, if so, to what extent new evidence, which may come up in the ongoing criminal investigations [...] will be allowed. [...]
4. If the Arbitral Tribunal decides that new evidence referred to at 3. shall be allowed and finds that an oral hearing on validity or invalidity of Contract [...], the hearing will take place[...]."²⁰³

Ett sådant uppdelningsbeslut, eller ett beslut att inte uppdelna tvisten, är icke överklagbart och gäller till den del det inte ändras av nämnden. Ett sådant beslut vinner ingen rättskraft utom processen förrän det infogats i en skiljedom, oavsett särskild eller slutlig. I förevarande fall infogades beslutet i den särskilda skiljedomen, varpå beslutet vann rättskraft.²⁰⁴

I ett annat tidigare refererat skiljeförfarande inför Svea hovrätts mål T 10112-06 mellan ABB och Global Air, togs beslutet om uppdelning under en muntlig förhandling i London.²⁰⁵ Beslutet benämndes ”bifurcation of the arbitration” och innebar att nämnden särskilt skulle pröva sex av de 81 yrkade anspråken i en så kallad ”first phase” av skiljeförfarandet.²⁰⁶

Meddelandet av en särskild skiljedom sker vanligtvis på samma sätt som en slutlig skiljedom. Den ska även uppfylla de formkrav som uppställs på en slutlig skiljedom. Detta innebär att en särskild skiljedom ska vara skriftlig, innehålla nämndens underskrifter, datum och platsen för skiljeförfarandet. Den ska tillställas parterna genast och den meddelas först då frågan som hänskjutits till parterna kan anses slutligt utredd.²⁰⁷ En mellandom eller deldom får då karaktären av en särskild skiljedom, vilket ofta framgår direkt av skiljedomen. Det är vanligt att det på ett tydligt sätt av framsidan på den

²⁰³ Cit. skiljedomen *GNSS v AO Techsnabexport*, s. 26. Beslutet finns med i bilaga 13 i stämningsansökan (bilaga 9).

²⁰⁴ Jfr. Svea hovrätts mål T 8399-11, *LM Ericsson v ONDA*, då ett beslut om vilandeförklaring och ett jurisdiktionsbeslut klandrades efter att slutlig skiljedom meddelats. Se hovrättens dom, bilaga 3.

²⁰⁵ Ett liknande beslut fattades i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding*, som också föranleddes av muntliga förberedelser i de för tvisten relevanta frågorna.

²⁰⁶ Detta framgår av skiljedomen *Global Air v ABB*, p. 17-18.

²⁰⁷ Den ska även uppfylla formkrav.

avfattade domen framgår att det är en särskild skiljedom.²⁰⁸ Har ett skiljeförfarande hållits på engelska, eller i vart fall om skiljedomen är författad på engelska, brukar den i stället benämnas *partial-*, *interim-* eller *separate award*.²⁰⁹

Ofta meddelas en mellandom över skadeståndsskyldighet eller annat ansvar tätt följt av en slutlig skiljedom. Detta sker särskild då den särskilda skiljedomen har avkunnats i en riktning som gagnar svaranden, det vill säga då till exempel ingen skadeståndsskyldighet utdömts. Eftersom den huvudsakliga sakfrågan i ett sådant fall slutligt regleras genom mellandomen återstår vanligtvis bara en kostnadsfördelning mellan parterna. Denna fördelning regleras genom ett i den slutliga skiljedomen intaget beslut. Det ska då framhållas att en skiljenämnd kan meddela mellandom som får karaktären av en slutlig dom. Detta förutsätter emellertid att nämnden har parternas samtycke eller att parterna beretts tillfälle att yttra sig över kostnadsfrågorna innan förfarandet har avslutats.²¹⁰ Det ska emellertid framhållas att mellandom som, till skillnad från vad som är överenskommet, i stället dömer över hela käromålet och som därmed får karaktären av en slutlig skiljedom torde kunna klandras av parterna om kontradiktionsprincipen bortsetts från.²¹¹

Då en särskild skiljedom endast berör en viss fråga eller del av målet är det lätt att förväxla detta särskilda avgörande med ett av skiljemännen utfärdat beslut. En särskild skiljedom och ett beslut skiljer sig dock åt i vissa avseenden.²¹² Som framhållits ovan måste en skiljedom uppfylla vissa formkrav. Dessa sätter också en yttre gräns för vilka beslut som ska tillskrivas termen särskild skiljedom, slutlig skiljedom eller beslut. Enligt 27§ 1 st. LSF ska de tvistefrågor som lämnats till skiljenämnden avgöras

²⁰⁸ Se t.ex. skiljedomen *C.B v MAQS*. Det händer emellertid också att dessa domar benämns mellandom eller deldom vid kategorisering av avkunnade särskilda skiljedomar i klander mål. Se exempelvis NJA 1990 s. 419.

²⁰⁹ Se t.ex. skiljedomen *Norsk Hydro v Yara International (Partial Award)*, *Alucoal Holdings Ltd v JSC NKAZ (Interim Award)* och *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007 (Separate Award)*. Det råder stor internationell ovisshet i frågan om vad varje term egentligen innebär. I facklitteratur på området läggs det fram flertalet teorier om hur var och en av dessa benämningar ska tolkas och vilka följder varje benämning får. Andra menar att benämningen på den särskilda skiljedomen är oviktigt och att det i stället är innehållet i den och vad den dömer över som betyder något. Det är emellertid viktigt att ha en internationellt enhetlig uppfattning om vad varje särskild skiljedom dömer över, särskild med tanke på verkställighet och klander. Se avsnitt 2.10 och 2.11 samt Hse Yu, SALJ 2001, s. 467 - 482, Gill, DRI 2008, s. 115 - 122 och Trittmann, JOIA 2003, s. 255 - 265.

²¹⁰ Cars, 2000, s. 131.

²¹¹ Jfr. NJA 1999 s. 92, då HD undanröjt Hovrätten för Nedre Norrlands beslut att inte meddela prövningstillstånd i fråga om tillåtligheten av en mellandoms rättsverkningar. En av tingsrätten meddelad mellandom hade nämligen ogillat hela käromålet. Målet avskrevs dock i hovrätten, se Hovrätten för Nedre Norrland mål T 51-99.

²¹² Detta trots att stor förvirring råder på området, särskilt i den internationella terminologin. Det händer att skiljedomar nekas verkställighet eller avvisas vid klander just på grund av att en sådan skiljedom felaktigt benämnts som skiljedom i stället för beslut. Nedan ges exempel på fall då engelskt avfattade skiljedomar dömt över jurisdiktionsfrågor, något som egentligen ska ske genom beslut.

genom skiljedom. Om skiljenämnden väljer att avsluta förhandlingarna utan att avgöra de frågor som lämnats till den, sker detta också genom meddelande av skiljedom.²¹³ Dessa krav som uppställs på en slutlig skiljedom får, efter en tolkning *e contrario*, utgöra gränsen för vad som utgör ett beslut. Följaktligen, de avgöranden som inte avgör hänskjutna frågor och som inte heller avslutar förfarandet får klassificeras som beslut. Ett beslut kan till exempel utgöras av ett ställningstagande till en parts begäran om vilandeförklaring eller om att få inkomma med ny bevisning eller nya grunder. Till skillnad från den särskilda skiljedomen vinner inte besluten rättskraft, vilket innebär att det står nämnden fritt att ändra eller upphäva sina beslut under processens gång.²¹⁴ Detta är något som nämnden är förhindrade att göra efter meddelandet av särskild skiljedom.²¹⁵

Det ska emellertid framhållas att det inom den rättsvetenskapliga litteraturen framlagts en önskvärdhet av att meddela beslut snarare än särskilda skiljedomar just på grund av att undvika sammanblandning, men också på grund av det faktum att ett beslut inte kan klandras eller överklagas.²¹⁶

Enligt Heuman finns det två möjliga lösningar på fall då nämnd felaktigt benämnt en materiell fråga såsom beslut. En möjlig lösning är att part bortser från rubriceringen av beslutet och klandrar detta utifrån klandergrunderna i 34§ LSF. En andra möjlighet är att part invänder mot beslutet i en senare påkallad klandertalan, först efter att slutlig skiljedom meddelats.²¹⁷ Heuman menar vidare att part erhåller denna andra möjlighet även efter att klanderfristen löpt ut.²¹⁸

Benämningarna på en skiljedom eller ett beslut blir emellertid oklara när de appliceras i praktiken. Internationellt sett finns det i princip inga definitioner av begreppet skiljedom, varför det är svårt att skilja beslut och skiljedom åt. Detta kan få vissa ödesdigra konsekvenser.

Vad beträffar särskild skiljedom över jurisdiktion ska nämnas skiljedomen till grund för den klandertalan som förts i Svea hovrätts mål nummer T 7200-08. Skiljenämnden hade valt att utfärda en särskild skiljedom benämnd "partial award rendered on 17 June 2008 on the issue of jurisdiction".²¹⁹ Svarandeparten hade nämligen gjort en invändning om nämndens behörighet och yrkade att talan skulle avvisas på denna grund. Skiljemännen avskilde därför frågan till särskild prövning för att sedan

²¹³ Vad beträffar internationella förhållanden är en skiljedom som innebär att nämnden skiljer målet från sig utan att pröva de hänskjutna frågorna inte att anse som en skiljedom i New York-konventionens mening. I ICC-förfaranden skulle t.ex. en sådan skiljedom i stället benämnas "final order". Se Andersson & Herre, 2011, s. 133.

²¹⁴ Se Andersson & Herre, 2011, s. 133.

²¹⁵ Lindskog, 2012, s. 753. Det ska dock framhållas att beslut som är intagna i en senare meddelad skiljedom vinner rättskraft.

²¹⁶ Se Madsen, 2007, s. 245.

²¹⁷ Se t.ex. klandertalan i Svea hovrätts mål T 8399-11.

²¹⁸ Se Heuman, 1999, s. 545. Heuman menar vidare att fristen skulle vara oviktig eftersom en sådan felrubricering skulle klassas som ett vilseledande från nämndens sida.

²¹⁹ Se den klandrade skiljedomen i *Norsk Hydro v Yara International*.

meddela särskild skiljedom över huruvida en sådan jurisdiktion förelåg eller inte. Parterna hade vidare avtalat att tvisten skulle lösas genom SCC:s regler för skiljeförande och att domen skulle utfärdas inom en månad från den tidpunkt skiljeförfarandet initierats.

I skiljedomens del B prövades den särskilda skiljedomens frågetema, huruvida karendens anspråk föll under skiljeklausulens räckvidd och därmed också huruvida nämnden hade jurisdiktion eller inte.²²⁰ Det fastslogs i detta avseende att svarandens jurisdiktionsinvändning skulle avfärdas.²²¹

I hovrätten invände svaranden att talan skulle avvisas på den grund att den särskilda skiljedomen varit ett *beslut* och inte en klanderbar skiljedom. Hovrätten gick även på denna linje och framhöll att en skiljenämnds positiva behörighet, enligt 2§ LSF, ska fastställas i beslut och att ett sådant beslut varken är bindande eller klanderbart.²²² I en slutlig skiljedom införs de beslut som tagits under förfarandets gång och först då kan dessa beslut vinna rättskraft, så även ett positivt jurisdiktionsbeslut. Detta beror på att det är den slutgiltiga skiljedomen som vinner rättskraft. Skulle skiljenämnden emellertid finna att den saknar behörighet ska det meddelas genom utfärdande av slutlig skiljedom enligt 27§ LSF. Enligt hovrätten fanns det inget utrymme att klandra nämndens "partial award", trots den benämning som skiljemännen valt. Omständigheten att nämnden också angett att förfarandet skulle förlöpa med en påföljande sakprövning och prövning av parternas kostnadsyrkanden talade ytterligare för att "skiljedomen" var att anse som ett beslut.

Det går att diskutera huruvida skiljemännen önskat att deras "partial award" skulle få verkan av skiljedom eller om nämnden faktiskt avsett att meddela ett icke-bindande beslut.²²³ En särskild skiljedom över jurisdiktion är inte förenlig med LSF i den utsträckning LSF:s regler styr förfarandet.²²⁴

²²⁰ Skiljedomens del A är inte relevant för denna framställning.

²²¹ I en annan särskild skiljedom från den 17 juli 1992, fastställde nämnden att den var behörig att pröva de av karenden yrkade kraven i en "interim award". Skiljedomen, *Lic & buyer v Manufacturer*, har publicerats i utdrag, YCA 1997, s. 197 - 210. I domen har bland annat frågan om jurisdiktion avdelats för behandling i en särskild skiljedom. För att avgöra frågan om jurisdiktion föreligger har parterna argumenterat i frågan om ett så kallad "multi-tiered agreement" utgjort hinder för prövning. Frågan innefattade även huruvida part hade gjort allt den kunnat "to find an amicable solution of the dispute" (cit. YCA 1997, s. 200). Det prövades även huruvida påkallande part i övrigt initierat processen i enlighet med den tvistlösningsklausul som fanns i det mellan parterna upprättade avtalet.

²²² Se även NJA 2010 s. 508 då en nämnd meddelat en "Award on Jurisdiction" och prop. 1998/99:35, s. 124. Jfr. *LM Ericsson v ONDA*, då nämnden utfärdade ett "preliminary decision on jurisdiction" som sedan infogades i den slutliga skiljedomen.

²²³ Skiljenämnden bestod av två utländska skiljemän och en svensk skiljeman (Sergei N. Lebedev, Julian D.M. Lew och nämndens ordförande Hans Danelius). Det kan tyckas märkligt att dessa skiljemän betecknat ett jurisdiktionsbeslut på förevarande sätt, men SCC:s regler som inte uppställer hinder mot att en sådan särskild skiljedom meddelas kan ha varit ledande.

²²⁴ Jfr. SCC:s skiljedom *MIR's Ltd v JSC Technopromexport*. I detta förfarande lade svaranden fram en jurisdiktionsinvändning och efterfrågade "a bifurcation of the proceedings in order to first determine whether it has jurisdiction". Se skiljedomen, s. 8 in

Även om vissa problem kan uppstå på grund av benämningen är det i stället innebörden av ett ställningstagande som betyder något. Det kan också konstateras att det även på ett internationellt plan diskuterats hur oviktigt benämningen av ett sådant ställningstagande är. Det framhålls att vad som betyder något är ”the substantive meaning” av sådana ställningstagande.²²⁵

I mitt tycke skulle meddelandet av en särskild skiljedom över jurisdiktion inte ge några fördelar jämfört med att meddela det i beslut eller genom att nämnden skiljer det från sig. Det går emellertid att fråga sig varför ett positivt jurisdiktionsbeslut inte får avgöras slutligt i en särskild skiljedom, medan andra sådana prejudicerande beslut kan bli slutliga genom meddelandet av särskild skiljedom. Svaret på frågan borde vara att en sådan dom i sådana fall skulle kunna bli *res judicata* för domstol vid senare prövning.²²⁶

2.10 Klander och ogiltighet av särskild skiljedom

Som tidigare framhållits i uppsatsen kan en särskild skiljedom klandras på samma sätt som en slutlig skiljedom.²²⁷ De processekonomiska fördelar som en mellandom eller deldom är tänkta att åstadkomma kan då förfelas för att i stället innebära processekonomiska förluster. Pondera att det i en uppdelad skadeståndstvist förekommer någon processuell avvägning som tappande part anser att nämnden behandlat på fel sätt. Den utfärdade särskilda skiljedomen kan då klandras i hovrätt.²²⁸ En ogiltighetstalan kan även föras utifrån reglerna i 33§ LSF som innebär att hela skiljedomen blir en nullitet. Mål som faller under ogiltighetsbestämmelsen är bland annat då skiljedomen innefattar en prövning av en fråga som inte får avgöras av skiljemän.²²⁹ Det kan till exempel röra sig om mål som enligt LSF inte får prövas av en skiljenämnd, det vill säga frågor som inte är

fine. Skiljenämnden anförde att det inte fanns tillräckliga skäl för en uppdelning och förklarade sig ha jurisdiktion över tvisten. Se även skiljedomen från 3 september 2001 i ett UNCITRAL-förfarande mellan Lauder och Republiken Tjeckien, bilaga B till denna uppsats, s. 6, där skiljenämnden inte fann anledning till att pröva jurisdiktionsfrågan separat, såvida det inte skulle förkorta processen. Se även *Alucoal Holdings Ltd v JSC NKAZ*, där skiljenämnden utfärdat särskild skiljedom, men att denna begränsats till att endast behandla giltigheten av ett skiljeavtal som en del av jurisdiktionsfrågan. Den särskilda skiljedomen är benämnd "INTERIM AWARD" med skiljenämnden Jan Ramberg, Allan Philip och David St. John Sutton. För ett internationellt perspektiv i detta avseende, jämför vad som sägs om Singapore och Tyskland i *UNCITRAL 2012 Digest of Case Law*, s. 138, med vidare hänvisningar. Vad beträffar Schweiz ska det framhållas att enligt artikel 186(3) av den schweiziska internationella privaträttslagen (PIL Act) har skiljenämnder en skyldighet att avgöra jurisdiktionsinvändningar inledningsvis i en ”interim award”. Detta såvida det går att avgöra en sådan fråga särskilt, utan att gå in på sakfrågan (då så kallade dubbelrelevanta rättsfaktum inte är för handen).

²²⁵ *UNCITRAL 2012 Digest of Case Law*, s. 79, med vidare hänvisningar.

²²⁶ Annorlunda, möjligen, Poudret & Besson, 2007, s. 633. Se även Hobér, 2011, s. 261.

²²⁷ Se Andersson & Herre, 2011, s. 167.

²²⁸ Detta framgår av reglerna i 34-36§§ LSF.

²²⁹ Detta framgår av 33§ 1 st. 1 p. LSF.

skiljedomsrättsliga enligt 1§ LSF.²³⁰ En mellandom eller deldom är också ogiltig då en sådan skiljedom tillkommit på sätt som är uppenbart oförenligt med grunderna för svensk rättsordning.²³¹ Detta brukar i internationella mål kallas för *ordre public* eller att en dom strider mot public policy. Utöver dessa möjligheter finns även en möjlighet till att ogiltigförklara en särskild skiljedom då den brister i de yttre formkraven som uppställs i 31§ första stycket LSF, nämligen de om skriftlighet och undertecknande.²³²

En fördel med att utfärda särskild skiljedom i skiljeförfarande jämfört med deldom eller mellandom i rättegång är onekligen att en sådan skiljedom inte kan överklagas, det vill säga att den inte kan klandras på materiella grunder.²³³ Det finns emellertid fall då en särskild skiljedom kan hävas på grund av *processuella brister* enligt 34§ LSF. Detta avsnitt ger en djupare förståelse för processuella fel som kan uppstå efter meddelandet av särskild skiljedom.

Det har redan slagits fast att en särskild skiljedom är en skiljedom *per se*, trots att den till karaktären är olik en *slutlig* skiljedom. Eftersom skiljedomen som sådan regleras i 27-32§§ LSF, träffas även den särskilda skiljedomen av dessa bestämmelser.

Enligt reglerna om skiljedomens formkrav ska en skiljedom uppfylla vissa föreskrifter som stadgas om i LSF. Enligt 27§ LSF krävs det exempelvis att skiljemännen dömer över de frågor som parterna hänskjutit till skiljemännen att pröva.²³⁴ Gör de inte det ska även det ske genom skiljedom.²³⁵ Bestämmelsen reglerar även när skiljemännens uppdrag ska anses slutfört.²³⁶ Skiljemännen får inte heller döma över något som de inte är behöriga att pröva enligt svensk lag.²³⁷

Enligt 30§ 2 st. LSF ska skiljedomen vidare meddelas i enlighet med den mening som majoriteten enats om, såvida parterna inte bestämt något annat.

²³⁰ Ponera att en särskild skiljedom fastställer ett faderskap. Denna skiljedom skulle vara "non-arbitrable" eller icke skiljedomsrättslig och därför utgöra en nullitet enligt förevarande bestämmelse.

²³¹ 33§ 1 st. 2 p. LSF.

²³² 33§ 1 st. 3 p. LSF.

²³³ I rättegångsbalken finns det däremot en bestämmelse i 49 kap. 1§ 2 st. RB som stadgar att domstol får reglera överklagbarheten av en mellandom. En domstol kan t.ex. förordna om att en sådan dom får överklagas särskilt, eller endast då dom avkunnats i hela målet. Se t.ex. Ekelöf, 2011, s. 236 f. Detta skulle kunna vara en möjlighet för skiljemannarätten.

²³⁴ Går skiljemännen utöver sitt uppdrag utgör detta en klandergrund enligt 34§ 1st 2 p. LSF. Se även Cars, LSF internetkommentar 27§ LSF, hämtat 8 augusti 2013.

²³⁵ 27§ 1 st. LSF.

²³⁶ 27§ 3 st. LSF. Detta är intressant med avseende på den särskilda skiljedomen, särskilt med tanke på skiljenämndens rätt till arvode. Enligt LSF har skiljemännen först rätt till sitt arvode då nämnden *slutligt* avgjort frågorna som hänskjutits till dem. Eftersom en *särskild* skiljedom inte är slutlig går det att diskutera huruvida ett partiellt avgörande ger nämnden rätt till arvode eller inte. Denna problematisering är mest av akademiskt intresse och kan endast aktualiseras i fall att parterna motsätter sig att nämnden meddelar slutlig skiljedom - i praktiken borde det inte vara några problem för nämnden att avsluta förfarandet, trots att tappande part motsätter sig det.

²³⁷ 33§ 1 st. 2 p. LSF.

En skiljedom ska också vara skriftlig, vilket innebär att muntligt avkunnade skiljedomar således inte gäller. Även sätet för skiljeförfarandet ska framgå och domen ska undertecknas av skiljemännen som deltagit i avgörandet enligt 31§ 1 st. LSF.²³⁸ Om skiljedomen inte uppfyller kraven enligt ovan, utgör detta en grund för skiljedomens ogiltighet.²³⁹

31§ 3 st. LSF stadgar att en skiljedom genast ska tillställas parterna. Det borde vara så att domen ska tillställas parterna genast *efter* att den blivit undertecknad av skiljemännen. I internationella skiljeförfaranden tenderar skiljenämnder att vara sammansatta av praktiker från olika delar av världen, vilket kan innebära att cirkuleringen av skiljedomar tar tid. Först då parterna delgetts skiljedomen, börjar klanderfristen att löpa. Klandras inte skiljedomen, vinner den laga kraft och kan först då verkställas. Skiljedomen vinner rättskraft på samma sätt som en dom utfärdad i rättegång.

Det finns vissa anledningar till att upphäva en mellandom eller deldom i ett skiljeförfarande. Låt oss bortse från de klandergrunder som kan åberopas vid utfärdandet av en slutlig skiljedom för att i stället fokusera på de grunder som faktiskt kan tänkas aktualiseras vid klander av särskild skiljedom.

I detta avseende är det särskilt två bestämmelser i 34§ LSF som är av intresse. Det rör sig dels om uppdragsöverskridande enligt första stycket, andra punkten, dels om handläggningsfel i enlighet med sjätte punkten.²⁴⁰ Enligt dessa bestämmelser kan nämligen en part klandra den särskilda skiljedomen just på grund av att skiljemännen uppdelat frågorna som hänskjutits till dem. För att den särskilda skiljedomen ska upphävas krävs emellertid att rekvisiten i respektive paragraf är uppfyllda. För att kunna avgöra vilka frågor som faller under nämnda bestämmelse krävs det att rekvisitet "överskrida uppdrag" definieras.²⁴¹

Denna klandergrund skulle kunna aktualiseras i det fall att en skiljenämnd fått särskilda instruktioner om att utfärda slutlig skiljedom och inte en särskild skiljedom. Det skulle också kunna utgöra ett uppdragsöverskridande om nämnden uppdragits att fastställa en omständighet, men också dömer över fullgörelse.²⁴² Det krävs att parterna

²³⁸ Vad beträffar underskrifterna krävs det att majoriteten av skiljemännen undertecknar skiljedomen, såvida inte de närvarande skiljemännen anger en giltig orsak till att de inte skrivit under. Det kan t.ex. vara så att en skiljeman avlidit eller insjuknat. Se Kvärt & Olsson, 2012, s. 121 f.

²³⁹ 33§ 1 st. 3p. LSF. Beträffande skiljedomens innehåll, se Cars, 2000, s. 145 ff. Det är viktigt att ange ort och datum i skiljedomen eftersom det är detta datum som klanderfristen baseras på. Vad beträffar orten grundar denna i vilken domkrets den klandrade skiljedomen ska synas. Det har diskuterats huruvida det ställs några fler krav på en skiljedom, t.ex. om den måste innehålla domskäl eller inte. Se t.ex. NJA 2009 s. 128.

²⁴⁰ En särskild skiljedom torde inte kunna klandras utifrån 36§ LSF eftersom den endast riktar sig mot avslutade förfaranden och slutliga skiljedomar.

²⁴¹ En fastställelse på uppdragsöverskridande eller handläggningsfel kan även bli föremål för mellandomstema för en hovrätt i ett klandermål. Se t.ex. mellandomen i Svea hovrätts klandermål T 2418-07.

²⁴² Se Cars, LSF internetkommentar 34§ 1 st. 2 p, hämtat 8 augusti 2013. Detta skulle kunna appliceras på särskilda skiljedomar i den mån en nämnd fått i uppdrag att genom

på något sätt hänskjutit vissa frågor till en skiljenämnd med särskilt förbehåll eller yrkande. Det torde då vara fråga om uppdragsöverskridande, till skillnad från de fall då nämnden uppdelat tvisten utan att inhämta parternas samtycke därom. Då torde det i stället vara fråga om den sjätte klandergrunden i 34§ LSF om handläggningsfel.²⁴³

Exempel på skiljemäns handläggningsfel kan vara då skiljemännen inte i behövlig omfattning låtit parterna utforma sin talan.²⁴⁴ Applicerat på särskild skiljedom skulle det kunna utgöra ett handläggningsfel om skiljemännen i en tvist inte låtit parterna yttra sig över ett uppdelningsbeslut eller bestämt tema.²⁴⁵ Det kan vara så att tema utformats på ett mindre lyckat sätt och att det därför missuppfattats. Handläggningsfel som klandergrund tillgodoser att parterna yttrat sig i lämplig utsträckning och över rätt fråga. Det kan också vara fråga om att skiljemännen bortsett från föreskrifter rörande förfarandets utformning eller att skiljemännen brustit i sina motiveringar.²⁴⁶ Vad beträffar mellandomstema menar Heuman att ett ”mindre lyckat” tema inte kan utgöra grund för klander, något som ligger i linje med min egen tes om att det ligger inom nämndens mandat att formulera tema och att det inte utgör handläggningsfel om temat är mindre lyckat.²⁴⁷

Klanderfristen för en särskild skiljedom löper på samma sätt som vid klander av en slutlig skiljedom. Det vill säga att en part har rätt att klandra domen i tre månader efter det att part fick del av skiljedomen.²⁴⁸

Ovan har framhållits att såväl mellandomar som deldomar utfärdade av skiljenämnd kan klandras i svensk domstol enligt 34§ LSF. Ur ett

mellandom fastställa skadeståndsskyldighet, men i stället dömer över såväl skadeståndsskyldighet som fullgörelse av belopp (t.ex. i fall deldom meddelas i stället för begärd mellandom). Detta skulle t.ex. vara olämpligt ur tappande parts perspektiv då denne måhända avsett att inleda förlikningsförhandlingar vid skadeståndsansvar. Samma sak gäller om exempelvis ränta tillerkänts part som inte yrkat sådan i deldomstemat. I allmänhet kan konstateras att uppdragsöverskridande aktualiseras som klandergrund då nämnd lägger rättsfaktum till grund för särskild skiljedom som inte åberopats av någon av parterna. Se prop. 1998/99:35, s. 145 och Madsen, 2009, s. 271.

²⁴³ 34§ 1 st. 6 p. LSF.

²⁴⁴ Cars, LSF internetkommentar 34§ 1 st. 6 p., hämtat 8 augusti 2013.

²⁴⁵ Detta går emot min tidigare framlagda tes om att nämnd får bestämma tema trots parternas invändning därom. Det är emellertid svårt att avgöra huruvida detta skulle utgöra en anledning att upphäva skiljedomen eller inte. Frågan var som tidigare nämnts uppe till prövning i Svea hovrätt, men parterna förlikades. Se mål nummer T 10112-06 från Svea hovrätt mellan ABB och Global Air, aktbilaga 119.

²⁴⁶ Cars, 2000, s. 167 ff. Det går att diskutera huruvida det finns anledning för skiljemännen att vilandeförklara förfarandet i avvaktan på att den särskilda skiljedomen vinner laga kraft. Klart är i alla fall att det inte föreligger någon sådan skyldighet för nämnden. Inte ens om en särskild skiljedom blir klandrad eller om en ogiltighetstalan initieras i domstol föreligger skyldighet för nämnden att vilandeförklara förfarandet. Det kan emellertid anses önskvärt att vilandeförklara förfarandet i fall att en sådan klandertalan överklagas till HD. Enligt 21§ LSF borde dock parterna gemensamt kunna bestämma huruvida ett förfarande bör vilandeförklaras eller inte. Se skiljenämnds ”Decision on stay” i *LM Ericsson v ONDA*.

²⁴⁷ Heuman, 1999, s. 544 f. Se emellertid RH 1995:55 då en mellandom återförvisades till tingsrätten på grund av att parterna varit oense om innebörden av mellandomen.

²⁴⁸ Se Lindskog, 2012, s. 778 f. Detta utläses av 34§ 3 st. LSF.

internationellt perspektiv är detta inte lika självklart. I en tysk klandertalan fann domstolen att en ”klassisk” mellandom i ett skiljeförfarande över ansvar på grund av avtalsbrott inte kunde klandras. Det framhölls att förfarandet fortfarande var ”öppet”.²⁴⁹ Det verkar som att domstolen ansett att målet inte ännu var avslutat och att det därmed inte kunde klandras.

I klanderprocessen i Svea hovrätt T 5883-07 var en av klandergrunderna huruvida vissa frågor vunnit *res judicata* genom uppdelningen. Enligt den klandrande parten innebar uppdelningen av målet att skiljenämnden initialt tog ställning till vissa ansvarsfrågor och bedömningar av avtalet i den av skiljemännen utfärdade "partial award". Det framhölls också att nämnden "i den slutliga domen tagit upp och ändrat sitt tidigare ställningstagande i fråga om avtalets giltighet, ägande och kontroll".²⁵⁰ Käranden i hovrätten menade vidare att denne uttryckligen motsatt sig att skiljemännen beslutade att dela upp förfarandet. Käranden menade dessutom att en sådan uppdelning gett denne mycket begränsat utrymme att ge in bevisning i målet. Det framhölls även att ett samtycke aldrig hade lämnats till uppdelningen om man vetat att material skulle komma att tas upp igen och omprövas av skiljenämnden.²⁵¹ Hovrätten fann att skiljemännen inte överskridit sitt uppdrag utan behandlat frågorna i enlighet med uppdelningsbeslutet. Vad beträffar prövningen av avtalets giltighet, menade hovrätten att många av de omständigheter som prövades i första domen även behandlades i det andra förfarandet. Hovrätten framhöll dock att den prövning som skedde genom den slutliga domen hade en helt annan rättslig grund. Hovrättens konklusion utmynnade i att den särskilda skiljedomen inte utgjorde något hinder för den prövning som gjorts i den slutliga domen.²⁵²

I förevarande fall verkar det ha funnits oklarheter i vilka frågor som skulle behandlas i varje del. Att dela upp förfarandet enligt den modell man använt är långt ifrån klart och tydligt. Vissa av de frågor som skiljenämnden prövat enligt punkt 1 i uppdelningsbeslutet blev verkningslösa genom denna uppdelning, eftersom avtalets karakterisering berördes i såväl första som tredje fasen, något som inte var vidare ändamålsenligt. Fortsatt menar jag att det får anses vara av kritisk betydelse att en mellandom får direkt betydelse för målets utgång. I förevarande fall har formuleringen av tema inneburit att huvudavtalets giltighet blev prövat två gånger, trots att det i första fasen konstaterats att inget kontraktsansvar förelåg på grund av samma avtal.

En särskild skiljedom klandrades i Svea hovrätts mål T 3226-03 utifrån 36§ LSF på den grunden att nämnden felaktigt meddelat särskild skiljedom över

²⁴⁹ *UNCITRAL 2012 Digest of Case Law*, s. 137, p. 14, med vidare hänvisningar.

²⁵⁰ Cit. Svea hovrätts dom i mål T 5883-07, s. 11.

²⁵¹ Se Svea hovrätts dom i T 5883-07, s. 7 f. *Res judicata*-avvägningar görs även i skiljeförfaranden. I ett skiljeförfarande under UNCITRAL-reglerna prövades vissa frågor i såväl ett stockholmsförfarande och ett londonförfarande. I stockholmsförfarandet hävdade svarandeparten att *res judicata* förelåg, då det föregående londonförfarandet inneburit svarandeparten att *res judicata* förelåg, då det föregående londonförfarandet inneburit en skiljedom över delvis samma frågor. Skiljemännen beaktade *res judicata* men menade att det rörde sig om olika frågor. Se skiljedom från 3 september 2001 mellan Lauder och Republiken Tjeckien, bilaga B till denna uppsats, s. 6.

²⁵² Se Svea hovrätts dom i T 5883-07, s. 28 f.

ett skiljeavtal och därmed avslutat förfarandet. En part menade att detta i stället skulle ha skett genom slutlig skiljedom. Hovrätten, å andra sidan, menade att skiljemännen endast delvis avvisat talan, och därmed inte avslutat förfarandet. Ett sådant ställningstagande, som inte avslutar förfarandet, sker genom partiell avvisning (beslut) vilket endast kan klandras i samband med den slutliga skiljedomen.²⁵³ Eftersom skiljenämnden genom sin särskilda skiljedom låtit meddela att fler särskilda skiljedomar skulle utfärdas (med avseende på jurisdiktion på grund av andra avtal) fann hovrätten att mellandomen inte avslutade förfarandet. Hovrätten avvisade därmed talan på grund av 36§ LSF:s otillämplighet.

Vad har det nyssnämnda, konkreta fallet för relevans i denna uppsats? Först och främst är det intressant att konstatera att mellandomstema i förevarande fall var huruvida skiljenämnden hade jurisdiktion, respektive om skiljeavtalet var giltigt. Hade skiljenämnden funnit sig behörig att slita tvisten, hade en sådan "interim award on jurisdiction" varit att anse som ett beslut enligt 2§ LSF. Benämningen på skiljedomen hade i så fall varit missvisande, precis som förevarande skiljedom var. Det hade varit mer lämpligt att benämna det som ett partiellt avvisningsbeslut (eller den internationella motsvarigheten "order", "ruling" eller "decision") eller beslut över jurisdiktion.

I skiljeförfarandet till ett annat klanderfall, Svea hovrätts mål nummer T 8735-01, var flertalet omständigheter omtvistade. Som ovan redogjorts för, bestämdes det att uppdelningen först skulle avse skadeståndsskyldigheten och lämplig följd. Skadeståndsberäkningen lämnades därefter till prövning i ett senare skede. Skiljenämnden, genom den särskilda skiljedomen, fastställde att svaranden var skyldig att utge skadestånd, i enlighet med det mellan parterna slutna fördraget, motsvarande "fair market value".²⁵⁴

Tvist uppkom i fråga om det var möjligt att utdöma "fair market value" såsom "lämplig påföljd". Käranden i hovrätten menade att beloppet på ett sådant marknadsvärde visserligen kan variera beroende på vem som gör värderingen, men att värdet i teorin avser ett bestämt belopp. Detta innebar en prövning av något som var avsett att prövas i andra fasen av förfarandet. Fråga i hovrätten var om nämnden gått utöver sitt uppdrag i denna fråga eller om denna följd omfattats av yrkandena i förfarandet. Det ska härvid nämnas att skiljenämnden bett parterna att slutligt fastställa sina yrkanden. Det var först då käranden yrkade fastställelse av skadeståndsskyldighet på grund av avtalsbrott med följden "by payment of the fair market value".²⁵⁵ Nämnden dömde enligt kärandens yrkande och höll sig därmed inom sitt mandat.²⁵⁶ Det kan också konstateras att temat är väl formulerat. I och med

²⁵³ Heuman, 1999, s. 360 och 538.

²⁵⁴ Skiljenämnden bestod av Wolfgang Kühn, Stephen M Schwebel och Jaroslav Hándl. Den sistnämnda skiljemannen var skiljaktig och undertecknade aldrig domen, en enligt käranden giltig grund för att ogiltighetsförklara skiljedomen. Skiljemannen avträdde därefter sitt uppdrag som skiljeman.

²⁵⁵ Svea hovrätts dom i mål nummer T 8735-01, s. 73.

²⁵⁶ Det går visserligen att diskutera huruvida motpart gjorts uppmärksam på denna taleändring. Hovrätten fastslog att svaranden i förfarandet, i fall denne uppfattat skriften

den särskilda skiljedomen återstod endast ett bestämmande av marknadsvärdet.²⁵⁷

2.11 Verkställighet och exekution

Då en särskild skiljedom avkunnats är det också viktigt att en sådan dom gäller såsom exekutionstitel i Sverige eller är verkställbar i ett annat land. Denna fråga är emellertid tudelad vad beträffar deldom och mellandom och påverkas av såväl tema som slutligheten för varje skiljedom.

Det har tidigare i uppsatsen framhållits att en särskild skiljedom är intraprocessuellt bindande för en skiljenämnd vid utfärdandet av en slutlig skiljedom, men också för parterna. Mer betydelsefullt är att part som tillerkänts visst belopp genom särskild skiljedom ska kunna kräva detta belopp av motpart på samma sätt som i domstol. Frågan som uppstår är i vilken mån svenska mellandomar och deldomar kan utgöra exekutionstitlar i Sverige i enlighet med 3 kap. 15 - 18 §§ UB och i vilken mån sådana domar kan verkställas i utlandet.

Vad beträffar en skiljedom såsom exekutionstitel kan det konstateras att en mellandom endast är exekutiv till den del den fastställer viss prestation och mängd. Eftersom en mellandom ofta utgör dom över fastställsetalan kan en sådan dom inte verkställas i enlighet med UB.²⁵⁸ Vad i stället beträffar deldomar utgör dessa exekutionstitlar i den mån de förpliktigar part att prestera visst belopp eller annan prestation. Även särskilda skiljedomar över medgivna yrkanden kan utgöra exekutionstitlar såtillvida det är en viss prestation som medgivits.²⁵⁹

Hinder för verkställighet av svensk skiljedom kan uppkomma om en skiljedom *kan* bli föremål för klandertalan i hovrätt. Det är emellertid inte

som ett nytt yrkande (och, som jag tolkar det, en utvidgning av mellandomstemat), borde ha invänt eller protesterat mot detta. Eftersom det var ett slutligt yrkande, kan det inte uteslutas att svaranden tagit del av taleändringen och varit skyldig att protestera eller invända. Temat, som stadgas i p. 48 av skiljedomen i fråga, hade inledningsvis bestämts till fastställelse av lämplig "remedy". I och med taleändringen har skiljenämnden omformulerat ett nytt tema med avseende på karendens yrkande. Temat var lämpligt men skiljenämnden brast här i sin kommunikering av temat till svaranden.

²⁵⁷ Detta kan förvisso vara problematiskt. Just den frågan har behandlats i tidigare nämnda skiljedom i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding*, där värderingen i sig renderade i 3 särskilda skiljedomar. I jämförelse med *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.* kan det konstateras att nämnden i detta förfarande bestämde såväl *om* och *hur* skadeståndsskyldighet föreligger. I ovannämnda skiljedom i *Scanproduct m.fl. v Vastint Holding* prövades endast frågan *hur* och inte *vem*, något som föranledde att fler tvistiga förhållanden uppstod.

²⁵⁸ Det är givetvis möjligt att en mellandom är del av en exekutionstitel, om fastställelsen genom mellandomen efterföljs av en fullgörelsedom avkunnad antingen i domstol eller genom skiljeförfarande.

²⁵⁹ Andersson & Herre, 2011, s. 141. Det framhålls dock i 3 kap. 15 § 1 st. UB att en skiljedom måste vara slutlig för att kunna verkställas. Det vill säga att ingen materiell överprövning, genom ett "överskiljeförfarande", kan tillåtas för att domen ska verkställas enligt UB:s regler. Ytterligare en regel som uppställs är att formkraven som anges i 31 § LSF ska vara tillgodosedda.

upp till Kronofogdemyndigheten att, vid verkställighetsprövning, även pröva huruvida en sådan dom kan bli upphävd efter klander. I stället är det upp till part att klandra skiljedomen och dessutom, genom sådan klandertalan, tillse att rätten beslutar att vidare åtgärder för verkställighet av skiljedomen inte får ske.²⁶⁰

I och med Sveriges anslutning till New York-konventionen, har även Sverige en skyldighet att verkställa utländska skiljedomar.²⁶¹ Sådana skiljedomar verkställs i Svea hovrätt. Vid bifall av verkställighet är dessa att anse som en svensk domstols dom.²⁶² Verkställighet av en utländsk särskild skiljedom görs i enlighet med LUSK, ett svenskt regelverk som är snarlikt New York-konventionens regler. Relevant för denna redogörelse är 7§ 1 st. 3 p. LUSK som stadgar att en utländsk skiljedom inte verkställs om den dömer över frågor som skiljenämnden inte haft att döma över.

²⁶⁰ Kvarn & Olsson, 2012, s. 169 f. Det är emellertid upp till Kronofogdemyndigheten att göra en ”grundläggande kontroll” av skiljedomarna som är föremål för verkställighet. En skiljedom som Kronofogdemyndigheten befarar är ogiltig enligt reglerna i 33§ LSF ska emellertid ventileras innan den kan verkställas enligt 3 kap. 16§ UB. En sådan ventilation går ut på att sökande part väcker talan mot svaranden om verkställighet.

²⁶¹ Det ska härvid nämnas att New York-konventionen uppställer vissa krav på utformandet och meddelandet av skiljedomen, men dessa krav är inte mer inskränkta än de krav som uppställs i LSF. Detta gäller emellertid inte formkraven på själva skiljeavtalet. New York-konventionen uppställer nämligen ett skriftlighetskrav på skiljeavtalet, något som måste uppfyllas för internationell verkställighet. Med undantag för skriftlighetskravet menar jag att skiljedomar som utfärdats i enlighet med LSF, även verkställs i enlighet med New York-konventionen.

²⁶² Se 8§ 1 st. LUSK, 56§ LSF och Kvarn & Olsson, 2012, s. 168 - 170. Sådana skiljedomar omfattas inte av UB, se 3 kap. 2§ UB.

3 Rättegångsbalken som utfyllande regelverk

En för denna uppsats central frågeställning är huruvida det är möjligt att analogt tillämpa RB i ett skiljeförfarande enligt LSF. Anledningen till att frågeställningen är så betydelsefull är på grund av mina argument om att författare på området uppställer alltför höga krav på meddelandet av särskild skiljedom. Författare kan svårligen påstå att gällande skiljemannarätt består av vad parterna bestämt för ett förfarande, LSF, förarbeten, praxis, rättsvetenskaplig litteratur samt en inte helt tillämplig rättegångsbalk.²⁶³ Ämnet är intressant och skulle i sig kunna fylla en hel avhandling, men i denna uppsats räcker det att poängtera vissa uttalanden och regleringar som kan ge läsaren ökad förståelse för RB:s otillämplighet i skiljeförfaranden.

I allmänhet kan det sägas att denna diskussion inte är ny. Torvald Hellquist har i SvJT 1983 s. 505 lyft frågan om mellandom i skiljeförfarande.²⁶⁴ I denna artikel väcker Hellquist frågan om det över huvud taget är möjligt att analogt tillämpa RB därom "skiljemannalagen tiger".²⁶⁵ Han lägger fram sina synpunkter på SkmL:s fåordiga redogörelse för själva skiljeförfarandet och menar att lagstiftaren har nöjt sig med allmänna uttalanden härom. Hellquist refererar den äldre skiljemannalagen som bland annat upptar en reglering om att parternas föreskrifter om förfarandet ska följas "i den mån hinder ej möter".²⁶⁶ Hellquist menar vidare att lagen är så pass fåordig att det verkar som att lagstiftaren menat "att man kunde vid behov hämta ledning på annat håll", men att ingen hänvisning om sådan ledning intagits. Hellquist skriver vidare att skiljenämnden därför kan anses ha fått en påtaglig frihet att ordna förfarandet efter eget gottfinnande, så länge parterna och lagen inte uppställer hinder. Då parterna inte är överens om förfarandet menar Hellquist att det är upp till skiljemännen att söka den mest ändamålsenliga lösningen.²⁶⁷ Detta ligger i linje med principen om skiljemännen som "masters of the procedure".²⁶⁸ De ska ta ändamålsenliga beslut som gynnar förfarandet och parterna.

²⁶³ Se t.ex. Lindskog, 2012, s. 66 f. Jfr. även Hellquist, SvJT 1983, s. 507 f. där författaren skriver att man "när fråga uppkommer om att analogt använda bestämmelser i RB [...] inte skulle behöva söka efter särskilda skäl utan kunde besvara frågan med en motfråga - varför inte?". Det står klart att RB ses som tillämplig i vissa delar, men inte i alla. Frågan har lämnats öppen, se t.ex. prop. 1998/99:35, s. 79 f. Detta behandlas även av Nordenson, 1986, s. 10 ff. och Hjerner, 1984, s. 31 ff.

²⁶⁴ Hellquist, SvJT 1983, s. 505. Se även Solerud, 1999, s. 411.

²⁶⁵ Cit. Hellquist, SvJT 1983, s. 505. När Hellquist talar om "skiljemannalagen" i denna bemärkelse menar han givetvis den då gällande regleringen på området, nämligen SkmL.

²⁶⁶ Cit. Hellquist, SvJT 1983, s. 506 f.

²⁶⁷ Hellquist, SvJT 1983, s. 505.

²⁶⁸ Men även i enlighet med 21§ LSF och §19 i SCC:s regler. Möjligen annorlunda, Trittmann, JOIA 2003, s. 262, där det framhålls att parterna i förfarandet är masters of the arbitration.

Att parternas vilja ska komma till uttryck vid utformandet av förfarandet är givet enligt principen om partsautonomi. Det är emellertid svårt att fastställa vad kommersiella parter i ett skiljeförfarande önskar ifråga om RB:s påverkan i förfarandet. Vanligtvis ger skiljeklausulen, som ligger till grund för förhandlingarna, mycket lite ledning i frågan om hur tvisten ska lösas. Oftast är det en modellklausul som intagits i avtalets senare delar som antingen leder till skiljeförfarande genom LSF:s lagregler, skiljeförfarande administrerat i enlighet med SCC:s regler eller ett annat instituts regler. I vissa fall anges endast att eventuell tvist ska lösas av "skiljemän". Av att döma från min utläggning får det antas att ingen av klausulerna öppnar för att skiljenämnden ska söka ledning i RB:s regler, än mindre göra en analogitolkning med utgångspunkt i RB.

Bara en av ovanstående formuleringar skulle kunna öppna för en sådan ledning eller analogitolkning - nämligen den som föreskriver att tvisten ska lösas av skiljemän. I denna formulering inryms inga regelhänvisningar, vilket gör att det står skiljemännen fritt att tillämpa de regler de finner lämpliga.²⁶⁹ Infogas en modellklausul i ett skiljeavtal finns det en direkt hänvisning till ett särskilt regelverk. Hänvisar å andra sidan parterna till LSF är det *de facto* denna lag parterna hänvisat till och inte RB. Det står helt klart genom skiljeklausulen att det är LSF som ska leda tvisten. Enligt rättskälleläran står även praxis och förarbeten till buds då en skiljenämnd ska komma till rätta med ett processuellt problem. Vad beträffar rättsvetenskaplig litteratur är jag dock av den åsikten att det är olyckligt att författare till stor del är för analogitolkningar mellan RB och LSF. Detta gäller särskilt eftersom det endast finns mycket litet stöd för sådana uttalanden i rättskällor högre upp i normhierarkin.²⁷⁰

I de fall som parterna i ett förfarande avtalat om att SCC:s regler ska gälla för förfarandet, finns det mycket liten anledning för en nämnd att söka ledning i RB:s regler. Samma gäller då parter hänvisat till ICC:s regler eller andra institutionella sådana. Dessa instituts regler är utformade för att vara förutsebara och för att fungera i kommersiella tvister, särskilt internationella sådana. Därför är det för mig problematiskt att en skiljenämnd skulle kunna rättfärdigas att analogt tillämpa regler för rättegång i ett tvistlösningsförfarande där parterna explicit avtalat om vilka regler som ska ligga till grund för skiljenämndens bedömning.

I och med det tomrum som uppstår vid avsaknad av processuella regler i LSF, menar Hellquist att det finns ett behov av utfyllande regler. Han menar att det är naturligt att "de allmänna principer på vilka domstolsprocessen är uppbyggd"²⁷¹ blir ledande.²⁷² Givetvis är det RB:s bestämmelser som

²⁶⁹ Det är möjligtvis ur denna synpunkt RB kan bli ledande. Parterna har ju inte i sådana fall hänvisat till några särskilda bestämmelser.

²⁷⁰ RB blir endast på ett fåtal punkter omnämnd i förarbetena till LSF.

²⁷¹ Hellquist, SvJT 1983, s. 506.

²⁷² De exempel som ges är principerna om muntlighet och koncentration. Emellertid framgår det i Svea hovrätts mål nummer T 6238-10, s. 7 (*R.R v Rual Trade Ltd*) att "[s]kiljemannen är inte heller bunden av processprinciperna om koncentration, omedelbarhet och muntlighet. Möjligheten till avsteg från dessa principer innebär att

Hellquist menar i sin artikel. Då det emellertid kommer till vissa särskilda principer anför Hellquist att rättsläget är oklart. I detta menar Hellquist att det är tämligen svårt att avgöra om domstolsprocessen bör vara ledande för till exempel meddelande av mellandom och deldom i skiljeförfaranden.²⁷³

Oklarheten som berör i vilken utsträckning skiljemän "sneglar" i RB:s bestämmelser vid processuella fråga beror till mycket stor del på att många skiljedomar aldrig blir offentliga. Endast ett fåtal skiljedomar offentliggörs genom klandertalan, vilket gör det svårt att utröna i vilken mån de praktiserande skiljemännen på området tillämpar RB.²⁷⁴ Hellquist tolkar Hasslers *Specialprocess* såsom att Hassler framhåller att "särskilda skäl" ska behöva åberopas för att tillåta en analog tillämpning av RB.²⁷⁵ Detta skulle kanske vara en lösning på det problem som praktiker på området idag upplever.

Det är bekymmersamt att ledning hämtas från detta icke-kommersiella regelverk som uppställer mycket regelstyrda tvistelösningar.²⁷⁶ Det har under det senaste decenniet flitigt diskuterats hur modern den svenska domstolsprocessen egentligen är. Det har även initierats offentliga utredningar med syftet att Sverige ska få en modernare rättegång.²⁷⁷ Det finns en anledning till detta. Tvistlösning genom svensk domstol är inte lika dynamisk, ändamålsenlig eller skyndsam som kan förväntas av tvistlösning genom skiljeförfarande.²⁷⁸ Varför är då praktiker på området så envisa om att analogt tillämpa RB, detta statiska regelverk, när det inte ligger i linje med grundtanken om skiljeförfarande?²⁷⁹ Rättsäkerhetssyftena i RB kan inte

handläggningen blir smidig och avpassad efter sakens beskaffenhet och parternas önskemål". Hellquist har på inget sätt fel i sitt uttalande, utan det ska endast framhållas att det finns praktiker, och tydligen hovrättsdomare, som anser att obundenheten till RB:s bestämmelser är en av fördelarna med skiljeförfaranden.

²⁷³ Andra sådana principer torde kunna vara t.ex. editionsföreläggande och editionsuppmaning.

²⁷⁴ Detta framgår emellertid av en klandrad skiljedom mellan Argus och Novorosmetall i Svea hovrätts dom T 7319-11, då skiljemännen på s. 6, slog fast att "arbitral tribunals having their seat in Sweden often apply, or are influenced by, principles of civil procedure [...] (cf. Government Bill 198/99:35[sic!] s. 166) although the rules of the Code of Civil Procedure [RB] are not binding on the arbitrators". Se även NJA 1981 s. 1205 om jäv samt klandrad skiljedom *J.K v E.H m.fl.*, s. 13, för ytterligare ett ställningstagande till RB:s bestämmelser.

²⁷⁵ Hellquist, SvJT 1983, s. 507. I Hassler, 1972, s. 130 skriver Hassler bara det att han *tror* att analogisera från RB är en "ganska osäker metod". Detta får tolkas i ljuset av Hassler, 1989, där det framhålls att "någon analogisk tillämpning av dessa bestämmelser vad angår skiljetvist kan knappast förekomma med mindre parterna samtycker därtill", cit. s. 128. Hassler menar att en analog tillämpning av RB endast ska kunna ske i skiljetvist i fall att parternas samtycke inhämtas i denna fråga.

²⁷⁶ Se t.ex. Lindskog, 2012, s. 66 f.

²⁷⁷ Se SOU 2001:103 och SOU 2012:93.

²⁷⁸ Det ska härvid erkännas att dessa principer också mjukats upp inom ramen för tvistlösning i domstol. Se prop. 2004/05:131, s. 80 ff. och uttalandet av Svea hovrätt i mål T 6238-10, s. 7. Se även Ekeberg, SvJT 2013, s. 169 f.

²⁷⁹ Se t.ex. Heuman, 1999, s. 308, där Heuman tolkar NJA 1998 s. 189. Heuman framhåller att förutsebarheten kan ökas i skiljedomsrätten i fall att "man faller tillbaka på omfattande praxis och doktrin" och menar då doktrin som utvecklats med avseende på RB. Se också Solerud, 1999, s. 412.

tillåtas få genomslagskraft på bekostnad av den flexibilitet som skiljeförfarandet som tvistlösningssätt erbjuder.

Det har vidare uttalats av HD i NJA 2000 s. 335 att ”RB:s bestämmelser kan endast i begränsad omfattning anses analogt tillämpliga”²⁸⁰, men analoga tillämpningar utesluts inte fullständigt. Min åsikt är att ledning eller snarare inspiration kan sökas då en skiljeman står inför ett problem därom LSF helt tigger. Det bör stå skiljenämnden fritt att helt bortse från de regler som behandlar förevarande fråga i RB:s bestämmelser. Jag menar vidare att en analogitolkning endast ska ske i fall skiljenämnden finner det lämpligt och i linje med tanken om skiljeförfarandet som ett alternativt tvistlösningssätt. Det står emellertid klart att analogitolkningar görs i RB:s bestämmelser och att viss rättsvetenskaplig litteratur uppmanar till det.²⁸¹ Det är också klart att RB verkat som förebild vid införandet av vissa förfaranderegler i LSF.²⁸² Som exempel kan nämnas att det inom skiljemannarätten finns en möjlighet för skiljenämnd att rätta skiljedomar. Innan LSF fanns denna möjlighet inte, men denna processuella möjlighet återfinns likväl i LSF efter beaktandet av reglerna i 17 kap. 15§ RB.²⁸³ I förevarande fall har RB medfört att nämnders mandat utvecklats till att nu även omfatta rättning och tolkning av skiljedomar. Jag menar att det kan vara lämpligt att RB *utvidgar* en nämnds processuella kapacitet i stället för att begränsa den. Enligt min mening kan en analogitolkning mellan RB och LSF vad beträffar särskild skiljedom endast *begränsa* nämndens mandat.

Ytterligare ett argument för att RB inte över huvud taget borde äga tillämpning i svenska skiljeförfaranden kan framläggas. Jag menar att det i många skiljeförfaranden med Sverige som säte verkar utländska praktiker²⁸⁴ som omöjligt kan förväntas tillämpa påstått utfyllande regler som till exempel RB. Ett förfarande blir tämligen oförutsebart i fall att en nämnd tillämpar ett annat regelverk än det som avtalats om, för att inte tala om hur olikt förfarandena skulle se ut, endast beroende på nämndsammansättningen. Pondera att en helt svensk skiljenämnd hamnar i en processuell svårighet och väljer att se till RB:s bestämmelser på området för att hitta en lösning. Pondera vidare att den processuella svårigheten rör sig om edition, något som LSF inte behandlar i särskilt stor utsträckning.²⁸⁵ En skiljenämnd bestående av endast svenska skiljemän skulle utan särskilda svårigheter kunna se till RB:s bestämmelser och bakomliggande praxis, medan en motsvarande internationellt sammansatt skiljenämnd inte skulle ha samma möjlighet att inhämta samma information. Kanske skulle den internationellt sammansatta nämnden i stället för att se till reglerna i RB, se till bestämmelsen i §19 av SCC:s regler. Nämnden skulle då endast bedöma *lämpligheten* av ett sådant förordnande om edition. Förutsebarheten skulle

²⁸⁰ Cit. NJA 2000 s. 335 på s. 344.

²⁸¹ Lindskog, 2012, s. 66 f.

²⁸² Se Lindskog, 2012, s. 66 f., Solerud, 1999, s. 412 och prop. 1998/99:35, s. 130 f.

²⁸³ Prop. 1998/99:35, s. 136.

²⁸⁴ Se t.ex. skiljeförfarandet *Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V.* inför Svea hovrätt som endast bestod av utländska skiljemän.

²⁸⁵ Se emellertid 25§ LSF.

därmed förfelas eftersom den internationellt sammansatta skiljenämnden använt sig av helt andra processuella regler.²⁸⁶ Detta skulle innebära att skiljenämnder sammansatta av svenska skiljemän skulle komma fram till ett mer ”svenskt” slut än en internationellt sammansatt sådan. Det är tämligen ohållbart att ett förfarande skulle vara olikt beroende på om svenska eller utländska skiljemän nominerats.

För att återgå till deldom och mellandom i rättegång respektive skiljeförfarande, fanns det ingen motsvarighet till mellandom intagen i SkmL. Frågan om det förelåg ett behov av att införa mellandomsinstrumentet i skiljeförfarande behandlades dock redan i motiven till SkmL. Vid denna tidpunkt hade mellandomen emellertid avstyrkts till att införas såsom rättsinstrument i rättegång. Detta gjorde att man fann än mindre anledning att införa instrumentet i skiljemannarätten.²⁸⁷ Redan innan mellandomsinstrumentet intogs i 29§ LSF fanns det emellertid en möjlighet att utfärda sådan dom.²⁸⁸

Det är rimligt att anta att mellandomen i skiljeförfarandet intagits efter flertalet analogitolkningar av RB. Författare och lagstiftare har funnit att ett sådant instrument, liksom utfärdandet av deldom, visat sig vara processekonomiskt gynnande. På grund av detta infördes institutet att uppdelat tvisten i skiljemannarätten. Att utfärda mellandom i rättegång hade således visat sig vara processtekniskt och processekonomiskt gynnande, något som även eftersträvades i skiljeförfarande. Skiljeförfaranden ska ju utdöma *parternas rätt*, i stort sett oavsett vad det får för följder för handläggningen.²⁸⁹

Heuman har i sitt rättsutlåtande i Svea hovrätts mål T 10112-06 berört frågan om i vilka sammanhang en särskild skiljedom får meddelas. Heuman behandlade även skillnader mellan RB och LSF i den bemärkelsen att han åskådliggjorde viktiga skillnader mellan de två regelverken. I detta rättsutlåtande berörde Heuman vidare tillåtliga yrkanden i skiljeförfaranden och konstaterade, med hänvisning till LSF:s motiv, att skiljemännens kompetens att pröva olika yrkanden sträcker sig längre än domstolarnas.²⁹⁰ Denna kompetens sträcker sig till att behandla mindre frågor eller faktiska omständigheter, såsom om ett särskilt förhållande föreligger eller inte. Vidare kan enligt propositionen ett särskilt yrkande i skiljeförfarande avse förekomsten av ett bevisfaktum. Detta har också stor betydelse för uppsatsen eftersom samma möjlighet inte ges domstolarna. En domstol kan

²⁸⁶ Denna åsikt stöds även av Solerud i Solerud, 1999, s. 428.

²⁸⁷ Hellquist, SvJT 1983, s. 512. Bestämmelsen om deldom återfanns i 19§ SkmL och diskuteras i NJA II 1929 s. 43 f. där det även framhålls att ”den fördel mellandomen skulle medföra lika väl stå att vinna genom en ändamålsenlig processledning”.

²⁸⁸ Detta krävde emellertid båda parternas samtycke, vilket visar på att partsautonomin hade stor betydelse redan genom SkmL. Partsautonomin fick anses gälla före användandet av ett processuellt knep som bara fanns lagstadgat i rättegång. Se Bolding, 1962, s. 176 f. och Hassler, 1989, s. 108.

²⁸⁹ Givetvis med tvingande lagstiftning som begränsning.

²⁹⁰ Se Heumans rättsutlåtande, s. 2. Heuman hänvisar i denna del till bland annat prop. 1998/99:35 s. 60. Se även Lindskog, 2012, s. 781.

till exempel inte pröva ett fastställelseyrkande om det avser ett fastställande av ett visst faktiskt förhållande.²⁹¹ Skiljemannarätten och processrätten skiljer sig även på denna punkt.

Min åsikt är att önskvärdheten av analogitolkningar från RB:s regelverk är diskutabel och i sig skulle kunna fylla en hel uppsats. Det kan emellertid konstateras att det rör sig om två helt olika regelverk som också syftar till att lösa tvisten på olika sätt.

²⁹¹ Prop. 1998/99:35, s. 61 f. och 212.

4 Avslutande konklusion

I denna mängd skiljedomar, artiklar, bilagor, hovrättsfall och rättsvetenskaplig litteratur har det varit svårt att utröna en enhetlig bild av rättsläget. Detta beror till stor del på att terminologin för särskilda skiljedomar i svensk och utländsk skiljemannarätt är tämligen inkonsekvent.

Jag anser att det i svensk rätt synes någorlunda klart vad en särskild skiljedom är. Det beror på att rättegångsbalkens motsvarigheter gett upphov till ett förenklat användande av LSF:s bestämmelser om mellandom och deldom. Det råder i svensk rättsvetenskaplig litteratur viss enighet om vad en deldom och en mellandom innebär i skiljemannarätten, vad de dömer över och hur de benämns. Sammantaget brukar mellandomar och deldomar författade på svenska vara benämnda efter vad de faktiskt är, nämligen ”särskilda skiljedomar”. Möjligtvis är det på grund av ställningstagandet från beredningen, om att det inte funnits skäl att särskilja de processuella begreppen åt i LSF, som gjort att sammanblandningen inte är total.

Vad beträffar benämningen på särskilda skiljedomar är det intressant att diskutera skillnaderna mellan en särskild skiljedom och ett beslut. Jämförs ett beslut med en särskild skiljedom, kan det framstå som mer lämpligt att i vissa fall meddela beslut istället för en särskild skiljedom. Detta förutsätter dock att nämnden kan välja mellan dessa processuella instrument. Att ett beslut skulle kunna vara mer lämpligt än en särskild skiljedom beror på att en särskild skiljedom kan klandras till skillnad från ett beslut. En eventuellt förestående klanderprocess är den främsta nackdelen med att meddela särskild skiljedom. I stället för att uppnå processekonomiska vinster kan klander av en särskild skiljedom innebära att förfarandet fördyras och/eller blir ineffektivt. Å andra sidan kan en deldom i ett skiljeförfarande verkställas. Detta är en av fördelarna med att meddela särskild skiljedom i jämförelse med beslut.

Som uppsatsen visat finns det ibland skäl att utfärda skiljenämndsbaseerade civilprocessuella säkerhetsåtgärder genom särskild skiljedom, just på grund av att dessa ska kunna verka omgående, men de kan inte verkställas. En mellandom kan inte heller verkställas, men kan till skillnad från ett beslut klandras. Följaktligen går det att diskutera varför en viss fråga av betydelse för tvisten egentligen avgörs genom särskild skiljedom i fall en klandertalan i stället skulle kunna undvikas genom ett meddelande av beslut över samma fråga. Ett beslut skulle anses slutligt till dess att nämnden eventuellt ändrar det. Det skulle dock inte gå att verkställa ett sådant beslut. Skillnaden skulle endast vara att en eventuell klanderprocess kan undvikas genom utfärdandet av beslut, till skillnad från vid meddelandet av mellandom i skiljeförfarande eftersom en sådan kan klandras och vinner intraprocessuell rättskraft.

Konstaterandet att en mellandom medför processekonomiska fördelar kan i vissa fall vara ett förhastat förhandsintryck. Detta torde innebära att praktiker i viss mån tillämpar reglerna om uppdelning mer försiktigt. Å

andra sidan, som uppsatsen visat, underkänns särskilda skiljedomar i mycket liten omfattning vilket inte leder till ökade processekonomiska kostnader för vinnande part. Vid sådan utgång i klanderprocesser ska nämligen tappande part ersätta vinnande parts rättegångskostnader i domstol.²⁹²

Det är också klart vilka regler som medger meddelandet av särskild skiljedom. De regler som gäller för skiljeförfaranden där platsen är Sverige är 29§ LSF eller de institutionella regler som parterna avtalsvis gjort till gällande förfaranderegler. I fall att ett förfarande lyder under SCC:s regler ges en större möjlighet till meddelande av särskild skiljedom, bland annat eftersom skiljemännen enligt reglernas §19 får förfara på det sätt de finner lämpligt.

Samstämmighet råder också med avseende på klander, verkställighet och exekution av särskilda skiljedomar. Vidare menar jag att det är ostridigt att en deldom är slutlig i den del av tvisten domen behandlar. Det är vidare ostridigt att den därför kan klandras precis som en vanlig skiljedom, men också verkställas på samma sätt enligt UB. Samstämmighet råder även om hur en *mellandom* utformas och tillämpas. Det råder enighet om dess innebörd, möjligheten att klandra den på processuella grunder och dess icke-verkställbara yttre. Uppsatsen har även givit vid handen att en sådan särskild skiljedom vinner intraprocessuell rättskraft, precis på samma sätt som en deldom.

Vad beträffar bestämmandet av teman för särskild skiljedom menar jag emellertid att det råder viss oenighet. Det framhålls av viss rättsvetenskaplig litteratur att strikta krav ska uppställas på formulerade tema och att vissa teman helt är uteslutna då de är att anses som olämpliga. Det är detta som utgör kärnan i min uppsats. En skiljenämnd kan använda denna processuella frihet till att formulera ett välriktat tema för en särskild skiljedom för att lätt kunna avhandla en del eller en viss fråga av betydelse för målet. Som framhålls tidigare i uppsatsen med avseende på en fransk artikel, fungerar detta processuella instrument närmast som en "tratt", det vill säga att skiljemännen genom att avhandla vissa frågor eller delar gör tvisten mer lätthanterlig för att tvisten sedan ska kunna passera genom denna fiktiva "tratt".²⁹³

Att uppställa någon form av regel för vilka tema för särskild skiljedom som är godtagbara i ett skiljeförfarande är tämligen svårt. Utefter de skiljedomar och rättsfall jag studerat har ingen skiljedom blivit upphävd på grund av uppdelning av tvisten. Det går att tolka detta som att parterna vanligtvis är överens om teman, eller att de helt enkelt ansetts lämpliga och därmed inte gjorts gällande som grund för eventuellt klander. Hade till exempel klanderprocessen fullföljts i Svea hovrätts mål T 10112-06 hade möjligtvis praxis kunnat leda denna diskussion på rätt väg.

²⁹² Se t.ex. Svea hovrätts dom i mål T 7200-08, s. 4.

²⁹³ Se Pinna, RA 2008, s. 617.

Utifrån de skiljedomar jag studerat i denna uppsats verkar emellertid vissa tema vara mer lämpliga än andra. Detta baserar jag på skiljenämndernas ställningstaganden till de av parterna begärda teman. Det tema som får anses vara mest lämpligt är särskild skiljedom över skadeståndsskyldighet *per se*. Som uppsatsen visat är det dock lätt att de processekonomiska vinsterna förfelas till att bli sådana förluster i fall att skadeståndsskyldighet *de facto* föreligger. Det kan emellertid vara lämpligt för skiljenämnden att uppdelat tvisten i fall att de processekonomiska vinster som kan göras är större än de förluster som kan uppstå vid ett domslut i viss riktning.

Det har även fastslagits i uppsatsen att alternativa grunder och yrkanden kan dömas över genom särskild skiljedom. Även invändningar framställda av svaranden kan uppdelas. Processuella handläggningsfrågor som språk för förfarandet och vissa jurisdiktionsfrågor, till exempel giltighet av skiljeavtal är även godtagbara som tema. Tidigare refererad särskild skiljedom över lagval var ett mycket lämpligt tema.²⁹⁴ I det förfarandet besparades nämnden redogörelser från parterna med avseende på två olika köprättsliga regelverk.

Det får även anses lämpligt att meddela särskild skiljedom med avseende på viss omständighet eller tillämplighet av särskild bestämmelse. Detta följer av min tidigare redogörelse av tema för särskilda skiljedomar. Denna typ av teman innefattar även ett än mer inskränkt tema, som till exempel om ett avtalsbrott varit uppsåtligt eller huruvida culpa eller kausalitet förelegat i en skadeståndsvist. Detta innefattar även ett tema som formuleras över ett yrkande om till exempel fastställelse av förekomsten av ett aktieägarlån.²⁹⁵ Förutom dessa teman för särskild skiljedom har uppsatsen även visat att skiljenämnden har en mer extensiv möjlighet att meddela särskild skiljedom än domstol har att meddela mellandom och deldom. Det innebär att de teman som är lämpliga eller godtagbara i ett domstolsförfarande även är att anse som lämpliga i ett skiljeförfarande.

Vad beträffar olämpliga teman för särskild skiljedom finns det få begränsningar. En begäran om att nämnd meddelar en särskild skiljedom för varje part i ett kumulerat mål har underkänts av nämnd i ett tidigare refererat förfarande. Även teman för särskild skiljedom som skulle kunna innebära *res judicata* för en senare utfärdad skiljedom eller särskild sådan kan anses olämpliga. Det är också tämligen olämpligt för skiljenämnd att formulera ett tema över till exempel skadeståndsskyldighet *per se* i fall att skiljenämnden vid en prima facie bedömning funnit att faktisk skadeståndsskyldighet verkar sannolik. Det kanske i vissa fall är mer lämpligt för en skiljenämnd att endast beakta parternas begäran om uppdelning i stället för att själv, på förhand, sammanblanda tvistefrågorna på ett obehörigt sätt.

Uppsatsen har lyft fram mina åsikter i frågan om skiljenämndens extensiva möjlighet att i skiljeförfaranden med Sverige som säte uppdelat tvisten. Denna extensiva rätt gäller särskilt instrumentet mellandom. Det är parterna

²⁹⁴ Skiljedomen är publicerad i SIAR 2009:1 s. 135 ff.

²⁹⁵ Se t.ex. Hovrätten över Skåne och Blekinge, mål T 1920-07, s. 3.

som uppställer gränserna för förfarandet och det är skiljenämnden som vägleder dem, i de fall parterna inte motsätter sig vägledning. Det är först i denna diskussion, om parternas inverkan på processen, som meningarna på området går isär. Det blir plötsligt omtvistat vem som kan initiera en uppdelning, vem som slutligt bestämmer om uppdelning och skiljemännens mandat att agera efter eget gottfinnande. Enligt min mening ger denna uppsats svar på många av dessa frågor. Vad beträffar initieringen framgår det av avsnitt 2.6 i uppsatsen att såväl parter som skiljenämnd kan initiera en sådan process, men att det är kritiskt att den kontradiktoriska principen tillgodoses i alla processuella beslut.

Åsikterna går vidare isär på fler punkter. Det hävdas från vissa håll att RB är ett lämpligt komplement till LSF och vissa författare hävdar att parterna måste vara eniga för att parterna ska kunna inverka på handläggningen. Andra författare håller principen om kommunikation varmt om hjärtat och menar att de flesta processuella beslut får tas så länge det kommuniceras och/eller att parterna får möjlighet att yttra sig i frågorna. Ingen av de framhållna tillvägagångssätten för förfarandet är felaktiga. Det ska till och med finnas en möjlighet för parter att tvista i skiljeförfarande med RB:s bestämmelser till grund för processens handläggande, förutsatt att det är det parterna önskar i sitt förfarande. Det kan ju faktiskt vara så att parterna mest undvikit domstolsprövning av sekretesskäl. Reglerna för ett skiljeförfarande ska vara dynamiska, tillgodose ändamålsenligheten och parternas vilja – det är kontentan av min framläggning.²⁹⁶

När det kommer till de internationella aspekterna är de processrättsliga instrumenten än mer omstridda. Det råder stor förvirring i terminologin.²⁹⁷ Som ovan framgått har verkställigheten diskuterats. Det verkar inte samspelt hur dessa regler ska tillämpas och trots att det finns regelverk som syftar till att harmonisera verkställigheten och erkännandet av utländska skiljeavtal och domar, upptar dessa regelverk inga bestämmelser om hur skiljedomen ska rubriceras. Sådana bestämmelser saknas även om hur en särskild skiljedom ska benämnas. Det framhålls inte heller vad ett beslut respektive en skiljedom kan döma över, något inte heller är helt klart i skiljeförfaranden med säte i Sverige.²⁹⁸ Tillämpningen av dessa regler skiljer sig världen över.²⁹⁹

²⁹⁶ Jag menar vidare att det finns tidpunkter då skiljenämnder faktiskt vet bättre än parterna om en uppdelning av tvisten gynnar den processuella ekonomin eller inte.

²⁹⁷ Förutom ovan refererade särskilda skiljedomar, se t.ex. Poudret & Besson, 2007, s. 632 som använder sig av *partial* och *interlocutory* (deldom resp. mellandom) awards, en teori som Hobér och Franke även ansluter sig till i Hobér, 2011, s. 262 f. respektive Franke, 2011, s. 15. Scherer, ASAB 2008, s. 306, å andra sidan, benämner dem *partial* respektive *preliminary* awards. Madsen, SIAR 2009:2, s. 33 f. å sin sida väljer att inte ens benämna dessa på engelska trots sin engelskt avfattade artikel, utan använder den svenska terminologin.

²⁹⁸ Se t.ex. NJA 2010 s. 508 då en nämnd meddelat en "Award on Jurisdiction". De regelverk som avses är modellagen och New York-konventionen. Som ovan framhållits skiljer det mycket mellan varje författare vad de anser att nämnden genom uppdelning kan döma över. Se t.ex. ovan citerade Hse Yu, SALJ 2001, s. 471 där författaren menar att mellandomar i skiljeförfaranden kan meddelas över i stort sett vilket tema som helst under hela processen. Å andra sidan, se Poudret & Besson, 2007, s. 635 som hänvisat till en ICC-

Det finns dock ett ljus i tunneln. Det har av vissa författare på området ventilerats en möjlighet att en uppdelning av skiljeförfaranden kan vara en del i ett mer affärsmässigt tvistlösningssätt. Det har diskuterats om inte möjligheten att först meddela mellandom "as to the ground" och sedan en eller flera ytterligare "milestone" partial awards³⁰⁰ med avseende på det belopp som bestäms är önskvärt. Ett sådant avgörande blir mer affärsmässigt än juridiskt, eftersom en uppdelning av tvisten leder till mer korrekta beräkningar av sådana belopp.³⁰¹

Frågan är då vad som är mer rätt, ett materiellt rätt avgörande eller ett monetärt rätt avgörande? Svaret på den frågan är varken eller. Det är i stället *parternas* rätt som ska uppnås genom skiljeförfarande, något som min uppsats visat.

Skiljenämndens möjlighet att uppdelna tvisten finns till för att uppnå processekonomiska vinster, likväl som den finns till för att åstadkomma skarpa materiella avgöranden. Dessa två partsintressen måste emellertid inte vara motstridiga, men det finns anledning för part att bestämma sig tidigt i förfarandet om parten vill lösa tvisten på ett enkelt och ändamålsenligt sätt eller om den materiella riktigheten av domen är viktigare. Dessa intressen står emellertid inte emot varandra, utan en avvägning får helt enkelt göras av parterna i processen. Oavsett vad part önskar, om det är det monetära och/eller det materiella som spelar mer roll, kan nämnden tillgodose parternas gemensamma önskan genom att med hjälp av skiljenämndens *laserkniv* uppdelna tvisten.

rapport som framhåller att nämnden såsom huvudregel ska meddela en enda, slutlig skiljedom.

²⁹⁹ Jfr. exempelvis ovan refererat australiensiskt fall med ovan refererat tyskt fall.

³⁰⁰ Cit. Kurkela, ASAB 2012, s. 60.

³⁰¹ Kurkela, ASAB 2012, s. 59 ff., Kirby, JOIA 2012, s. 119 f. och Voser, DRI 2007, s. 171 ff. Jfr även Heuman, 1999, s. 540 f.

Bilaga A

Uppdelningsbeslut i *ABB v Global Air*

**OGILVY
RENAULT**

Direct Dial: (514) 847-4747
yfortier@ogilvyrenault.com

Montréal, 24 March 2005

Mr. Stephen Jagusch
Ms. Michelle de Kluyer
Mr. Noel Murphy
ALLEN & OVERY LLP
One New Change
London EC4M 9QQ
UK

Advokat Claes Lundblad
MANNHEIMER SWARTLING
ADVOKATBYRÅ AB
Norrmalmstorg 4
Box 11
SE-11187 Stockholm
Sweden

Advokat Robin Oldenstam
MANNHEIMER SWARTLING
ADVOKATBYRÅ AB
Lilla Torget 1
Box 2235
SE-40314 Gothenburg
Sweden

Madam, Gentlemen:

RE: AISCC Arbitration V (167/2003)
Global Air Movement (Luxembourg) Sàrl ("Global") v. ABB Handels-und Verwaltungs AG ("ABB")

I write on behalf of the Tribunal to confirm the directions issued orally during the procedural meeting held in London on 21 March 2005.

Permit me to acknowledge once again the cooperation of both parties, without whose consent the procedural meeting could not have been held, as it was, at a venue other than the place of arbitration and on a date on which Claimant's lead advocate could not be present. The Tribunal will continue to rely on the good faith and collaboration of the parties and their counsel as these proceedings progress.

It is common ground as between the parties, and the Tribunal cannot but agree, that the subject matter of this arbitration concerns a substantial and complex dispute involving myriad facts, principles of law and technical accounting standards. The directions issued by the Tribunal on 21 March, and set out below, were determined by the Tribunal unanimously, after considering the parties' written and oral submissions, and are intended to ensure the fair and efficient conduct of the arbitration, the whole with a view to ensuring a timely resolution of the parties' dispute.

Claimant's 62 "Smaller Claims"

By way of its claim in the arbitration, Claimant has advanced what it refers to as 81 individual examples of breach of warranty by Respondent. Of these, only 19 (the so-called "Larger Claims") are explained in detail, and supported by exhibits, in Global's Statement of Claim. As stated by

Ogilvy Renault LLP/S.E.N.C.R.L. L.P.
Barristers & Solicitors,
Patent Agents & Trade-mark Agents

Suite 1100
1981 McGill College Avenue
Montréal, Québec H3A 3C1
Canada

Telephone (514) 847-4747
Fax (514) 286-6474

ogilvyrenault.com

Montréal • Ottawa • Québec • Toronto • Vancouver • London (UK)

00CSMTL 17503003

Claimant's counsel at the 21 March 2005 procedural meeting, although the remaining 62 breaches (the "Smaller Claims") are identified in Global's written submissions in the arbitration and are addressed in the expert report (the "Lagerberg report") filed with its Statement of Claim, "substantive steps will need to be taken" both to explain further those alleged breaches and to locate and file relevant supporting evidence.

From the outset of the proceedings, the question of how and when the Smaller Claims are to be addressed, proved and determined has bedevilled the parties. Global's "suggestion", incorporated into its Statement of Claim and reiterated in subsequent submissions, including at the 21 March 2005 procedural meeting, has been that "only the Larger Claims (representing 23% of the number of individual breaches but 71% of the total claim value) be proved in the normal way and that if these were established, the Tribunal should accept that the Smaller Claims had been made out."¹

This suggestion is not accepted by ABB, leading Global to propose that the arbitration be bifurcated. Claimant's proposal is that the Tribunal address, initially, Respondent's *liability in respect of the 19 Larger Claims* as well as *principles of quantum* – that is, the methodology for calculating damages – applicable to *all 82 alleged breaches*; subsequently, remaining issues of liability in respect of the Smaller Claims as well as the calculation of any damages owed by Respondent would be determined.

One thing is clear: in the absence of a better understanding of the nature and substance of the Smaller Claims, it is exceedingly difficult for the Tribunal to envisage, let alone determine, a means by which the parties' respective claims and defences in the arbitration can be comprehensively addressed and resolved. Moreover, notwithstanding the reasons that led Global to present its case as it has done, the fact remains that a substantial part of that case is simply not set out in its Statement of Claim with anything approaching the specificity required under Article 21 (1) of the SCC Rules.

Accordingly, and as directed at the 21 March 2005 procedural meeting:

- Claimant shall apply to the Tribunal, in accordance with the provisions of Article 22 of the SCC Rules, for permission to amend its Statement of Claim so as to include therein its written submissions concerning the 62 Smaller Claims, no later than **1 April 2005**; needless to say, Claimant's application shall include any request regarding its proposed timing applicable to the pleading and resolution of those claims;
- Respondent shall file a response to Claimant's application no later than **11 April 2005**.

The Tribunal will endeavour to render its decision on Claimant's application within the shortest possible time, and hopes to be able to do so on or around 18 April 2005 and, in any case, before the parties are required to select the claims to be adjudicated during the first phase of the arbitration (see below).

¹ Letter from Claimant to Respondent, dated 13 December 2004.

Representative Claims

It is evident that, notwithstanding the inconveniences of such an approach, some form of bifurcation, or phased approach to the proceedings, is called for in the circumstances of this arbitration. This is both because of the number of claims and questions of fact and law at issue, and because of the recognised overlap between many of the questions that arise under the various claims. From a practical perspective, the best way to ensure a prompt hearing on, at the very least, the principal elements of the parties' claims and defences, is to proceed by way of "representative" breaches, or "batches" of claims.

Various options were identified and discussed by the parties and the Tribunal during the procedural meeting. Additionally, the question was considered whether the scope of the determination of such representative claims should encompass all questions of fact and law, including as regards both liability and calculation of damages; or, alternatively, whether a hearing on such claims should (as proposed by Claimant) address liability as well as "principles of quantum", but stop short of actually quantifying damages.

Having heard the parties and deliberated, the Tribunal directs as follows:

- In the initial phase of the arbitration (the "first phase" or "phase one"), the Tribunal will hear and determine all issues, including liability and quantum of damages (if any), related to a minimum of *three* and a maximum of *six* of the 19 Larger Claims advanced by Claimant;
- The claims to be adjudicated in the first phase of the arbitration shall be selected by the parties; each party shall identify *three* out of the 19 Larger Claims that it wishes to have determined during this phase;²
- Each party shall inform the Tribunal of the three claims it wishes to have adjudicated during the first phase of the arbitration, no later than **28 April 2005**; the Tribunal will notify each party of the other's selected claims after it has received both parties' lists;
- In making their selections, each party shall endeavour in good faith to identify claims the resolution of which it considers most likely to lead to a determination of issues of fact and law applicable equally to other of the claims advanced by Global in the arbitration.

Extended Timetable; Further Procedural Matters

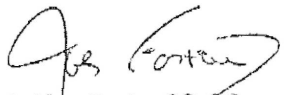
Once the claims to be adjudicated during the first phase of the arbitration have been selected and approved by the Tribunal, the parties and the Tribunal will be in a position to consider whether there remain outstanding procedural matters related specifically to those claims which require

² The precise number of claims to be adjudicated in the first phase of the arbitration – whether three or six or some number in between – will depend on the parties' selections. If both parties select the same three claims, then the total number of claims to be determined would be three; if however none of their selections are the same, then the number of claims to be adjudicated would be six.

determination prior to a hearing on the merits. At that time – that is, after 28 April 2005 – dates for a hearing on the merits in the first phase of the arbitration as well as a detailed timetable leading to such a hearing will be identified, further to consultation with the parties.

A timetable for the briefing and hearing of those issues not addressed during phase one of the arbitration will be determined by the Tribunal, after consultation with the parties, subsequent to its (partial) award in phase one.

Sincerely,

L. Yves Fortier, CC, QC

c.c.: Prof. Albert Jan van den Berg
Mr. V.V. Veeder, QC
Ms. Sara Adolfsson (SCC Institute)

LYF/SLD/nd

Bilaga B

Skiljedom *Lauder v The Czech Republic* från den 3 september 2001

FINAL

AWARD

IN THE MATTER OF AN UNCITRAL ARBITRATION

between

Ronald S. Lauder
757 Fifth Avenue
Suite 4200
New York, New York 10153
United States of America

and

The Czech Republic
Letenská 15
118 IOPrague 1
The Czech Republic

The Claimant

The Respondent

represented by:

represented by:

John S. Kierman, W. Friedman
and M. Ostrove
Debevoise & Plimpton
875 Third Avenue 10022
New York, New York
United States of America

Vladimir Petrus and
Miroslav Dubovsky
Clifford Chance Piinder
Charles Bridge Centre
Krizovnicke Nam. 2
HOOOPrague 1
Czech Republic

and

Mr. Jeremy Carver CBE
Mr. Audley Sheppard
Clifford Chance
200 Aldersgate Street
GB-London EC1A 4JJ

21

16. On 17 March 2000, a Procedural Hearing was held in London. The Arbitral Tribunal (i) decided that the issue of jurisdiction would be joined to the merits and that no separate decision on jurisdiction would be taken unless the Arbitral Tribunal would hold that a separate determination would shorten the proceedings; (ii) took note of the agreement of the Parties that they would make good faith efforts to agree by 30 April 2000 on a solution to the issue of the scope and timing of the production of documents required from the Respondent; (iii) took note of the agreement of the Parties that in general the IBA Rules on the Taking of Evidence in International Commercial Arbitration would be used; (iv) took note of the agreement of the Parties on the schedule for the submission of further briefs; (v) considered that a bifurcation of liability and remedy would not be helpful; (vi) took note of the agreement of the Parties with respect to the issues of confidentiality of the proceedings; (vii) took note of the absence of an agreement between the Parties to consolidate or coordinate the parallel UNCITRAL arbitration between CME and the Czech Republic; and (viii) addressed some other minor issues.
17. On 10 May 2000, the Claimant sent a letter to the Arbitral Tribunal regarding the production of further documents. The 14 March 2000 Declaration of Mr. Richard Bacek was attached to this letter.
18. On 17 May 2000, the Arbitral Tribunal issued Procedural Order N° 3 pursuant to which the Respondent was given a time limit until 23 May 2000 to answer the Claimant's request for production of further documents.
19. On 31 May 2000, after receipt of the Claimant's letter of 10 May 2000 requesting the production of further files, documents, minutes and other records in the possession of the Media Council, and of the Respondent's letter of 23 May 2000 requesting that the application be rejected, the Arbitral Tribunal issued Procedural Order N° 4 rejecting the Claimant's request for production of further documents on the ground that it first needed to receive the Claimant's Memorial and the Respondent's Response.
20. On 30 June 2000, the Claimant filed his Memorial of Claimant. The following Witness Declarations were made in support of the Memorial:

6,

Käll- och litteraturförteckning

Offentligt tryck

Sverige

NJA II 1929, *Ny lagstiftning om skiljemän*, s. 1 – 63.

[Citeras: NJA II 1929]

SOU 1994:81, *Ny lag om skiljeförfarande*.

[Citeras: SOU 1994:81]

SOU 2001:103, *En modernare rättegång*.

[Citeras: SOU 2001:103]

SOU 2012:93, *En modernare rättegång II - en uppföljning*.

[Citeras: SOU 2012:93]

Proposition 1998/99:35, *Ny lag om skiljeförfarande*.

[Citeras: prop. 1998/99:35]

Proposition 2004/05:131, *En modernare rättegång - reformering av processen i allmän domstol*.

[Citeras: prop. 2004/05:131]

Internationellt

Förenta nationernas konvention den 11 april 1980 angående avtal om Internationella köp av varor.

UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985).

Förenta Nationernas 1958 års New York-konvention om erkännande och verkställighet av skiljedomar.

Litteratur

Andersson, Fredrik & Herre, Johnny, *Arbitration in Sweden*, Swedish Arbitration Association, Stockholm, 2011.

[Citeras: Andersson & Herre, 2011]

Arbitration in Sweden, 2., rev. ed., Stockholm Chamber of Commerce [Stockholms handelskammare], Stockholm, 1984.

[Citeras: *Arbitration in Sweden*]

van den Berg, Albert Jan (ed.), *Yearbook Commercial Arbitration 1997 - Volume XXII*, Volume XXII, Kluwer Law International, Haag, 1997.
[Citeras: YCA 1997]

Bolding, Per Olof, *Skiljedom: studier i rättspraxis beträffande svensk skiljedoms giltighet och verkställbarhet*, Norstedt, Stockholm, 1962.
[Citeras: Bolding, 1962]

Cars, Thorsten, *Lagen om skiljeförfarande: en kommentar*, 2. uppl., Fakta info direkt, Stockholm, 2000.
[Citeras: Cars, 2000]

Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik & Pauli, Mikael, *Rättegång. H. 5, 8.*, [rev. och utök.] uppl., Norstedt, Stockholm, 2011.
[Citeras: Ekelöf, 2011]

Gaillard, Emmanuel & Savage, John (red.), *Fouchard, Gaillard, Goldman on international commercial arbitration*, Kluwer Law International, Haag, 1999.
[Citeras: Gaillard m.fl., 1999]

Grierson, Jacob & Hooft, Annet van, *Arbitrating under the 2012 ICC rules: an introductory user's guide*, Kluwer Law International, Alphen aan den Rijn, 2012.
[Citeras: Grierson & Hooft, 2012]

Hassler, Åke, *Specialprocess*, Norstedt, Stockholm, 1972.
[Citeras: Hassler, 1972]

Hassler, Åke, *Skiljeförfarande*, 2. uppl., Norstedt, Stockholm, 1989.
[Citeras: Hassler, 1989]

Heuman, Lars, *Skiljemannarätt*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 1999.
[Citeras: Heuman, 1999]

Hobér, Kaj, *International commercial arbitration in Sweden*, Oxford University Press, Oxford, 2011.
[Citeras: Hobér, 2011]

Holtzmann, Howard M & Neuhaus, Joseph E, *A guide to the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration: legislative history and commentary*, Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, 1989.

[Citeras: Holtzmann & Neuhaus, 1989]

Kirby, Jennifer, *Finality and Arbitral Rules: Saying An Award Is Final Does Not Necessarily Make It So*, *Journal of International Arbitration*, Volume 29, Number 1, 2012, s. 119 – 128.

[Citeras: Kirby, JOIA 2012]

Kvart, Johan & Olsson, Bengt, *Twistlösning genom skiljeförfarande: en handledning till lagen om skiljeförfarande*, 3., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012.

[Citeras: Kvart & Olsson, 2012]

Lindell, Bengt, *Civilprocessen: rättegång samt skiljeförfarande och medling*, 3., omarb. uppl., Iustus, Uppsala, 2012.

[Citeras: Lindell, 2012]

Lindskog, Stefan, *Skiljeförfarande: en kommentar*, 2., [rev.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2012.

[Citeras: Lindskog, 2012]

Madsen, Finn, *Commercial arbitration in Sweden: a commentary on the Arbitration Act (1999:116) and the rules of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce*, 3. ed., Oxford University Press, New York, 2007.

[Citeras: Madsen, 2007]

Madsen, Finn, *Skiljeförfarande i Sverige: en kommentar till lagen (1999:116) om skiljeförfarande och till reglerna för Stockholms handelskammarens skiljedomsinstitut*, 2. uppl., Jure, Stockholm, 2009.

[Citeras: Madsen, 2009]

Poudret, Jean-François & Besson, Sébastien., *Comparative law of international arbitration*, 2nd ed., Sweet & Maxwell, London, 2007.

[Citeras: Poudret & Besson, 2007]

Redfern, Alan, Blackaby, Nigel, Partasides, Constantine & Hunter, Martin, *Redfern and Hunter on international arbitration*, 5. ed., Oxford University Press, Oxford, 2009.

[Citeras: Redfern & Hunter, 2009]

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 2. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2007.

[Citeras: Sandgren, 2007]

Öhrström, Marie, *Stockholms handelskammarens skiljedomsinstitut: en handbok och regelkommentar för skiljeförfaranden*, 1. uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2009.

[Citeras: Öhrström, 2009]

Uppsatser och artiklar

Boman, *Om mellandomstemat och omröstning av omständigheter*, Höglund, Olle & Welamson, Lars (red.), Festskrift till Lars Welamson, Norstedt, Stockholm, 1988, s. 88 – 99.

[Citeras: Boman, 1988]

Brandberg, Ulrika, Johansson, Per, Knutson, Tom, *Skiljeförfarande en elegant konfliktlösning*, Advokaten, Nummer 6, 2009, s. 22 – 25.

[Citeras: Brandberg m.fl., 2009]

Ekeberg, K-G, *En ännu modernare rättegång?*, Svensk Juristtidning, 2013, s. 169 – 175.

[Citeras: Ekeberg, SvJT 2013]

Franke, Ulf, *National Report for Sweden* i International Handbook on Commercial Arbitration, September 2011, Suppl. 66, s. 1 - 28.

[Citeras: Franke, 2011]

Gill, Judith, *The definition of Award under the New York Convention*, Dispute Resolution International, Volume 2, Number 1, 2008, s. 115 – 122.

[Citeras: Gill, DRI 2008]

Hellquist, Torvald, *Mellandom i skiljeförfarande*, Svensk Juristtidning, 1983 s. 505 – 517.

[Citeras: Hellquist, SvJT 1983]

Hjerner, Lars, *On Partial Awards, Orders and other Decisions in Arbitral Proceedings, in particular with respect to Arbitration in Sweden*, Yearbook of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, 1984, s. 31 – 44.

[Citeras: Hjerner, 1984]

Hse Yu, Chiu, *Final, Interim, Interlocutory or Partial Award: Misnomers Apt to Mislead*, Singapore Academy of Law Journal, Volume 13, 2001, s. 467 – 482.

[Citeras: Hse Yu, SALJ 2001]

Johansson, Henrik, *Mellandom - nu och i framtiden*, Svensk Juristtidning, 2001 s. 505 – 521.

[Citeras: Johansson, SvJT 2001]

Kurkela, Matti S., *Partial "Milestone"-Awards and Lost Future Profits: Would it Take Part of the Challenge away*, ASA Bulletin, Volume 30, Number 1, 2012, s. 51 - 63.

[Citeras: Kurkela, ASAB 2012]

Landolt, Phillip, *Arbitrators' Initiatives to Obtain Factual and Legal Evidence*, Arbitration International, Volume 28, Number 2, 2012, s. 173 - 223.

[Citeras: Landolt, AI 2012]

Madsen, Finn, *Navigating in the Archipelago of Swedish Due Process Safeguards: A Sea Chart indicating a Few Treacherous Reefs*, Stockholm International Arbitration Review, Volume 2009, Number 2, s. 19 – 38.

[Citeras: Madsen, SIAR 2009:2]

Nordenson, Ulf, *Skiljemannalagens förhållande till rättegångsbalken*, Yearbook of the Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce, 1986, s. 12 – 15.

[Citeras: Nordenson, 1986]

Paulsson, Jan, *The Timely Arbitrator: Reflections on the Böckstiegel Method*, Arbitration International, Volume 22, Number 1, 2006, s. 19 - 26.

[Citeras: Paulsson, AI 2006]

Pinna, Andrea, *L'Annulation d'une sentence arbitrale partielle*, Revue de l'Arbitrage, Number 4, 2008, s. 615 - 640.

[Citeras: Pinna, RA 2008]

Scherer, Matthias, *Introduction to the Case Law Section*, ASA Bulletin, Volume 26, Number 2, 2008, s. 305 - 312.

[Citeras: Scherer, ASAB 2008]

Schöldström, Patrik, *Vilka bestämmelser i skiljeförfarandelagen gäller egentligen i inlösentvister?*, Kleineman, Jan, Westberg, Peter & Carlsson,

Stephan (red.), Festskrift till Lars Heuman, *Jure*, Stockholm, 2008, s. 448 – 456.

[Citeras: Schöldström, 2008]

Solerud, Hans-Gunnar, *Har skiljemannalagen och rättegångsbalken ett förhållande?*, Hellner, Jan & Nordenson, Ulf K. (red.), Festskrift till Ulf K. Nordenson, 1. uppl., Carlsson Law Network, Stockholm, 1999, s. 411 – 428.

[Citeras: Solerud, 1999]

Söderlund, Christer, *Observations*, Stockholm International Arbitration Review, Volume 2008, Number 1, s. 141 – 144.

[Citeras: Söderlund, SIAR 2008]

Trittmann, Rolf, *When should arbitrators issue interim or Partial Awards and or Procedural Orders?*, Journal of International Arbitration, Volume 20, Number 3, 2003, s. 255 – 265.

[Citeras: Trittmann, JOIA 2003]

Voser, Nathalie, *Interim Relief in International Arbitration : the Tendency Towards a More Business-Oriented Approach*, Dispute Resolution International, Volume 1, Number 2, 2007, s. 171-185.

[Citeras: Voser, DRI 2007]

Westberg, Peter, *Skiljeförfarande och avtal om civilprocessuella säkerhetsåtgärder*, Lindell-Frantz, Eva (red.), *Festskrift till Lars Gorton*, Juristförlaget, Lund, 2007

[Citeras: Westberg, 2007]

Internetkällor

Cars, Thorsten, Lag (1999:116) om skiljeförfarande, Lexino 2012-11-15, tillgänglig via den juridiska databasportalen <http://juridik.karnovgroup.se> – hämtat 8 augusti 2013.

[Citeras: Cars, LSF internetkommentar]

UNCITRAL 2012 Digest of Case Law on the Model Law on International Commercial Arbitration, UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW, United Nations, New York, 2012, <http://www.uncitral.org/pdf/english/clout/MAL-digest-2012-e.pdf> - hämtat 29 juli 2013.

[Citeras: *UNCITRAL 2012 Digest of Case Law*]

<http://www.uncitral.org>, UNITED NATIONS COMMISSION ON INTERNATIONAL TRADE LAW, United Nations, New York – hämtat 29 juli 2013.

Övrigt

Heuman, Lars, *Rättsutlåtande*, 28 februari 2008, angående Svea hovrätts mål nummer T 10112-06 mellan ABB Handels- und Verwaltungs AG och Global Air Movement (Luxembourg) Sarl, Bilaga 110 i Svea hovrätts mål.

[Citeras: Heumans rättsutlåtande]

Rättsfallsförteckning

Publicerade rättsfall

NJA 1965 s. 384

NJA 1965 s. 407

NJA 1981 s. 1205

NJA 1990 s. 419

NJA 1996 s. 700

NJA 1999 s. 92

NJA 2000 s. 48

NJA 2000 s. 335

NJA 2000 s. 773

NJA 2008 s. 339

NJA 2008 s. 406

NJA 2009 s. 128.

NJA 2010 s. 508

NJA 2011 s. 932

RH 1995:55

Opublicerade rättsfall

Högsta domstolen

Ö 1741-12

Ö 2926-12

Hovrätten för Nedre Norrland

T 51-99

Hovrätten över Skåne och Blekinge

T 1920-07

T 336-08

Hovrätten för Västra Sverige

T 4338-07

Ö 4777-10

Stockholms tingsrätt

T 5510-99

T 22231-05

T 20892-09

T 2403-11

Svea hovrätt

T 677-99

T 2571-00

T 8735-01

T 3226-03

T 2291-05

T 10112-06

T 1215-06

T 139-07

T 2418-07

T 5883-07

T 7200-08

T 754-09

T 6238-10

T 9345-10

T 10913-11

T 611-11

T 7319-11

T 8399-11

T 8544-12

T 2635-13

Andra jurisdiktioner

Parties not indicated, Schweizerisches Bundesgericht, I. Zivilabteilung
(Swiss Federal Court, 1st Civil Chamber), 4P.117/2004, 6 October 2004.

[Citeras: *Parties not indicated, Swiss Federal Court*]

Skiljedomsförteckning

Global Air v ABB (Bilaga 16 till Svea hovrätts mål T 10112-06)

Alucoal Holdings Ltd v JSC NKAZ (Bilaga 4 till Svea hovrätts mål T 3226-03)

American Manufacturing & Trading, Inc. v Republic of Zaire, Award, ICSID Case No. ARB/93/1, 21 February.

[Citeras: *Am Manufacturing v. Zaire*]

Brain Invest v P.F (Bilaga 3 till Hovrätten över Skåne och Blekinges mål T 336-08)

Broström v Granada Shipping (Bilagd Hovrätten för västra Sveriges mål T 4338-07)

C.B v MAQS (Bilaga 2 till Svea hovrätts mål T 1215-06)

Consafe v Auto Connect i konkurs. m.fl. (Bilaga 4 till Svea hovrätts mål T 754-09)

First National Petroleum v TNG (Bilaga 2 till Svea hovrätts mål T 8544-12)

Foster Wheeler v Dongfang (Bilaga 42 till Svea hovrätts mål T 10913-11)

GNSS v AO Techsnabexport (Bilaga 1 till Svea hovrätts mål T 5883-07)

Tjeckiska republiken v CME Czech Republic B.V. (Bilaga 4 till Svea hovrätts mål T 8735-01)

Old Mutual plc v K.B m.fl. (Bilaga 2 till Stockholms tingsrätts mål T 20892-09)

J.K v E.H m.fl. (Bilaga 2 till Svea hovrätts mål T 2291-05)

Fridhem i Malmö v Wihlborgs (Svea hovrätts mål T 2571-00)

Lauder v Republiken Tjeckien (Se bilaga B till denna uppsats där sida 2 och 6 är bilagda)

Licensor and buyer v Manufacturer, Interim Award and Final Award, 17 July 1992 and 13 July 1993.

[Citeras: *Lic & buyer v Manufacturer*]

LM Ericsson v ONDA (Bilagor 2 och 3 i Svea hovrätts mål T 8399-11)

MIR's Ltd v JSC Technapromexport (Bilaga 6 till Svea hovrätts mål T 9345-10)

Naftogaz v IUGAS (Bilagor 1 och 2 till Svea hovrätts mål T 611-11)

Norsk Hydro v Yara International (Bilaga 3 till Svea hovrätts mål T 7200-08)

Scanproduct m.fl. v Vastint Holding (Bilaga 2 till Hovrätten över Skåne och Blekinges mål T 1920-07)

Separate Arbitral Award in SCC Arbitration V (113/2007), First Award on Advance on Costs under the new SCC Rules, publicerad i Stockholm International Arbitration Review, Number 1, 2008, s. 137 – 139.

[Citeras: *Separate Arbitral Award in SCC Arbitration V (113/2007)*]

Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007, publicerad i Stockholm International Arbitration Review, Number 1, 2009, s. 135 – 141.

[Citeras: *Separate Award Rendered in December 2008 in SCC Case No. 33/2007*]

Trygg-Hansa v Återförsäkringsbolaget Patria (Bilaga B till Svea hovrätts mål T 677-99)